הלכות תפלה וברכת כהנים פרק ז - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון שיעור — רמב"ם הלכות תפילה וברכת כהנים, פרק ז'

הקדמה: סטרוקטור פון פרק ז' אין הלכות תפילה

דער רמב"ם גייט אריבער פון הלכות שמונה עשרה (פרקים א'-ו') צו נייע סארטן תפילות און ברכות וואס חז"ל האבן מתקן געווען איוסער די דריי תפילות א טאג.

פשט: ביז יעצט האט דער רמב"ם געלערנט: (1) ווי הלכות תפילה האט זיך אנטוויקלט; (2) ווער איז מחויב; (3) פינף עיקר זאכן וואס מיינט דאווענען; (4) אכט תנאים אז די תפילה זאל זיין לייטיש. יעצט קומט א נייע קאטעגאריע: ברכות און תפילות איוסער שמונה עשרה.

חידושים:

1. **דער רמב"ם'ס סדר — סטרוקטור פאר כראנאלאגיע.** דער רמב"ם גייט נישט לויט דער כראנאלאגישער סדר פון טאג (מודה אני, ברכות השחר, פסוקי דזמרה, שמונה עשרה...), נאר לויט סטרוקטור פון חשיבות: ערשט קריאת שמע (דאורייתא), דערנאך שמונה עשרה (דרבנן אבער עיקר תפילה), דערנאך ברכות (א שוואכערע מדרגה פון תקנת חכמים). דעם סדר התפילה פון טאג ברענגט ער ערשט שפעטער אין פרק, און אפילו דארט, ווען ער קומט צו שמונה עשרה, זאגט ער בלויז „ואומר שמונה עשרה ברכות" אן דעם נוסח. דאס ווייזט אז דער רמב"ם'ס ספר איז נישט א סידור/שולחן ערוך, נאר א הלכה-ספר מיט סטרוקטור. **אבער** — אין הלכות קריאת שמע און הלכות תפילה דוקא קומט ארויס עפעס שולחן-ערוך-דיגס, ווייל דאס זענען די צוויי ענינים וואס די תורה האט אריינגעלייגט אין צייט.

2. **וואס האבן חז"ל באמת געטון מיט'ן מתקן זיין תפילה — מחלוקת.** איין שיטה: חז"ל'ס תקנה איז בעיקר א חסד-פראיעקט. זיי האבן „צוגעמאכט די גמרא" און זיך אוועקגעזעצט מיט פשוט'ע מענטשן — נשים, עבדים, קטנים, מענטשן מיט „שפות עילגים" — און זיי צוגעשטעלט א שפראך צו דאווענען. דער עצם דערמאנען דעם אייבערשטן איז שוין דא, נאר חז"ל האבן געהאלפן מיט'ן נוסח. ממילא קען מען נישט דוקא מדייק זיין אין יעדע ווארט פון נוסח התפילה ווי א תורה-לימוד, ווייל דער נוסח איז געמאכט ווי א פיוט — עפעס וואס מענטשן קענען גרינג געדענקען. **אנדערע שיטה (ר' יצחק):** דער נוסח וואס דער רמב"ם ברענגט אין סידור איז דוקא מדויק און מען קען דייק'ן אין דעם לשון.

3. **צי איז דאס שטענדיגע דערמאנען דעם אייבערשטן א דאורייתא?** תפילה אליין איז דאורייתא (אן א שיעור — אן א ספעציפישע צייט, נוסח, אדער צאל). חז"ל האבן צוגעלייגט דריי זאכן: (1) פעמים (וויפיל תפילות א טאג); (2) נוסח; (3) זמן. די שאלה איז: צי דאס שטענדיגע דערמאנען דעם אייבערשטן (ביי יעדע געשעעניש פון טאג — אויפשטיין, גיין אין טוילעט, אנטון ציצית, אנטון תפילין) איז אויך א דאורייתא, און חז"ל האבן בלויז א נוסח צוגעלייגט? **צד אז יא:** דאס איז בכלל אהבת השם / זכירת מציאת השם, וואס איז זיכער דאורייתא. **צד אז ניין:** דער רמב"ם'ס שיטה אין מצוות איז אז א מצוה מיינט א ספעציפישע פעולה, נישט בלויז א אידעע. די אידעע פון געדענקען דעם אייבערשטן איז דאורייתא, אבער די ספעציפישע פעולה פון ברכות איז דרבנן. **דער חתם סופר'ס שיטה** (געבויט אויף דעם רמב"ן) — אז ביי חנוכה/הלל/פורים איז דא א חיוב דאורייתא צו דאנקען דעם אייבערשטן, און דער הלל/מגילה איז נאר א תקנתא — פאסט נישט מיט'ן רמב"ם'ס דרך, ווייל ביים רמב"ם, ווען ער זאגט א מצוה, מיינט ער די פעולה, נישט די אידעע.

4. **פאראלעל צווישן תפילה און ברכות אין חז"ל'ס תקנה.** ביי תפילה האבן חז"ל מתקן געווען דריי זאכן: פעמים (3 תפילות), נוסח, זמן. ביי ברכות האבן זיי מתקן געווען פאראלעלע זאכן: (1) אמאונט — מאה ברכות בכל יום; (2) צייט — נישט א שעה אין טאג, אבער א „עת" — כשקם, כשנכנס לבית הכסא וכו'; (3) נוסח — נוסח הברכות. דאס ווייזט אז ברכות זענען פאראלעל צו תפילה — חז"ל האבן גענומען א שיינע, נאטירליכע זאך (דאנקען דעם אייבערשטן) און געמאכט פון דעם א פארמאלע סדר.

5. **צי מען איז יוצא מיט אן אנדערע נוסח?** דער רמב"ם קלינגט ווי ער האלט אז די נוסח איז מעכב — ער ברענגט אריין דעם גאנצן סידור אין זיין ספר. אנדערע ראשונים זאגן בפירוש אז מען איז יא יוצא מיט אן אנדערע נוסח — ראיה: אסאך ראשוני אשכנז האבן זיך ערלויבט צו שרייבן זייער אייגענע נוסח אויף ברכת המזון, און נישט געהאלטן אז מען מוז קוקן אין גמרא נאך דער נוסח. ראיה אז נוסח איז נישט לגמרי מעכב: מען קען דאך דאווענען "בכל לשון" — דער רמב"ם אליין זאגט ביי קריאת שמע אז ווען מען זאגט בכל לשון דארף מען מאכן א גוטן טרענסלעישאן, אבער נישט פונקטליך.

6. **וואס איז דער עיקר פון די תקנה — חיוב אדער עצה טובה?** איין שיטה: חז"ל זענען געווען ווי א חסד ארגאניזאציע — דער מענטש וואס פלעגט דאווענען לשון עילג איז קיינמאל נישט מחויב געווארן מיט דער ספעציפישער נוסח. ער איז יוצא תפילה מיט וואס ער זאגט — אפילו אויב ער טראכט יעדע נאכט פון א ספעציפישע צרה. אנדערע שיטה: נאכדעם וואס חז"ל האבן געמאכט די תקנה, איז עס שוין א הלכה, א מצוה.

7. **צי קען מען לערנען אינהאלטלעכע חיובים פון דעם נוסח?** איין צד: מען קען זען אין דעם נוסח ווי א הינווייז וואס מען דארף טראכטן — למשל, ביינאכט דערמאנט מען מיתה, יצר הרע, חלומות רעים; אינדערפרי רעדט מען וועגן א נייע נשמה. **שטארקע קאונטער-ארגומענט:** דאס פירט צו שטותים — מענטשן וועלן זאגן "ס'שטייט דאך דא אז מען מוז יעדן אינדערפרי מתפלל זיין אויף דעם," ווען אין אמת'ן שטייט גארנישט אזוינס. למשל: "מתיר אסורים" איז נישט א חיוב זיך צו שפירן ווי מען איז איינגעשפארט — עס איז פשוט א שיינע לשון (פון א פסוק) פאר דעם וואס מען קען באוועגן זיינע אברים אינדערפרי. **חידוש:** די לשון התפילות איז בעיקר א פאעטישע עלעוואציע פון וואס א מענטש וואלט נאטירלעך געזאגט — נישט א קוועלע פאר נייע חיובים אדער עיקרי אמונה.

8. **דאפלטע נוסחאות אין אונזער סידור.** אין אונזער סידור זענען דא ברכות וואס זענען בעצם א צווייטע נוסח פון דער זעלבער זאך. למשל, דער "אתה הוא" / "לאל עולם" נוסח מיט דער ברכה "ברוך המקדש שמך ברבים" — דאס איז בעצם אן אנדערע נוסח פון ברכות קריאת שמע, אויסגעבויט מיט דער זעלבער סטרוקטור (צוויי ברכות פארדעם, צוויי ברכות נאכדעם). דאס באווייזט אז עס זענען געווען פארשידענע נוסחאות אין אומלויף.

[הערה בצד: צדקה פאר'ן דאווענען] דער רמב"ם דערמאנט נישט אין הלכות תפילה אז מ'זאל געבן צדקה פאר'ן דאווענען, אבער אין הלכות מתנות עניים זאגט ער יא אז מ'זאל געבן צדקה פאר'ן דאווענען.

הלכה א: ברכת המפיל — כשנכנס אדם למטתו לישן בלילה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כשנכנס אדם למטתו לישן בלילה, מברך ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם המפיל חבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי, ומאיר לאישון בת עין... יהי רצון מלפניך ה' אלקי שתשכיבני לשלום... ואל יבהלוני רעיוני וחלומות רעים והרהורים רעים, ושתהא מטתי שלמה לפניך, והאר עיני פן אישן המות... ברוך אתה ה' המאיר לכל העולם כולו בכבודו."

פשט: ווען א מענטש גייט אריין אין בעט שלאפן ביינאכט, זאגט ער די ברכה פון המפיל. דאס הייבט אן דעם סדר פון ביינאכט, נאך מעריב.

חידושים:

1. **"המפיל חבלי שינה על עיני"** — א פאעטישע שפראך: דער אייבערשטער "ווארפט אראפ שטריקעלעך" פון שלאף אויף די אויגן. קליינע מלאכים מיט שטריקעלעך שלעפן אראפ די "ווינדאו שעטס" פון די אויגן.

2. **"ומאיר לאישון בת עין"** — דער זעלבער אייבערשטער וואס מאכט איינשלאפן, וועקט אויך אויף — ער מאכט ליכטיג צו דעם אישון בת עין (די פופיל פון אויג). אין נאטור וועקן זיך מענטשן אויף ווען די זון שיינט אריין אין די אויגן — דאס שטימט מיט דעם לשון.

3. **יצר הרע, פגעי רע, חלומות רעים, הרהורים רעים** — ביינאכט קומען פארשידענע סארטן צרות: (א) יצר הרע / פגעי רע — ביי טאג האט ער געזען רעות אסורות, און ביינאכט קומען זיי צוריק "איבערצוווייזיטן"; (ב) חלומות רעים — שלעכטע חלומות; (ג) הרהורים רעים — דאס מיינט נישט הרהורי עבירה, נאר פחדים, דאגות, סטרעס, OCD — אלעס וואס א מענטש וואלט היינט געגומען צום טעראפיסט. **חידוש:** די ברכה כולל אלעס וואס א מענטש קען דארפן ביינאכט — סיי רוחניות'דיגע נסיונות, סיי פיזישע/עמאציאנעלע פחדים.

4. **"ושתהא מטתי שלמה לפניך"** — פארשידענע פירושים: (א) **רבינו בחיי:** א המשך פון יצר הרע — אויב א מענטש האט א מקרה לילה, דארף מען איבערטוישן די לילעכער; (ב) **רבינו מנוח:** "שתעבד אשתו ותלד בנים הגונים" — אז זיין ווייב זאל געבוירן כשר'ע קינדער; (ג) **חידוש:** "מטתי" קען מיינען די ווייב, אזוי ווי רבי חנינא האט געזאגט "ביתי זו אשתי". ווען א מענטש גייט שלאפן מיט זיין ווייב, איז "מטתי שלמה" א ברכה אויף דעם זיווג — אז ס'זאל ארויסקומען בנים שלמים. דאס איז אויך פארבונדן מיט יעקב אבינו'ס בקשה אז אלע קינדער זאלן זיין בנים הגונים. ס'מיינט נישט ליטעראלי אז די פיזישע בעט זאל זיין גאנץ.

5. **"לחיים ולשלום"** — מ'בעט אז מ'זאל אויפשטיין פון בעט לחיים ולשלום. **חידוש:** די בעט "טשארדזשט" דעם מענטש ביינאכט — זי גיט אים חיים ולשלום.

6. **"ואור עיני פן אישן המות"** — פריער האט ער געזאגט אז דער אייבערשטער וועקט אויף מיט ליכטיגקייט, אבער אמאל שטייט א מענטש נישט אויף — די אויג קען "שטארבן". **חידוש:** "אישן המות" איז אן אליטעראציע מיט "אישון בת עין" — ווען דער אישון איז שוין טויט, העלפט נישט קיין ליכטיגקייט. דער פסוק אין תהלים זאגט "פן אישן מות" (אן ה"א), אבער דער נוסח פון ברכה זאגט "אישן המות" — דאס איז די זעלבע זאך.

7. **"ברוך אתה ה' המאיר לכל העולם כולו"** — "לכל העולם" — ווען דו גייסט שלאפן, איז דער אייבערשטער שוין מאיר ערגעץ אנדערש אין וועלט. אין לאנדאן איז שוין ליכטיג ווען אין דיין פלאץ איז נאכט. ערגעץ אנדערש זאגט מען שוין "מודה אני". דאס שטימט מיט דער גמרא'ס שאלה וואו גייט די זון ביינאכט.

הלכה א (המשך): קריאת שמע שעל המטה

דער רמב"ם'ס ווערטער: "וקורא פרשה ראשונה של קריאת שמע, ואם תרדמה נופלת עליו, קורא אפילו פסוק ראשון בלבד, או פסוק אחד של רחמים, ויישן."

פשט: נאך ברכת המפיל ליינט מען די ערשטע פרשה פון קריאת שמע. אויב מען איז זייער מיד, איז אפילו פסוק ראשון אליין גענוג, אדער אפילו איין פסוק רחמים.

חידושים:

1. **פארוואס נאכאמאל קריאת שמע?** מ'האט דאך שוין געזאגט קריאת שמע ביי מעריב (תורה'דיגע קריאת שמע). צוויי מעגליכקייטן: (א) ס'איז א קמיע — א שמירה פאר'ן שלאפן; (ב) **אבער דער רמב"ם האלט מ'טאר נישט מאכן קמיעות** — אלזא מוז ער עס אנדערש פארשטיין. **דער רמב"ם'ס שיטה:** ס'איז נישט א חיוב, נאר א "קורא" — א שיינע זאך, א מנהג טוב. ער האט נישט געמאכט קיין חיוב דערפון. דאס שטימט מיט **רב האי גאון'ס שיטה** וואס דער רמב"ם ברענגט.

2. **"ואם נתעורר שינה"** — אויב ער ווערט שוין מיד, איז אפילו פסוק ראשון אליין גענוג. דאס ווייזט אז ס'איז נישט א שטרענגער חיוב, נאר א גוטע הנהגה.

3. **דער טעם פון קריאת שמע על המטה — הצלה מן יצר הרע און פון חלומות רעים.** דאס איז א מין השתדלות — אזוי ווי מען זאגט פאר קינדער "חזר איבער עפעס" אדער "צייל ביז דרייסיג" כדי זיי זאלן נישט אנהייבן טראכטן שלעכטע מחשבות. א גוטע זאך איז מען זאל גיין שלאפן מיט דברי תורה, כדי עס זאל נישט זיין קיין יצר הרע'דיגע מחשבות אדער חלומות רעים.

4. **פאראלעל צום כהן גדול ערב יום כיפור:** בעצם איז דאס וואס מען טוט פאר יעדן איד, דאס זעלבע וואס מען האט געטון פארן כהן גדול ערב יום כיפור — מען האט אים פארגעליינט זאכן אים צו דיסטרעקטן פון שלעכטע מחשבות. דער חילוק איז אז דארט האט מען אים נישט געלאזט שלאפן, ווייל **די לעצטע מחשבות פארן שלאפן קומען צוריק ווי זיטן אינדערפרי.**

5. **קשיא: פארוואס איז נישטא א מקביל'ע קריאת שמע ביים אויפשטיין?** אזוי ווי ביי מעריב איז דא קריאת שמע מיט ברכות, און נאכדעם זאגט מען עקסטער קריאת שמע גלייך ווען מען גייט שלאפן — לכאורה וואלט געדארפט זיין א מקביל אינדערפרי: גלייך ווען מען שטייט אויף זאל מען זאגן כאטש איין פסוק, אפילו מען גייט נישט אין שול. מען זעט נישט אז עס איז דא אזא זאך, אבער עס ווערט פארגעשלאגן אז עס איז א גוטע מנהג.

6. **פראקטישע הלכה — דער עיקר הדין.** די רמ"א זאגט: מען דארף זאגן ברכת המפיל, און ליינען די ערשטע פרשה אויב מען האט כח; אויב נישט — נאר די ערשטע פסוק. דאס איז דער עיקר הדין, נישט די לאנגע נוסח וואס שטייט אין סידור.

7. **"על מיטתי" — מען דארף נישט זיך וואשן פריער.** "על מיטתי" מיינט ממש אויף דער בעט. די רמ"א וואלט נישט גע'פסק'נט אז מען זאל זיך וואשן פאר דער תפילה על המטה. דער חידוש אז מען זאל זיך וואשן איז געווען פון אנדערע ראשונים. ווען די רמ"א זאגט מען דארף זיך וואשן איידער מען דאווענט, רעדט ער פון דאווענען (אין שול), נישט פון די תפילה וואס איז אינדערהיים — ווייל דאס איז נאך א חלק פון די לילה.

8. **נפקא מינה:** אלע הלכות תפילה (מקום נקי, א.א.וו.) גייען נישט אויף קריאת שמע על המטה. אויב דער מענטש איז אין בעט און עס איז נישט קיין מקום נקי, מען האט קינדער — זאגט מען עניוועי. די רמ"א זאגט בפירוש "אפילו אשתו ישנה עמו" — מען מעג. דאס איז דער דין הגמרא, דער דין הרמ"א, און אויך די מנהג פון דעם אריז"ל.

9. **תפילת הדרך און קריאת שמע שעל המטה — א פארגלייך.** דער רמב"ם דערמאנט נישט תפילת הדרך בפירוש — ער מאכט נאר א תפילה קצרה אנשטאט שמונה עשרה וואו מ'בעט פאר חיות בדרך. א מענטש וואס איז אויפ'ן וועג, דארף ער נישט אויך זאגן קריאת שמע שעל המטה ווען ער קומט צוריק? ביינאכט זארגט מען זיך פון חלומות און מיתה — דאס זענען ספעציפישע מחשבות וואס קומען ווען מ'גייט שלאפן אין בעט. א מענטש וואס איז ארומגעריטן אויפ'ן וועג האט געהאט אנדערע דאגות. אבער אויב ער גייט שלאפן אויפ'ן וועג, האט ער די זעלבע ענין. **דער עיקר חידוש:** ס'איז נישט א חיוב אין טעכנישן זין, ס'איז א "לייפסטייל" — אזוי ווי דער סדר פון א מענטש'ס טאג.

הלכה ב-ג: ברכת "אלקי נשמה" — כשיעור משנתו

דער רמב"ם'ס ווערטער: "בסוף שנתו, כשיעור משנתו, מברך: אלקי, נשמה שנפחת בי טהורה היא. אתה בראתה, ואתה יצרתה, ואתה נפחתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני, ואתה עתיד להחזירה בי לעתיד לבוא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלקי ורבון כל המעשים. ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים."

פשט: ווען א מענטש שטייט אויף סוף שלאפן, מאכט ער די ברכה. אויב ער שטייט אויף אין מיטן נאכט און וויל נאך שלאפן, דארף ער נאך נישט מאכן די ברכה (כסף משנה, רבינו מנוח).

חידושים:

1. **דער רמב"ם'ס נוסח שטייט נישט "טהורה" ווי אין אונזער נוסח ("אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא").** דער רמב"ם טייטשט: "שהיא טהורה" — די נשמה וואס איז ריין — האסטו באשאפן. ווען א מענטש וועקט זיך אויף איז עס אזוי ווי דער אייבערשטער האט אריינגעבלאזן אין אים א נשמה פון ס'נייע.

2. **נשמה — וואס מיינט עס לויט דעם רמב"ם?** דער רמב"ם האלט אז אין ספר התורה שטייט נישט איינמאל די ווארט "נשמה" אין דעם זין פון נפש השכלית — "נשמה" מיינט כח החיים, די כח פון לעבן. אבער אויב מען זאגט ווי דער **רמב"ן** אז נשמה מיינט נפש השכלית, שטימט עס אסאך בעסער מיט דער ברכה: ווען מען שלאפט, די נפש החיונית בלייבט (דער מענטש לעבט), אבער די שכל גייט אוועק — און דאס איז וואס קומט צוריק אינדערפרי.

3. **"ואתה משמרה בקרבי"** — דער אייבערשטער היט אפ די נשמה, ער האלט זי ביים מענטש. בשעת מען לעבט, ער געבט עס, ער האלט עס, ער מאכט זיכער אז עס בלייבט.

4. **"ואתה עתיד ליטלה ממני"** — מיתה ווערט אנגעקוקט ווי דער אייבערשטער נעמט אוועק די נשמה — ער האט געגעבן די נשמה פאר דעם גוף, און ער נעמט עס צוריק.

5. **"ואתה עתיד להחזירה בי לעתיד לבוא"** — איך גלייב אין תחיית המתים. "לעתיד לבוא" מיינט פאר די צוקונפט — עס האט א קאנאטאציע פון אייביגקייט, נישט בלויז מארגן אינדערפרי. מען קען טייטשן "להחזירה" אויף יעדן מארגן (יעדע נאכט גייט די נשמה אוועק, יעדן מארגן קומט זי צוריק), אבער דער פשט פון "לעתיד לבוא" ווייזט אויף תחיית המתים, נישט אויף דעם טעגליכן ציקל.

6. **"כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלקי ורבון כל המעשים"** — נאכדעם וואס מען האט געזאגט אז הקב"ה נפח, שומר, און וועט צוריקנעמען די נשמה — איז דער מסקנא: כל זמן שהנשמה בקרבי, האב איך איין זאך צו טון — מודה זיין. ווייל דאס וועט מען נישט קענען טון לעתיד לבוא (ווי עס שטייט "לא המתים יהללו י-ה"), איז דאס א ספעציעלע געלעגנהייט.

7. **"רבון כל המעשים" — פארוואס דער טיטל דוקא דא?** די נשמה איז דער כח וואס מאכט מעגליך אלע מעשים פון א מענטש. ווען הקב"ה גיט צוריק די נשמה, איז ער דערמיט דער אמת'ער "רבון כל המעשים" — ווייל אן דער נשמה וואלט דער מענטש נישט געקענט טון גארנישט. דורך דעם איז הקב"ה דער רבון כל המעשים.

8. **"טהורה" — קאנעקשן צו תפילת המפיל.** ביי המפיל בעט מען "אל יבהלוני חלומות רעים והרהורים רעים". ווען מען שטייט אויף צופרי און מען קען זאגן "טהורה היא" — מיינט עס אז מען האט נישט געהאט קיין פגע רע ביינאכט. אויב א מענטש וועקט זיך אויף מלא תאוות אדער מלא עצבות, קען ער נישט ריכטיג זאגן "טהורה היא". "טהורה" מיינט אויפגעפרישט, מיט קלארקייט — ווי א מקור מים חיים וואס איז מטהר דעם מענטש.

9. **"המחזיר נשמות לפגרים מתים" — קאנעקשן צו "ישן המוות."** דער סוף פון דער ברכה דערמאנט נאכאמאל דעם מאטיוו פון פריער — "וירא אנו פן ישן המוות" — ווייל אפשר קען דער מוות איבערנעכטיגן. "יישר כח באשעפער, דו האסט מיר צוריקגעגעבן די נשמה."

10. **"אלהי נשמה" איז נישט פון דעם זעלבן מחבר ווי המפיל.** די נוסח פון "אלהי נשמה" און "המפיל" זענען שטארק אנדערש אין זייער אויפקוק אויף שלאף. ביי "אלהי נשמה" איז דער מענטש א "פגר מת" — שלאף איז ווי טויט. דאס איז אנדערש פון המפיל'ס אויפקוק. ווען עס וואלט געווען דער זעלבער פייטן, וואלט ער ווייטער געגאנגען מיט די זעלבע טעמעס (אור, יצר הרע).

11. **פארוואס הייבט "אלהי נשמה" זיך נישט אן מיט "ברוך"?** ראשונים פרעגן: א ברכה דארף זיך אנהייבן מיט "ברוך". דער תירוץ: "אלהי נשמה" איז א ברכה הסמוכה לחברתה — עס איז א המשך פון דער ברכה פון המפיל וואס מען האט געזאגט פארן שלאפן גיין. אבער די נוסחאות זענען אינהאלטליך שטארק אנדערש, וואס שוואכט דעם תירוץ.

הלכה ג (המשך): ברכת "הנותן לשכוי בינה"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה."

פשט: א ברכה אויף דעם וואס מען הערט דעם תרנגול קרייען, אדער אויף דעם מענטש'ס פעיקייט צו פארשטיין דעם חילוק צווישן טאג און נאכט.

חידושים:

1. **מחלוקת מפרשים: וואס מיינט "שכוי"?** צוויי שיטות: (א) "שכוי" מיינט דער תרנגול (האן); (ב) "שכוי" מיינט דער דעת/שכל פון אן אדם — דער מענטש'ס פעיקייט צו פארשטיין דעם חילוק צווישן טאג און נאכט.

2. **אויב "שכוי" מיינט דעם מענטש:** דער חידוש איז: דער מענטש כאפט דעם סיגנאל פון דער תרנגול, וואס אן אנדער בעל חיים כאפט נישט. דאס אליין איז א חידוש — אז דער מענטש האט א ספעציעלע בינה צו פארשטיין נאטירליכע סימנים.

3. **סדר היום — פארוואס נשמה פאר זון.** "אלהי נשמה" קומט פאר ברכת יוצר (וואס רעדט פון דער זון): לויט דער סדר היום שטייט מען אויף פאר עלות השחר, ווען ס'איז נאך נישט דא די זון. די נשמה קומט צוריק פריער ווי די זון שיינט. דערפאר רעדט מען ערשט פון נשמה, און שפעטער ביי ברכת יוצר רעדט מען פון דער זון.

4. **דער תרנגול קרייט פאר עלות.** דער תרנגול קרייט זייער פרי, פאר עלות השחר — ער ווייסט אז עס גייט ווערן ליכטיג. דאס פאסט אין דער סדר: ערשט נשמה (אלהי נשמה), דאן תרנגול (הנותן לשכוי), דאן ליכט (יוצר אור).

[דיגרעסיע: ליטווישע תרנגול vs. חסידישע תרנגול] א הומאריסטישע באמערקונג: די "ליטווישע תרנגול" איז דער סוף פון טאג (ער זאגט מוסר), און די "חסידישע תרנגול" איז דער אנהייב פון טאג. אויך א וויץ: איינער זאגט "הנותן לשכוי בינה" פערטל צו צוועלף, און א צווייטער זאגט אים "דער תרנגול וואס דו מאכסט א ברכה אויף אים איז שוין אין דער זופ." דאס איז געקומען ווייל מען האט אריינגעלייגט אלע ברכות אין סידור צוזאמען, אבער לויט דער רמב"ם דארף מען זיי זאגן אויפ'ן זייגער — יעדע ברכה ווען דער מאמענט קומט.

הלכה ג (המשך): ברכת "מלביש ערומים"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם מלביש ערומים."

פשט: מען זאגט דאס ווען מען טוט זיך אן, ווייל מען האט געשלאפן נאקעט (אדער כמעט נאקעט).

חידושים:

1. **הקב"ה איז דער ערשטער "מלביש ערומים."** הקב"ה האט אריינגעבלאזן ביי אדם וחוה דעם געפיל פון בושה, און ער איז געווען דער ערשטער וואס האט זיי אנגעטון (כתנות עור). זייט דעמאלטס ליגט אין אונזער טבע אז מען טוט זיך אן.

2. **"אתה נפחת בי" — מיינט עס אדם הראשון אדער מיך?** ווען מען זאגט "אתה נפחת בי" — מיינט עס אז הקב"ה האט אריינגעבלאזן ביי אדם הראשון (און זייט דעמאלטס איז עס אזוי ביי יעדן מענטש), אדער מיינט עס ממש מיך, יעדן צופרי?

3. **טוט הקב"ה עס יעצט אדער האט ער עס איינגעלייגט אין טבע?** הקב"ה טוט אלעס יעצט. אלע ברכות — "המוציא לחם", "בורא פרי הגפן" — מיינען אז הקב"ה טוט עס יעצט. ווען א מענטש מאכט ברויט, איז הקב"ה דער וואס ברענגט עס ארויס. דאס איז דער גאנצער יסוד פון דאוונען.

הלכה ג (המשך): ברכת "עוטר ישראל בתפארה"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם עוטר ישראל בתפארה."

פשט: די ברכה ווערט געמאכט ווען מען לייגט אויף א קאפ-באדעקונג.

חידושים:

1. **דאס גייט אויף דער קאפל/היט — אידישע סימבאל.** עפעס וואס מבדיל אידן פון גוים. א גלעז לאטע (ווי אין מיטלאלטער) איז נישט קיין "עוטר ישראל בתפארה" — וואס פאר א גזירה איז דאס? אבער א שיינע שטריימל, וואס איז מבדיל אידן פון גויים, דאס איז טאקע "עוטר ישראל בתפארה."

2. **פראקטישע המלצה:** ווען אידן שפענדן זעקס טויזנט דאלער אויף א שטריימל — דאס איז דאך דער עיקר שבת — זאל מען ערב שבת ווען מען טוט אן דעם שטריימל מאכן "עוטר ישראל בתפארה" מיט כוונה. ווען מענטשן שטייען אין שטריימל-געשעפט און קוקן אין שפיגל, זאלן זיי בעסער צוגיין צום שפיגל און דאנקען דעם אויבערשטן "עוטר ישראל בתפארה." דער איינציגסטער צייט ווען מען דארף קוקן אין שפיגל איז ביי "עוטר ישראל בתפארה."

הלכה ג (המשך): ברכת "פוקח עורים"

פשט: ווערט פארבונדן מיט'ן רייבן די אויגן — ווען עס איז נאך טונקל און מען איז שלעפעריג, רייבט מען די אויגן כדי בעסער צו זען.

חידוש: מענטשן וואס טוען זיך אן ברילן (גלעזער) אינדערפרי, דארפן מאכן "פוקח עורים" דעמאלטס — דאס איז ממש "עפענען די אויגן."

הלכה ג (המשך): ברכת "מתיר אסורים"

דער רמב"ם'ס ווערטער: ווען ער זעצט זיך אויף אין בעט, מאכט ער "מתיר אסורים."

פשט: ער ליגט מער נישט, ער זיצט — זיינע אברים זענען אפן, ער קען זיך רירן.

חידושים:

1. **"מתיר אסורים" גייט אויף די "חבלי שינה"** — דער שלאף האט אים כביכול געבונדן, געשטריקט צום בעט, און יעצט ווערט ער באפרייט.

2. **וויכטיגער כלל:** "די ברכה קומט אויף די פעולה, און נישט די פעולה קומט צוליב די ברכה." מען מאכט נישט א פעולה כדי צו מאכן א ברכה — מען מאכט א ברכה ווייל מען טוט א פעולה. מ'קען נישט מעביר על המצוות זיין — יעדע ברכה ווערט דעמאנסטרירט מיט דער פעולה.

הלכה ג (המשך): ברכת "המעביר שינה מעיני ותנומה מעפעפי"

פשט: ווען א מענטש רייבט זיך אויס די אויגן און זיך הייבט אן זיך אויפצוכאפן.

חידושים:

1. דער מענטש איז נאך אין בעט — ער האט זיך שוין אנגעטון (בגדים, קאפל), אבער ער איז נאך נישט ארויס פון בעט. אלע ברכות ביז אהער ווערן געמאכט אין בעט.

2. פארשידענע מענטשן האבן א פארשידענע סדר — מאנכע מאכן "המעביר שינה" פאר'ן אנטון בגדים. אבער די ברכות זענען יא מתוקן געווארן מיט א געוויסן המשך, לויט דער וואס האט מתקן געווען.

הלכה ג (המשך): ברכת "רוקע הארץ על המים"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כשמנענע רגליו על המיטה ומניחן על הארץ" — ווען ער לייגט זיינע פיס אויף די ערד, מאכט ער "רוקע הארץ על המים."

פשט: א ברכה אויף מעשה בראשית — דער אייבערשטער האט געמאכט אז די ערד זאל זיין אויף די וואסער, מ'זינקט נישט אריין.

חידושים:

1. **וואס איז דער שייכות פון "רוקע הארץ על המים" צום אויפשטיין?** דער פשט איז פארקערט — מ'האט געוואלט מאכן א סדר התפילה וואו מ'דאנקט דעם אייבערשטן אויף אלעס, און מ'האט עס איינגעשטעלט אויף דעם סדר פון אויפשטיין. ס'איז נישט אז מ'דארף זיך דערמאנען צו דאנקען — ס'איז אז מ'וויל מאכן א כלליות'דיגע תפילה, און מ'האט עס צוגעפאסט צום סדר היום.

2. **אנדערע ראשונים:** ס'שטייט אין אנדערע ראשונים אז ס'איז געמאכט אויף "מנהגו של עולם" — אלגעמיינע דאנקבארקייט פאר'ן בריאה, נישט נאר פאר'ן ספעציפישן מאמענט.

3. **שיף-משל:** מענטשן פלעגן זיין אויף שיפלעך — אויף א שיף קען מען ליגן, אבער ווען מ'שטעלט זיך אויף שאקלט זיך אלעס. ווען מ'שטעלט זיך אויף אויף ערד, שאקלט זיך נישט — דאס איז "רוקע הארץ על המים." יונה הנביא, ווען ער איז אהיימגעקומען פון ים, האט זיכער געזאגט "רוקע הארץ על המים" מיט א גרויסע כוונה.

4. אן דעם צווייטן טאג פון מעשה בראשית וואלט אלעס געווען מים — א מענטש וואלט ווי א פיש קיינמאל נישט געקענט עכט שלאפן.

הלכה ג (המשך): ברכת "זוקף כפופים"

דער רמב"ם'ס ווערטער: ווען ער שטייט אויף, מאכט ער "זוקף כפופים."

פשט: א מענטש קען שטיין גראד — נישט ווי א נחש אדער א בער, נאר אויף צוויי פיס.

חידוש: דאס קומט נאך "רוקע הארץ על המים" — ערשט לייגט ער די פיס אויף די ערד, דערנאך שטייט ער אויף גראד.

הלכה ד: נטילת ידים שחרית — ברכת "על נטילת ידים"

דער רמב"ם'ס ווערטער: נאכדעם וואשט ער זיך די הענט, מאכט ער ברכת המצוות "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת ידים."

חידושים:

1. **וועלכע מצוה איז דאס צו וואשן די הענט אינדערפרי?** "אשר קדשנו במצוותיו וצונו" — וואו איז דער ציווי? דער רמב"ם האט אין הלכות תפלה אויסגערעכנט "טהרת ידים" אלס איינע פון די חמשה דברים המעכבים את התפלה. נטילת ידים שחרית איז א תנאי אין תפלה — א מצוה דרבנן. אפשר איז עס א תקנת עזרא.

2. **אלע ברכות ביז אהער זענען געווען פאר נטילת ידים** — ער האט נאך נישט געוואשן קיין הענט. דאס ווייזט אז די ברכות השחר זענען נישט אפהענגיג פון נטילת ידים.

הלכה ד (המשך): רוחץ פניו — וואשן דאס פנים

דער רמב"ם ווערטער: "רוחץ פניו ידיו ורגליו" — נאכדעם וואשט ער זיך זיין פנים.

חידושים:

1. **חילוק צווישן נטילת ידים און רוחץ פניו:** ביידע זענען פאר'ן דאווענען, אבער זיי זענען צוויי באזונדערע זאכן. נטילת ידים איז טהרת ידים, און רוחץ פניו איז א באזונדערע תנאי אין תפלה.

2. **דער עיקר ענין פון וואשן דאס פנים:** ס'איז נישט ווייל ס'איז שמוציג — ס'איז ווייל ער איז פארשלאפן. דער עיקר איז צו נעמען אוועק די "פאפי" (שלעפעריגקייט) פון די אויגן. דאס וועקט אים אויף.

הלכה ד (המשך): תפילה נאכ'ן וואשן — "אל תרגילני לדבר מצוה / עבירה"

דער רמב"ם ווערטער: נאכ'ן וואשן מאכט מען א תפילה: "אל תרגילני לדבר עבירה, ואל תביאני לידי חטא... ותרגילני לדבר מצוה."

פשט: פריער האט מען געבעטן פאר גוטע חלומות (ביים שלאפן), יעצט בעט מען פאר גוטע מעשים.

חידושים:

1. **הרגלים:** איינמאל מ'ווערט צוגעוואוינט, טוט מען נאכאמאל און נאכאמאל. ער בעט דעם אייבערשטן אז ער זאל האבן גוטע הרגלים — ער זאל טון מצוות. גוטע הרגלים ברענגען א יצר טוב, גוטע מידות.

2. **שייכות צו הלכות תשובה:** דער רמב"ם אין הלכות תשובה זאגט אז מ'קען נישט בעטן דעם אייבערשטן ער זאל אים פארסן (ווייל מ'האט בחירה). **תירוץ:** מ'בעט נישט אז דער אייבערשטער זאל אים צווינגען — מ'בעט אז ער זאל הא

בן גוטע הרגלים, א גוטע סביבה, וואס מאכט עס גרינגער. דאס איז דרך הטבע — אויב א מענטש האט גוטע הרגלים, גייט אים גרינגער; אויב נישט, האט ער שווער תשובה צו טון. דאס קאנטראדיקטירט נישט בחירה חפשית.

הלכה ה: תפילת "להיות לרחמים בעיניך ובעיני כל רואי"

דער רמב"ם ווערטער: א מענטש בעט באטאג ווען ער גייט ארויס צווישן מענטשן, ער זאל האבן חן וחסד ורחמים בעיני כל רואיו.

פשט: מען בעט אז די מענטשן מיט וועמען מען האט צו טון זאלן האבן א גוטע אויג אויף אים.

חידושים:

1. **"בעיני כל רואי" ווערט מדויק:** א מענטש דארף זיך נאר זארגן פאר די מענטשן וואס זעען אים, נישט פאר מענטשן אין אן אנדערע שטאט וואס טראכטן נישט פון אים. דאס גייט אויף די פראקטישע מענטשן מיט וועמען מען דרייט זיך.

2. **רבינו יונה** ווערט ציטירט: "מי שאינו נושא חן בעיני רואיו, אין לו למעשה כבוד, וטוב מותו מחייו" — א מענטש וואס קיינער ליידט אים נישט, איז ווי א "פגר רע", ס'איז נישט קיין לעבן. מען דארף זיין א מענטש וואס אנדערע ענדזשויען זיך מיט אים.

3. **דער סדר פון די ברכות:** ערשט בעט מען פאר'ן דאווענען און מצוות, נאכדעם רעדט מען שוין פון ארויסגיין צווישן מענטשן — פרנסה, הצלחה, חסד ורחמים.

4. **"חסדים טובים"** — א דאפלטע לשון — ס'איז דא אויך חסדים וואס זענען נישט טובים. דאס איז א חסידישע פראזע.

5. **"גומל חסדים טובים"** — דער רמב"ם לייענט נישט "לעמו ישראל" — דאס מיינט אז "גומל חסדים טובים" גייט אויף פאר גוים. נישט נאר דו בעטעסט פאר חיים וחסד ורחמים, נאר יעדער בעט עס — ס'וועט זיין א וועלט וואו ס'איז דא געגוג פאר יעדן.

הלכה ו: הלכות בית הכסא — "התכבדו מכובדים קדושים"

דער רמב"ם ווערטער: פאר מען גייט אריין אין בית הכסא זאגט מען: "התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון, ושמרוני שמרוני עד שאכנס ואצא כי זה דרכם של בני אדם."

פשט: מען געזעגנט זיך פון די מלאכים / גוטע מחשבות וואס באגלייטן דעם מענטש, ווייל אין בית הכסא פאסט נישט תורה און קדושה.

חידושים:

1. **דער רמ"ע מפאנו'ס יסוד:** א מענטש וואס טראכט גוטע מחשבות — תורה, הרהורי קדושה — די מחשבות קומען צוריק און באגלייטן אים. ער לערנט מסכת חגיגה, מסכת סוכה, און דאס באגלייט דעם מענטש. די "מכובדים" זענען די דברי תורה און מחשבות טובות וואס מען האלט אינמיטן טראכטן.

2. **פאראלעל צו שלאף:** עס זענען צוויי צייטן ווען די גוף ארבעט שטארק און די נשמה (כח הבוחר, כח האוי"ן) איז נישט אקטיוו: (א) ווען מען שלאפט, (ב) ווען מען איז אין בית הכסא. ביי שלאף זאגט מען "אלקי נשמה" ווען מען וועקט זיך אויף; ביי בית הכסא זאגט מען "התכבדו" ווען מען גייט אריין — ביידע מאל לייגט מען אוועק די נשמה/רוחניות'דיגע קאנעקשן.

3. **גרויסע דיסקוסיע וועגן מלאכים ביים רמב"ם:** א שטארקע טענה קעגן דעם פארשפרייטן מיסקאנצעפט אז "רמב"ם'יסטן" גליבן נישט אין מלאכים. **דער רמב"ם גלייבט זייער אסאך אין מלאכים.** אין הלכות יסודי התורה שטייט בפירוש: "וכל נוסח צורות לכל בעל צורה על ידי מלאך" — אלעס וואס עקזיסטירט אויף דער וועלט קומט דורך מלאכים. דער רמב"ם איז נאר מסביר אז א מלאך איז נישט א גשמיות'דיגע זאך מיט פליגלעך, נאר א דבר רוחני/שכלי — פונקט ווי דער אייבערשטער איז נישט גשמי. ס'איז נישט קיין סתירה אז דער רמב"ם ברענגט דעם נוסח "התכבדו" — ער האט זיין וועג ווי עס צו פארשטיין בהתאם מיט יסודי התורה. פונקט ווי "אתה נפחתה בי" מיינט נישט אז דער אייבערשטער האט א מויל וואס בלאזט, אזוי מיינט "התכבדו" נישט אז מלאכים שטייען פיזיש ביי דער טיר.

4. **קעגן די אחרונים** וואס זאגן אז מען פירט זיך נישט צו זאגן "התכבדו" ווייל מיר האלטן זיך נישט פאר צדיקים אז מלאכים זאלן זיך דרייען ביי אונז: דאס איז נישט א מדריגה-זאך. אזוי ארבעט די וועלט — מלאכים פירן דעם מענטש שטענדיג, ס'איז נישט תלוי אין מדריגות. דער אריז"ל האט געזאגט מען זאל עס יא זאגן.

5. **"שמרוני" — צוויי פירושים:** (א) "ווארט מיך אפ" — מלשון "עובר ושב על הדרך" — ווארט אויף מיר ביז איך קום ארויס פון בית הכסא. דאס איז נישט א בקשה פאר הגנה, נאר א בקשה אז זיי זאלן ווארטן. (ב) "היט מיר" — אויף א דיפערן לעוועל.

6. **צי איז דאס מתפלל זיין צו מלאכים?** דער רמב"ם אסר'ט "דינען" מלאכים, נישט סתם רעדן צו זיי. אלע קאמיוניקאציע — סיי צום אייבערשטן, סיי צו מלאכים — זענען נאר "מצדנו" (פון אונזער זייט). פונקט ווי תפילה צום אייבערשטן ארבעט נישט אזוי אז ער "ענטפערט צוריק" אין א פשוט'ן זין, אזוי אויך מיט מלאכים.

7. **פארוואס דארף מען זיי "אוועקשיקן" אויב זיי גייען סיי ווי נישט אריין?** אוודאי גייען זיי נישט אריין אפילו אן דעם נוסח. אבער דאס איז פאר דעם מענטש — כדי ער זאל זיך דערמאנען אז ער לייגט אוועק די

רוחניות. פונקט ווי אלע ברכות זענען פאר'ן מענטש, נישט פאר'ן אייבערשטן אדער פאר די מלאכים. מען קען נישט זאגן "ברוך אתה ה'" אין בית הכסא — די רוחניות פאסט נישט דארט.

8. **צוויי פאמיליעס פון באגלייטער:** (א) מחשבות טובות, הרהורי תורה, חלומות — איין מין; (ב) יצר הרע און יצר טוב (מלאכים) — אן אנדער מין. מען קען אפשר קאנעקטן אלע ברכות צוזאמען.

9. **אלע ברכות זענען פאר דעם מענטש אליין** — נישט פאר'ן אייבערשטן און נישט פאר די מלאכים — כדי ער זאל זיך דערמאנען. דער מלך טוט זיינס סיי ווי סיי; די שאלה איז וואס דער מענטש ווייסט און פארשטייט. דער וואס זאגט נישט "אשר קדשנו במצותיו" — אים גייט נישט אן קיין מלאכים אין זיין סובדזשעקטיווע ערפארונג, ער כאפט נישט. אבער דער מלך גייט ווייטער אן אים.

הלכה ו (המשך): ברכת "אשר יצר"

דער רמב"ם ווערטער: "ברוך... אשר יצר את האדם בחכמה, וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים... רופא כל בשר ומפליא לעשות."

פשט: מען באדאנקט דעם אייבערשטן פאר דער חכמה אין דער בריאה פון דעם מענטשלעכן גוף.

חידושים:

1. **מחלוקת אין פשט פון "בחכמה": (א) רבינו מנוח'ס פשט:** "בחכמה" מיינט די אינדזשענירינג פון דעם מענטשלעכן גוף — דער מענטש אלס "משין" איז וואונדערבאר געמאכט. מען קוקט אויף די גוף: ס'איז דא א פלאן, א סייקל, נישט סתם רענדאמלי לעכער — א לעכער פאר א ריזן, אלעס מיט א סדר. (ב) **אנדערער פשט:** "בחכמה" מיינט אז דער אייבערשטער האט געגעבן פאר'ן מענטש חכמה (שכל). **קשיא אויף דעם צווייטן פשט:** אויב אזוי, איז די גאנצע וועלט באשאפן מיט חכמה ("חכמה בורא עלמא") — וואס איז ספעציעל ביים מענטש?

2. **"נקבים נקבים חלולים חלולים":** "חלולים" מיינט די אינעווייניגסטע "פלאמבינג סיסטעם" — לעכער וואס פירן דורך ליקווידס און זאכן. אויב זאלן זיי זיך נאר אביסל פארקרימען, אויב די סיסטעם זאל קראכן — קענען מענטשן נישט לעבן.

3. **"רופא כל בשר":** "רופא" מיינט נישט "ער היילט" (אויסערהייט), נאר "ער האלט געזונט" — ער מיינטיינט דעם געזונטן צושטאנד. עס איז נישט א ברכה אויף רפואה נאך א קראנקהייט, נאר א באדאנקונג פאר דעם אז די סיסטעם ארבעט כסדר.

4. **די סטרוקטור פון ברכות השחר — גוף, נשמה, מלאכים:** דער מענטש וועקט זיך אויף, דער אייבערשטער שיינט אריין אין די נשמה (כח החיים, כח הבחירה), מען באדאנקט. דערנאך גייט מען זיך אפגעבן מיט'ן גוף (בית הכסא), און ווען מען ענדיגט מאכט מען א ברכה אויפ'ן גוף — "אשר יצר". דערנאך גייט מען צוריק צו מוח מיט גוף — דברי תורה.

הלכה ז: ברכת "אוזר ישראל בגבורה" (אנטון דעם גארטל/חגורה)

דער רמב"ם ווערטער: ווען מען טוט זיך אן דעם גארטל, מאכט מען "אוזר ישראל בגבורה."

פשט: די חגורה איז דער ערשטער דרויסנדיגער מלבוש — נאכדעם וואס מען האט שוין אנגעטון די אונטערשטע בגדים און הויזן, און מען איז געווען אין בית הכסא, טוט מען זיך אן דעם גארטל.

חידושים:

1. **די חגורה איז א "מעסקולינע" זאך** — אויפן גארטל לייגט מען אויף דעם שווערד אדער כלי מלאכה. ווי עס שטייט "חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך" — דאס איז פארבונדן מיט ארבעט און מלחמה, מיט ארויסגיין אין דער וועלט.

2. **דער בני מנוחה** ברענגט א חסידישע טייטש: ווען מען טוט אן די חגורה גייט מען אויף די הויזן, וואס באדעקט די ערוה — דאס מיינט ער איז "גובר" און "כובש את יצרו", און ער ווערט א תורה'דיגער מענטש. דערפאר "אוזר ישראל בגבורה" — גבורה אויף כבישת היצר.

הלכה ז (המשך): ברכת "שעשה לי כל צרכי" (אנטון שיך)

דער רמב"ם ווערטער: ווען מען טוט זיך אן שיך, מאכט מען "שעשה לי כל צרכי."

פשט: מיט שיך איז מען ממש מסודר — מען קען ארויסגיין אין גאס, גיין אויף אלע מיני "פלארס", אין שניי, אין מדבר.

חידושים:

1. **"כל צרכי" מיינט נישט דווקא די שיך אליין.** צוויי פשטים: (1) שיך איז דער גרעסטער צורך — אן שיך קען מען בכלל נישט ארויסגיין; (2) מיט שיך קען מען יעצט גיין טון אלע צרכים.

2. **א גאנצע סדר פון ארויסגיין:** די דריי ברכות (אוזר ישראל, שעשה לי כל צרכי, און המכין מצעדי גבר) זענען א גוזעגענונג פאר'ן ארויסגיין. אין געצעלט איז דא סחורה און שמאטעס אויף דער פאדלאגע — יעצט גרייט מען זיך ארויסצוגיין: מען טוט אן כלי זין (חגורה), דערנאך שיך, און מען גייט ארויס.

3. **דער אייבערשטער האט אלעס געמאכט דורך מענטשן** — ווער עס האט אויפגעטראפן שיך, אלעס קומט פון השגחה. דאס איז נישט בלויז א ברכה אויף א חפץ, נאר אויף השגחה פרטית — דער אייבערשטער פירט א מענטש וואוהין ער דארף גיין.

הלכה ח: ברכות "שלא עשני גוי", "שלא עשני עבד", "שלא עשני אשה"

חידושים:

1. **ווען מען גייט ארויס אין מארק,** קוקט מען אויף די קלאסן מענטשן: א איד אין ארץ ישראל — ער איז דער איד (נישט גוי), ער איז נישט קיין קנעכט, ער איז דער מאן וואס דרייט זיך אין ביזנעס.

2. **רבינו מנוח** זאגט אז מען מאכט די ברכות "בכל יום" — דאס איז נישט געבונדן צו א ספעציפישע צייט, מען קען עס מאכן פריער אדער שפעטער.

3. **"שלא עשני אשה"** — דער רמב"ם האט נישט געהאט די ברכה "שעשני כרצונו" (וואס פרויען זאגן היינט), ווייל עס מאכט נישט קיין סענס אז איינער האט א חסרון און מאכט אויף דעם א ברכה. א חסרון איז א צער, און מיט צער איז מען "ניחא" (מען באגנוגנט זיך).

4. **"שלא עשני קטניה"** — שטייט נישט אין רמב"ם. דאס איז א שפעטערדיגער מנהג וואס פרויען האבן מחדש געווען.

הלכה ט: סדר ברכות השחר — אכצן ברכות, יעדע בשעתה

דער רמב"ם ווערטער: עס זענען אכצן ברכות השחר (אינקלודינג "על נטילת ידים" און "אשר יצר"), און זיי האבן נישט קיין פעסטן סדר — נאר יעדע ברכה זאגט מען "על דבר שהברכה בשבילו ובשעתו."

חידושים:

1. **אכצן ברכות פאראלעל צו שמונה עשרה:** פונקט אזוי ווי שמונה עשרה האט אכצן ברכות, האבן ברכות השחר אויך אכצן. דאס איז אן אינטערעסאנטע פאראלעל.

2. **דער רמב"ם'ס שיטה:** יעדע ברכה זאגט מען בשעת מען טוט די זאך. אויב מען טוט זיך אן דעם גארטל נאך אין בעט (במקומו), זאגט מען "אוזר ישראל" דעמאלטס — און מען זאגט עס נישט נאכאמאל שפעטער. אזוי אויך "הנותן לשכוי בינה" — נאר ווען מען הערט דעם האן.

3. **ברכה וואס מען איז נישט מחויב:** אויב מען האט נישט געהערט א קול תרנגול, אדער נישט אנגעטון א גארטל, אדער נישט אנגעטון שיך — זאגט מען נישט די ברכה. למשל יום כיפור און תשעה באב וואס מען גייט נישט מיט לעדערנע שיך — לויט דעם רמב"ם זאגט מען נישט "שעשה לי כל צרכי".

הלכה י: דער מנהג קעגן דעם רמב"ם — ברכות אין בית הכנסת

דער רמב"ם'ס ווערטער: "ורב בערינו מברכים ברכות אלו כולם זה אחר זה בבית הכנסת, בין ישן בין לא ישן" — און ער פסק'נט "וטעות היא בידם ואין ראוי לעשות כן", ווייל "לא יברך אדם ברכה אלא אם כן נתחייב בה."

חידושים:

1. **דער רמב"ם'ס טענה:** צוויי פראבלעמען: (1) מען זאגט זיי אלע אין בית הכנסת אנשטאט בשעת מעשה; (2) מען זאגט זיי אפילו ווען מען איז בכלל נישט מחויב געווארן (נישט געהערט האן, נישט אנגעטון גארטל, אאז"וו).

2. **דער רמב"ם איז מודה** אז אויב מען איז חייב געווארן און מען זאגט עס שפעטער (נישט בשעת מעשה), איז עס נישט לכתחילה אבער מען מעג. דער עיקר פראבלעם איז מאכן א ברכה וואס מען איז בכלל נישט מחויב.

3. **די אנדערע ראשונים** טענה'ן אז די ברכות זענען אויף "מנהגו של עולם" — די וועלט פירט זיך אזוי, מענטשן שטעלן זיך אויף, טוען אן שיך, אאז"וו — דערפאר מאכט מען אלע ברכות אפילו אויב דער יחיד האט עס נישט געטון.

4. **הלכה למעשה:** מיר פירן זיך נישט ווי דער רמב"ם — מען זאגט אלע ברכות אין בית הכנסת, אפילו ווען מען איז נישט פערזענלעך מחויב. אבער עס זענען דא מחמירים ביי געוויסע זאכן ווי יום כיפור.

5. **א טיפער פונקט:** אויב מען זאגט אלע ברכות צוזאמען אין שול, פארלירן זיי זייער אייגנארטיגע כאראקטער אלס ברכות אויף ספעציפישע הנאות — זיי ווערן מער ווי "תפילה". אבער תפילה האט מען שוין שמונה עשרה, און עס איז נישט קיין ברכת המצוה — "ס'פארלירט די גאנצע זאך."

הלכה יא: נעגל וואסער און מודה אני — היסטארישע אנטוויקלונג

חידושים:

1. **מודה אני איז פיל שפעטער געקומען.** פריער האט מען געזאגט "אלקי נשמה" גלייך ביים אויפשטיין. שפעטער איז געקומען איינער און געזאגט א חידוש: מודה אני האט נישט קיין שם השם, דערפאר מעג מען עס זאגן פאר'ן וואשן נעגל וואסער. דער גאנצער זאך איז "א לאטע אויף א לאטע" — מען האט געמאכט א פראבלעם (מען דארף זיך וואשן פאר'ן מזכיר זיין שם השם), מען האט געסאלווד די פראבלעם (מודה אני אן שם), אבער דער אריגינעלער מנהג איז אנדערש געווען.

2. **דער רמ"א זאגט נישט אז מען זאל זיך וואשן פאר'ן זאגן ברכות.** דער וואשן די הענט איז נישט מחייב פאר ברכות — עס איז א רעספעקט פאר'ן דאווענען.

הלכה יב: ברכות התורה — סדר השכמה

דער רמב"ם'ס ווערטער: אויב א איד וויל זיך פירן ווי דוד המלך — אויפשטיין אינמיטן נאכט און לערנען תורה פאר קריאת שמע — דארף ער מאכן ברכות התורה. ער וואשט זיך נטילת ידים תחילה. מען מאכט דריי ברכות התורה, און לערנט א שטיקל תורה.

פשט: דער רמב"ם באשרייבט דעם סדר פון אויפשטיין: מען וואשט די הענט, מאכט דריי ברכות אויף תורה, לערנט א שטיקל, און ערשט דערנאך גייט מען ווייטער מיט'ן סדר פון דאווענען.

חידושים:

1. **פארוואס נטילת ידים פאר לערנען?** א שווערע קשיא: פריער איז געשטאנען קלאר אז מען קען מאכן ברכות אן נטילת ידים. פארוואס דארף מען דא וואשן די הענט? עטלעכע מעגלעכקייטן: (א) אפשר ברכות התורה ספעציפיש דארפן נטילת ידים, אנדערש ווי אנדערע ברכות; (ב) אפשר איז עס נישט א חיוב נאר אזוי איז דער סדר; (ג) אפשר האט עס צוטון מיט'ן לערנען אליין, נישט מיט דער ברכה. אין גמרא שטייט "רב מושי ידיה והדר מצלי" — רב האט געוואשן זיינע הענט און דערנאך געדאוונט, און דער רמב"ם האט ליב צו ברענגען רב'ס מנהגים. דער ענין בלייבט "לא ברור".

2. **נוסח פון די דריי ברכות התורה:** (א) "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על דברי תורה" — אין אונזער סידור שטייט "לעסוק בדברי תורה", וואס איז אפשר די זעלבע זאך; (ב) "והערב נא" — א תפילה אז תורה זאל זיין זיס "בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל", פאר אלע אידן, נישט נאר פאר זיך אליין. "ונהיה אנחנו וצאצאינו... יודעי שמך" פארבינדט זיך מיט'ן זוהר הקדוש אז "תורה כולה שמותיו של הקב"ה", אדער ווייל דורך תורה ווייסט מען די דרכי ה'. "ולומדי תורתך לשמה" — תורה לשמה איז לכאורה די זעלבע זאך ווי "הערב נא": מען לערנט ווייל עס איז זיס, נישט לשם כבוד אדער שכר; (ג) "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ברוך אתה ה' נותן התורה."

3. **פארוואס "בכל יום" ברכות התורה?** דער אריגינעלער דין איז נאר "המשכים לקרות" — דער וואס שטייט אויף פרי צו לערנען. פארוואס דארף מען עס יעדן טאג? דער רמב"ם'ס שיטה: ביי קריאת שמע זאגט מען שוין "אהבה רבה" וואס איז א מין ברכת התורה, אבער דער רמב"ם וויל אז מען זאל מאכן ברכות התורה קודם שיקרא קריאת שמע. עס זענען אפישעל צוויי מאל ברכת התורה — די פארמעלע ברכות און "אהבה רבה" — אבער עס בלייבט אנקלאר פארוואס ביידע זענען נויטיג.

4. **"שלא עשני גוי" vs. "אשר בחר בנו":** נאכדעם וואס מען האט שוין געזאגט "אשר בחר בנו מכל העמים", וואס איז דער טעם צו זאגן "שלא עשני גוי"? "אשר בחר בנו" איז ספעציפיש אויף תורה.

5. **וואס לערנט מען נאך ברכות התורה?** דער מנהג איז צו זאגן ברכת כהנים ("יברכך ה' וישמרך"). פארוואס דוקא ברכת כהנים? ווייל עס איז סיי א שטיקל תורה (א מצוה פון דער תורה) און סיי א תפילה/ברכה — א שיינע וועג צו אנהייבן דעם טאג. מאנכע זאגן "צו את בני ישראל" (קרבן תמיד), און מאנכע זאגן ביידע. דערצו זאגט מען א שטיקל משניות — "איזהו מקומן" (א פרק משנה) און א ברייתא פון "אלו דברים שאין להם שיעור".

הלכה יג: זמירות (פסוקי דזמרה)

דער רמב"ם'ס ווערטער: "ושבחי חכמים הראשונים למי שקורא זמירות מספר תהלים" — די חכמים האבן געלויבט דעם וואס זאגט זמירות פון תהלים. די זמירות זענען פון "תהלה לדוד" ביז "כל הנשמה תהלל י-ה". כבר נהגו — מ'האט מתקן געווען פסוקים לפניהם ולאחריהם. ותקנו חכמים ברכה לפני הזמירות — "ברוך שאמר", וברכה לאחריהם — "ישתבח".

פשט: דער רמב"ם רופט עס "זמירות" און עס איז א מנהג חכמים (א שיינע זאך צו טון), נישט א פארמעלער חיוב.

חידושים:

1. **דאס איז קלאר א זאך פאר זיך**, נישט פארבונדן מיט ברכת התורה. אזוי ווי א מענטש דארף זאגן דברי תורה און ס'איז דא ברכת התורה, אזוי דארף מען זאגן זמירות און ס'איז דא א ברכת הזמירות — א באזונדערע קאטעגאריע.

2. **פלאץ פון זמירות אין סדר התפילה:** "ואחר כך מברך על קריאת שמע וקורא קריאת שמע" — די זמירות קומען פאר ברכות קריאת שמע. פאר קריאת שמע זענען דא צוויי קאטעגאריעס מיט אייגענע ברכות: (1) ברכות

התורה אויף די פסוקים וואס מ'ליינט, (2) ברכת השירות אויף די זמירות, און דערנאך קומט ברכות קריאת שמע מיט קריאת שמע.

3. **מנהגים וועגן שירת הים און שירת האזינו:** דער רמב"ם דערמאנט אז ס'איז דא פלעצער וואס זאגן שירת הים נאך "ישתבח", און ס'איז דא יחידים וואס זאגן ביידע שירת הים און שירת האזינו. דאס איז אלץ ענינים פון זמירות. **חידוש:** דער רמב"ם שטעלט אוועק אז "זמירות" מיינט ספעציפיש שירי דוד, נישט שירת הים. שירת הים איז א מנהג צוגאב.

הלכה יד: מאה ברכות בכל יום

דער רמב"ם'ס ווערטער: "חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום."

פשט: דאס איז נישט קיין נייע הלכה מיט נייע ברכות — ס'איז א נאמבער, א כללי'דיגער דין אויף אלע ברכות וואס א מענטש מאכט שוין סיי ווי. "יעדן טאג" מיינט צווישן 24 שעה.

חידושים:

1. **דער חשבון פון הונדערט ברכות:**

- ברכות השחר — 18 ברכות
- ברכות התורה — 3 ברכות (סה"כ 21)
- ברוך שאמר און ישתבח — 2 ברכות (סה"כ 23)
- ברכות קריאת שמע — שחרית 2 לפניה + 1 לאחריה, ערבית 2 לפניה + 2 לאחריה = 7 ברכות (סה"כ 30)
- ציצית — 1 ברכה "להתעטף בציצית" (סה"כ 31)
- תפילין — 1 ברכה "להניח תפילין" (סה"כ 32)
- דריי תפילות (שמונה עשרה) — 18 × 3 = 54 ברכות (סה"כ 86)
- צוויי סעודות א טאג, יעדע מיט 7 ברכות = 14 ברכות (סה"כ 100)

2. **די 7 ברכות פון יעדע סעודה:** נטילת ידים, המוציא, 3 (אדער 4) ברכות פון ברכת המזון, שהכל אויף וואסער נאך דער סעודה, בורא נפשות אויף דעם וואסער. **חידוש:** דער רמב"ם'ס שיטה איז אז מ'זאל נישט טרינקען בשעת דער סעודה, נאר צוואנציג מינוט פארדעם אדער נאכדעם.

3. **חידוש וועגן תפילין:** דער רמב"ם לייגט אריין די ברכה אויף תפילין דא — כאטש ס'איז א ברכת המצוות וואס באלאנגט אין הלכות תפילין — ווייל ער וויל אויסרעכענען די הונדערט ברכות. דערפון זעט מען אז מ'מוז יעדן טאג לייגן תפילין, ווייל מ'דארף מאכן די ברכה אלס טייל פון די הונדערט.

4. **דער רמב"ם האלט אז ברכת המזון האט 4 ברכות (נישט 3)**, און שמונה עשרה האט 19 ברכות (נישט 18 ווי ביי חול), וואס גיט 5 עקסטערע ברכות איבער 100.

5. **שבת און יום טוב — דער פראבלעם:** שמונה עשרה האט נאר 7 ברכות (נישט 18/19), און מ'פעלט אויך 3 פון די 5 ברכות יוצרות. דאס מאכט א גרויסן חסרון אין די הונדערט. **דער רמב"ם'ס עצה:** מ'זאל עסן פירות — בורא פרי האדמה, בורא פרי העץ — כדי צו משלים זיין די הונדערט ברכות. **אבער** ער באטאנט: מ'זאל נישט מאכן א ברכה לבטלה — מ'זאל נישט מאכן א ברכה אויף א זאך וואס מ'האט נישט קיין תאווה צו עסן. דער רמב"ם נעמט זייער ערנסט די הונדערט ברכות — ער פארלאנגט אז מ'זאל אקטיוו זוכן וועגן צו משלים זיין. דאס איז שוין אין דער גמרא, נישט נאר דער רמב"ם'ס חידוש.

6. **אפענע שאלה:** צו דער דין פון מאה ברכות אפליקירט אויף שבת און יום טוב גלייך ווי חול, אדער אפשר ס'איז א באזונדערע שבת'דיגע זאך — דאס איז א "בירור גדול."

הלכה טו-טז: סדר תפילת היחיד — סיכום

דער רמב"ם'ס ווערטער: דער גאנצער סדר פון א יחיד'ס תפילה: בשחר — ברכות השחר (פון אלקי נשמה ביז אלע ברכות), זמירות — ברוך שאמר, שירי דוד, הללוי-ה'ס, פסוקי דזמרה, (שירת הים לויט מנהג), ישתבח, ברכות קריאת שמע מיט קריאת שמע, שמונה עשרה.

חידוש: דער רמב"ם זאגט אז ביי תפילת יחיד **מדלג הקדושה מברכה ראשונה שלפניה** — אין ברכת יוצר (ברכה ראשונה פון ברכות קריאת שמע) זאגט א יחיד נישט די קדושה מיט אלע ענינים פון די מלאכים. מ'זאגט נאר "קדוש קדוש קדוש" אליין. דאס איז א חילוק צווישן תפילת יחיד און תפילת ציבור.

הלכה יז: קדושת יוצר ביחיד, סמיכת גאולה לתפילה, סדר מנחה ומעריב

דער רמב"ם'ס ווערטער: מ'זאגט נישט קדושה פון ברכה ראשונה שלפניה (קדושת יוצר) ביחיד. וועז מ'ענדיגט גאל ישראל, מיד יעמוד כדי שיסמוך גאולה לתפילה. מתפלל מעומד כמו שאמרנו. כשישלים ישתחוה ויפול על פניו ויתחנן. נאכדעם שטעלט מען זיך אויף און זאגט תחנונים כפי כוחו, ויפוטר למעשיו. ביי מנחה — תהילה לדוד זיצנדיג, דערנאך מתפלל מעומד, דערנאך תחנונים. ביי מעריב — קריאת שמע וברכותיה, דערנאך תפילה מעומד, אבער נישט קיין נפילת אפים. יחידים וואס זאגן תחנון ביי מעריב — הרי זה משובח.

פשט: דער רמב"ם שטעלט אוועק דעם גאנצן סדר פון א יחיד'ס תפילה דורכאויס דעם טאג — שחרית, מנחה, מעריב — מיט אלע פרטים פון קדושה, סמיכת גאולה לתפילה, נפילת אפים, און תחנונים.

חידושים:

1. **קדושת יוצר ביחיד — מחלוקת מחבר ורמ"א.** דער רמב"ם זאגט אז א יחיד זאגט נישט קיין קדושה — נישט נאר די קדושה פון שמונה עשרה, נאר אויך נישט די קדושה פון ברכת יוצר (אופנים וחיות הקודש, קדוש קדוש קדוש). דער שולחן ערוך (מחבר) פסק'נט ווי דער רמב"ם אז מ'זאגט עס נישט, און דער רמ"א חולק און מתיר. דאס ווייזט א יסוד'דיגע מחלוקת צי קדושת יוצר האט דעם זעלבן דין ווי קדושת שמונה עשרה לגבי דבר שבקדושה.

2. **סמיכת גאולה לתפילה — יסוד און משמעות.** דער משל פון ר' סלמי (ברכות): א מלך קומט ארויס, מ'פרעגט אים וואס דארפסטו, און ער גייט שוין אוועק — וועז מ'האט שוין דעם מלך'ס אויפמערקזאמקייט דורך שבח (ברכות קריאת שמע), איז דאס דער בעסטער מאמענט צו בעטן (תפילה). בעצם זענען הלכות תפילה און הלכות קריאת שמע צוויי באזונדערע מצוות וואס האבן נישט קיין שייכות. אבער סמיכת גאולה לתפילה מאכט זיי צו א "חלות אחת" — עס פארבינדט זיי צוזאמען.

3. **וואס מיינט "גאולה" אין "גאולה לתפילה"?** א חקירה: צי מיינט "גאולה" ספעציפיש די ברכה פון "גואל ישראל" (דער חתימה), אדער מיינט עס דעם אינהאלט פון גאולה — דהיינו הזכרת יציאת מצרים / קריעת ים סוף? **נפקא מינה לגבי מעריב:** די גמרא זאגט אז השכיבנו איז "כגאולה אריכתא דמיא" — אז מ'רעכנט השכיבנו ווי א פארלענגערטע גאולה. אויב "גאולה" מיינט ספעציפיש די ברכת גואל ישראל, דאן איז השכיבנו א צוגאב וואס מ'רעכנט ווי חלק פון גאולה. אויב "גאולה" מיינט דעם ענין, דאן איז השכיבנו א באזונדערע תקנה וואס מ'האט מצרף צום ענין. דער נקודה בלייבט אפען.

4. **אויפשטיין ביי גאל ישראל.** דער רמב"ם איז משמע אז מ'זאל שוין אויפשטיין (פון זיצן) ביי גאל ישראל — פריער איידער מ'ענדיגט — כדי שתהא תחילת תפילה ממש גלייך וועז מ'ענדיגט. דאס איז א פרקטישער חידוש אין ווי מ'איז מקיים סמיכת גאולה לתפילה.

5. **סדר מנחה — זיצן ביי אשרי.** דער רמב"ם זאגט אז ביי מנחה זאגט מען תהילה לדוד (אשרי) זיצנדיג. אין ליטווישע מנינים זעצט מען זיך טאקע אוועק פאר אשרי, אבער אסאך פירן זיך נישט אזוי. דער רמב"ם'ס שיטה איז קלאר אז מ'דארף זיצן.

6. **מעריב — נישט קיין נפילת אפים, אבער יחידים וואס זאגן תחנון זענען משובח.** דאס איז א מדת חסידות, נישט א חיוב.

7. **תפילת יחיד vs. תפילת רבים.** דער גאנצער פרק רעדט פון תפילת יחיד — דער רמב"ם האט נישט דערמאנט קיין קדיש, קיין עלינו, ווייל דאס זענען ענינים פון תפילת רבים. דער נעקסטער פרק וועט באהאנדלען יחיד און ציבור, קדיש, וכו'.

כללי'דיגע באמערקונג וועגן סדר ברכות השחר

חידוש: דער גאנצער סדר ברכות השחר איז א כלליות'דיגע תפילה — מ'דאנקט דעם אייבערשטן אויף אלעס אין בריאה. דער רמ"א זאגט מ'מאכט יעדע ברכה לויט דער סדר, אבער אנדערע ראשונים זאגן ס'איז געמאכט אויף "מנהגו של עולם." ביידע שיטות שטימען אז ס'איז א סדר וואס פאסט צוזאמען — לכתחילה קומט עס צוזאמען מיט'ן סדר פון אויפשטיין.

סיום: דערמיט ווערט פארענדיגט פרק ז' פון הלכות תפילה וברכת כהנים.

תמלול מלא

הלכות תפילה וברכת כהנים, פרק ז' — ברכות אחרות

מיקום אין לימוד

Speaker 1:

מיר זענען ביים לערנען הלכות תפילה וברכת כהנים, פרק ז'. ביז וואו האבן מיר געלערנט? נאך קלייניקייטן פון ברכת כהנים, וואס איז נאך הלכות תפילה, פרק ז', די זיבעטע פרק פון הלכות פון תפילות.

געוואלדיג. מיר האבן געלערנט, קודם כל לאמיר דערמאנען און מסכים זיין על השבח די חשוב'ע נדבנים פון אונזער שיעור, אונזער טייערער ידיד, אוהב תורה ולומדיה, הרב רבי יואב וועצבערגער, וואס איז מנדב די שיעורים, די ערשטע פאר שיעורים, בתנאי און ברצון אז דער עולם זאל זיך אויסלערנען פון דעם צו מנדב זיין די ווייטערדיגע שיעורים. בעזרת השם, מיר צושטעלן פאר'ן עולם, מיר ווייסן נאך נישט וויאזוי צו שיקן די נדבות. מיר וועלן מודיע זיין דעם עולם וויאזוי פונקטליך. אזוי ווי ס'איז די סדר נאכ'ן דאווענען גייט ארום דער גבאי, אדער אינמיטן ביי "וברוך דוד". מיר האלטן נאך נישט ביי "וברוך דוד" אין די סדר התפילה, אבער מ'זעט אז דער רמב"ם זאגט אז מ'דארף געבן צדקה דעמאלט.

הערה: צדקה פאר'ן דאווענען

על כל פנים, ס'איז א גרויסע ענין. דער רמב"ם האט דערמאנט יא, אין הלכות תפילה האט דער רמב"ם נישט דערמאנט אז מ'זאל געבן צדקה פאר'ן דאווענען, אבער אין הלכות מתנות עניים זאגט ער יא אז מ'זאל געבן צדקה פאר'ן דאווענען. יא?

Speaker 2:

אקעי, מיר וועלן אנקומען אפשר צו סדר התפילה. מיר דארפן עס טרעפן, האבן מיר עס געזען?

Speaker 1:

מ'מוז עס טשעקן.

Speaker 2:

ניין, איך גלייב דיר פאר יעצט. ס'וועט געבן, ס'איז נישט קיין חילוק. ס'וועט געבן. וואס שטייט?

Speaker 1:

יא, ס'שטייט. נו, ס'איז שוין אויפגעקומען. מ'גיבט צדקה פאר'ן דאווענען. דארף מען עס טרעפן. ס'שטייט. האבן מיר דערמאנט דאס?

Speaker 2:

איך געדענק נישט.

Speaker 1:

אקעי. אקעי, מיר וועלן עס אפשר טרעפן דעם מקור. מיר וועלן אנקומען. מיר האבן נאך נישט געלערנט ענדס פון די סדר התפילה. ביז יעצט האבן מיר נאר געלערנט וועגן שמונה עשרה. די ענד פון די פרק און די נעקסטע פרק גייט ארום די גאנצע סדר התפילה פון מודה אני ביז די ענד. אפשר ערגעץ דארט וועלן מיר זען צו ער ברענגט עס.

על כל פנים, איז דא איז דער עולם זאל זיך אויסלערנען און צולייגן פאר די שיעור. ס'ארבעט נישט פאר פרי. אלעס איז... יעצט גייען מיר לערנען אזוי.

הקדמה: סטרוקטור פון הלכות תפילה ביים רמב"ם

Speaker 1:

אקעי, לאמיר זאגן א קליינע הקדמה אזוי. מיר האבן געלערנט עיקר הלכות תפילה, וויאזוי הלכות תפילה האט זיך אנטוויקלט. נאכדעם האבן מיר געלערנט ווער איז מחויב, און די סארט זאכן. און ס'איז געווען איין פרק וואס האט געזאגט די עיקרי, פינף עיקר זאכן וואס איז טייטש דאווענען, וואס מיר זענען מפרש על פי רב מיללער. און נאכדעם איז געווען נאך אכט, נאך אכט תנאים, אז א חלק זענען תנאים און א חלק זענען נדרים, אז די תפילה זאל זיין לייטיש, ווי שטארק א מענטש זאל זיך אנשטרענגען מיט די תפילה.

יעצט גייען מיר צו צו א נייע סארט ענין, אז די חכמים האבן מתקן געווען נאך סארטן תפילות און ברכות אויסער די דריי תפילות א טאג. אונז ווייסן שוין אז קיום המצוה דאורייתא איז נאר אז מ'זאל דאווענען בכלל. די חכמים האבן געזאגט אז די תפילה דארף האבן א געוויסע מאל במשך דעם טאג, און זיי האבן מתקן געווען שחרית און מנחה. שפעטער האבן כלל ישראל אויף זיך ווייטער מחייב געווען אויך אין מעריב. סאו ווייסן אונז אז מ'דאווענט דריי מאל א טאג, אבער דאס איז ווייל דו ווייסט נאך נישט אלעס. אויך במשך דעם טאג האבן חז"ל אריינגעפלאכטן תפילות.

מחלוקת: וואס האבן חז"ל באמת געטון מיט'ן מתקן זיין תפילה?

סאו איך וויל דא מקדים זיין, איידער מ'גייט ווייטער, איך האב געהאט א שטיקל מחלוקת צווישן מיר און ר' יצחק. איך ווייס נישט ווער ס'האט באמערקט, ווער ס'האלט מיט די שיעור, נישט אייביג זענען מיר אויף די זעלבע פעידזש, יעדער איינער קומט פון זיין... אונז זענען גראדע ביידע די תשובה אייניקלעך, וואס ס'מיינט נישט אז איך טראכט אזוי ווי אים אדער אז ער טראכט אזוי ווי מיר.

און סאו איך האב געזאגט אזוי, אז דער רמב"ם האט אונז דערוויל געגעבן אסאך צו אנהערן וואס מיינט נשמה, וואס מיינט דער אייבערשטער, וואס זענען די יסודי התורה. און דערוויל אלעס שטימט, מער ווייניגער. סאו יעצט, ווען אונז גייען מיר ווייטער לערנען וועגן וויאזוי א מענטש זאל דערמאנען דעם אייבערשטן און די נשמה און די אלע ענינים יעדן טאג, דארף מען דאס אויך אנקוקן ווי דער רמב"ם פסק'נט דעם לשון. זאגט ר' יצחק, ניין, ער ברענגט דעם לשון אין סידור.

איך מיין אז ס'איז קאנעקטעד צו א גרעסערע שאלה: וואס האבן די חכמים געטון? די חכמים וואס האבן מתקן געווען די תפילה, האבן זיי עוסק געווען בדברי תורה אדער האבן זיי עוסק געווען בחסד? איך, אלס א צאנזער אייניקל, און יעצט איז דא א צאנזער יצחק, זאג איך אז מ'קען עס זאגן אזוי, מ'קען זאגן אז זיי זענען געווען אזעלכע בעלי חסד. זיי האבן צוגעמאכט די גמרא, די חומש, אלעס, און זיך אוועקגעזעצט מיט די נשים ועבדים וקטנים, מענטשן וואס האבן שפות עילגים, ווער ס'האט געלערנט ביז יעצט, אז מענטשן האבן זייער גוט געדאווענט, נאר זיי האבן נישט גערעדט אין קיין נארמאלע שפראך, ס'איז געווען געהאקטע אידיש, ענגליש, נישט קלאר.

האבן זיי געטון א חסד און זיי האבן צוגעשטעלט פאר מענטשן א שפראך. און די חסד האבן זיי ווייטער געטון, ווייל מענטשן פלעגן מתפלל זיין. און איך וויל דיר זאגן, מ'האט נאכאמאל א שאלה מיט רבי יצחק. די עצם ענין, סאו מיר האבן יעצט גערעדט אז מיר האבן דא געלערנט אז מערערע מאל א טאג איז דא תפילות, אזוויי מ'זעט די זון, מ'לייגט תפילין, מ'טוט אן ציצית, מ'גייט שלאפן, מערערע געשעענישן פון די טאג, צו אירע נאטורליכע געשעענישן, צו אירע געשעענישן וואס דער מענטש טוט מעשים, איז דא תפילות. און די נוסח התפילות איז דרבנן, אזוי זאגט דער רמב"ם. די תפילה אליין, לכאורה, איז אזוויי די עצם תפילה, אז א מענטש דערמאנט אפילו די אייבערשטער, אזוויי דער רמב"ם שפעטער זאגט אז ווען א מענטש וועקט זיך אויף זאגט ער "אה, שכוח באשעפער", ס'איז נישט געווען קיין שפראך פאר דעם. אבער מיט חז"ל, אויף דעם איז מתקן געווען א שפראך, כדי מ'זאל עס נישט זאגן על פי עילגים. סאו די גאנצע ענין איז א ענין פון חסד, העלפן מענטשן. ממילא איז נישט דא אז די לשון, ער קען האבן א רעזולוציע, די לשון איז וואס מענטשן קענען די גרינגסטע געדענקען, ס'איז אן ענין אזוויי א פיוט, און מ'קען נישט דוקא מדייק זיין אין יעדעווארט אז ס'דארף עפעס לערנען ביי אים. סאו ס'ווענדט זיך אין די מחלוקת, יא?

Speaker 2:

יא.

דער רמב"ם'ס סדר: סטרוקטור פאר כראנאלאגיע

Speaker 1:

לאמיך אביסל זאגן וואס איך האב יעצט געכאפט וועגן די זאך, וועגן די נקודה. ווייל מיר האבן געזען, דער רמב"ם הייבט אן **"כשתקנו חכמים דברי תפלות אלו"**, דאס הייסט די תפילות, ער דארף שוין ברענגען "דברי תפלות", ווייל די נוסח התפילה... ער דארף שוין ברענגען די נוסח. ווייל די נוסח התפילה, לכאורה, סתם פשוט'ע פשט, די נוסח התפילה איז א לענגערע זאך. דער רמב"ם גייט סוף סוף אהערברענגען די גאנצע נוסח פון שמונה עשרה. די קורצע ברכות זענען די גאנצע וואס ער ברענגט שוין דא גלייך, ווייל די סדר פון רמב"ם אין די ענד איז נישט ממש א סדר וואס מ'קען נוצן צו דאווענען, ס'איז מער די לענגערע נוסחאות. אבער די וואס וויסן די סדר דארף מען אויך געדענקען וואס איז די סדר פון די תפילה.

און איך וויל דיר זאגן נאך א סיבה, אויך איז זייער פראקטיש. ער זאגט דאך דא די סדר וויאזוי מ'זאגט דאס צופרי, יא? ער גייט דאך ארויס, ווען מ'ענדיגט, מ'שטייט אויף, ס'איז לויט די סדר פון טאג. דער רמב"ם גייט יא, ער גייט אויף די סדר, ער גייט אויך אין די ענד פון די פרק זאגן די גאנצע סדר התפילה מיט פסוקי דזמרה און אלעס. אבער ווען ער קומט צו צו שמונה עשרה זאגט ער נישט די נוסח, ער זאגט דיר "ואומר שמונה עשרה ברכות", דו דארפסט קוקן ערגעץ אנדערש צו וויסן די נוסח. סאו ס'איז נישט ממש אויסגעשטעלט פראקטיש וואס מ'קען נוצן.

איך וויל אבער זאגן נאך עפעס ווייטער. די סדר פון רמב"ם איז געווענליך נישט אז ער באגלייט דיך ער איז אזוויי דיין לוח, ער באגלייט דיך אין דעם טאג. אבער אין הלכות קריאת שמע און הלכות תפילה, דאס זענען די צוויי צייטן אין דעם טאג וואס די תורה האט אונז אזוויי אריינגעלייגט אין צייט. אלע אנדערע זאכן איז נישטא קיין צייטן, למשל הלכות יסודי התורה האט נישט קיין צייט און זמן. עס איז דא אמאל טעג וואס א מענטש האט נישט געטראכט פון דעם אייבערשטן, ער איז נישט עובד געווען, אבער עס איז דא טעג וואס ער איז געווען ממש א גאנצע צייט עוסק געווען אין יסודי התורה. קריאת שמע און תפילה צווינגט אונז אריין אין צייט.

סאו ממילא, דא אפילו דער רמב"ם וואס מאכט נישט קיין שולחן ערוך, דא קומט א שולחן ערוך, ווייל דאס איז דער סדר פון תפילה, וואס מען רעכנט אויס פאר אונז אין א very limited state. ווייל אונזער סדר וואלט זיך אנגעהויבן, א ספר הלכה איז א ספר הלכה, אורח חיים. אונזער סדר וואלט זיך אנגעהויבן, יאמר מודה, וואטעווער, די ערשטע ברכה, און נאכדעם די צווייטע, און נאכדעם שמונה עשרה. דער רמב"ם גייט פארקערט, דער רמב"ם גייט קודם, ער גייט אין די סטרוקטור. אפילו אין תפילה גייט ער בעצם מיט די עיקר הלכות, גייט ער מיט די סטרוקטור פון תפילה. ס'איז דא מה שנוגע הלכות קריאת שמע, וואס איז א מצוה דאורייתא, מצוה מדרבנן, אדער אביסל מדאורייתא אביסל מדרבנן. ס'איז דא רבנן תפילה, וואס הייסט שמונה עשרה. נאכדעם איז דא נאך ברכות וואס זענען אפילו נישט אויף דעם לעוועל, יא, ס'איז לכאורה א שוואכערע לעוועל אין תקנת חכמים אפילו ווי, איך גיי נישט יעצט זאגן צו ס'איז אביסל ענליך, אבער בעצם איז עס זיכער א שוואכערע לעוועל. דו ווייסט נאך נישט די דאורייתא דערפון, ס'איז נישט קיין שום ספק אז די עיקר תפילה איז שמונה עשרה. די אלע מער ברכות וואס מיר זאגן אלעמאל איז אויך א תקנת חכמים, אבער ס'איז נישט אויף די זעלבע לעוועל. איך ווייס נישט פונקטליך וואס די נפקא מינה איז אויב ס'איז נישט אויף די זעלבע לעוועל, ס'איז עס גייט אויף די לעוועל פון די חומרא, פון די הגדרת הדברים. דאס איז דער סדר וואס דער רמב"ם גייט, שוין די סדר פון די...

שאלה: צי איז דאס שטענדיגע דערמאנען דעם אייבערשטן א דאורייתא?

מיין שאלה דא איז, וואס וואלט אויך געווען מסביר די חומרת הדבר, אז אין די תוך הדבר פון דאווענען יעדן טאג איז דאך א דאורייתא, נאר די זמן און די נוסח איז א דרבנן. די שאלה איז צו דאס אז מ'זאל א גאנצע צייט דערמאנען דעם אייבערשטן איז עפעס א דאורייתא. דער רמב"ם זאגט שפעטער אז א מענטש דארף, "צדקתך כהררי אל", "צדקת ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו", אז א מענטש זאל טראכטן און דערמאנען דעם אייבערשטן. ער זאל דערמאנען א גאנצע צייט דעם אייבערשטן. אבער דאס איז אביסל אנדערש. אויב וואלט מען געקענט זאגן אז דאס אליין, די גאר אין דעם איז א דאורייתא, און די חכמים האבן צו דעם אויך צוגעלייגט ווערטער. אבער דער רמב"ם זאגט עס נישט קלאר.

Speaker 2:

ניין, ער קען זאגן. איך האב געוואלט טראכטן וועגן דעם, אבער... אבער נאר, דער לשון וואס דער רמב"ם זאגט אין סוף הלכות ברכות, ער מאכט עס, קען ער עס מאכן פאר א דאורייתא? אדער ערגעץ וואו זאגט ער עס איז א דאורייתא? ס'איז נישט אזוי קלאר.

Speaker 1:

דו געדענקסט דאך אז מ'זאל משבח זיין דעם אייבערשטן. דו געדענקסט דאך אז די משנה האט א מחלוקת, אבער די דין איז נישט אזוי. מ'איז מודה צו מיר, מיין איך, אז די חתם סופר'ס אידיע זאגט ביי חנוכה און ביי הלל, ביי פורים, אז מ'קען זאגן אז ס'איז דא א חיוב דאורייתא צו דאנקען דעם אייבערשטן, און דער הלל איז נאר א תקנתא דאורייתא, אז אפשר איז פורים דאורייתא. אבער דער רמב"ם, זיכער דער וועג ווי דער רמב"ם טראכט פון מצוות איז נישט אזוי. דאס איז אפשר דער רמב"ן, דער רמב"ן, דער חתם סופר איז געבויט אויף א רמב"ן. אבער דער רמב"ם זאגט קלאר נישט אזוי. דער רמב"ם ווען ער זאגט א מצוה, מיינט ער צו זאגן טון די פעולה. די אידיע קענסטו בכלל זאגן, די תרי"ג מצוות דאורייתא איז דאך אויך נאר א געוויסע ספעציפישע וועג וואס דו מוזט עס טון. די אידיע פון אלע מצוות איז דאך נאר איינס, צוויי אידיעס: זכירת מציאת השם וכדומה.

סאו ווען דו זאגסט אז א חיוב... אוודאי איז געבויט אלע מצוות, סיי מדאורייתא, סיי מדרבנן, זענען געבויט אויף א... מ'קען זאגן אמת, די גרויסע אידיעס, די בעיסיק זאכן וואס זענען דאורייתא'ס. אבער דו פרעגסט מיר צו א געוויסע פעולה, דו רעדסט וועגן די פעולה, דו רעדסט נישט וועגן די אידיע שבו. אוודאי די אידיע, צו געדענקען דעם אייבערשטן איז בכלל א מצוה פון אהבת השם, איז דאך בכלל א מצוה דאורייתא, ס'איז נישט קיין ספק. איך האב אויך געטראכט אז ס'קען ארויסקומען א גרויסע חילוק, אז לאמיר זאגן א מענטש וואס איז נישט מקפיד אויף ברכות, צו מ'זאל זאגן אז דא איז אויך דא א דאורייתא דערפון פון זאגן שכוח פאר'ן באשעפער. ער קומט ארויס פון טוילעט, זאגט ער שכוח פאר'ן באשעפער. ס'איז יא דא, ס'איז אמת. אבער יא, לכאורה איז דאס אן אונטערשטעליגער וועג פון צו טון א מצוה דאורייתא.

פאראלעל צווישן תפילה און ברכות אין חז"ל'ס תקנה

לאמיר טראכטן אזוי: ס'איז דא מדאורייתא א מצוה פון תפילה. וואס די דאורייתא האט נישט קיין שיעור, אזוי זאגט דער רמב"ם, ס'האט נישט קיין שיעור. כל יום, עפעס א שטיקל שיעור האט דער רמב"ם געגעבן, מ'האט זיך גערעדט וועגן דעם צו ס'מיינט ממש אפילו כל יום, אבער ס'מיינט לכאורה אן א שיעור. קומען די רבנן, זיי מאכן, איך האב געוואלט זאגן אזוי, זיי מאכן דריי זאכן, זיי האבן געלערנט דריי זאכן: קודם כל א פעמים, וויפיל תפילות א טאג; צווייטנס, א נוסח; דריטנס, א זמן, יא? דריי עקסטערע דינים. לכאורה די זאכן מאכן זיי אויך אויף די ברכות, רייט? ווייל די אלע מאה ברכות, מ'האט געלערנט אז ס'איז דא אן אמאונט פון ברכות וואס מ'דארף מאכן יעדן טאג, מאה ברכות בכל יום, יא? תפילה איז דא דריי תפילות א טאג, דא איז דא הונדערט ברכות. ס'איז דא אן אמאונט. ס'איז אויך דא א צייט, ס'איז נישט ממש א צייט אין די טאג, אבער א צייט קען זיין אן עת, כשקם, כשנכנס לבית הכסא וכדומה. ס'איז דא א נוסח, זיי האבן מתקן געווען אויך די נוסח הברכות. אויסצוטון. סאו לכאורה גייט עס מיט די זעלבע זאך, זיי האבן גענומען א מער פארמאלע זאך. ס'וואלט געווען א שיינע זאך צו דאנקען דעם אייבערשטן אויף יעדע זאך, און זיי האבן געמאכט פון דעם א סדר פונקטליך. און נאך אלץ חלק פון זייער חסד ארגאניזאציע פון מענטשן זאלן נישט רעדן לשון הרע.

Speaker 2:

ס'איז א גוטע סאדזשעסטשן.

תקנת חז"ל אויף תפילה און ברכות: נוסח, כמות, און זמן

דריי עלעמענטן פון די תקנה

Speaker 1:

קומען די רבנן, זיי מאכן, איך האב געוואלט זאגן אזוי, זיי מאכן דריי זאכן, זיי האבן געלערנט דריי זאכן: קודם כל, א פעם, וויפיל תפילות א טאג; צווייטנס, א נוסח; דריטנס, א זמן. יא? דריי עקסטערע דינים.

לכאורה די זאכן מאכן זיי אויך אויף די ברכות, רייט? ווייל די אלע מאה ברכות, מיר האבן געלערנט, ס'איז דא אן אמאונט פון ברכות וואס צו מאכן יעדן טאג, מאה ברכות בכל יום, יא? חוץ פון תפילה, ס'איז דא דריי תפילות א טאג און הונדערט ברכות, סאו ס'איז דא אן אמאונט. ס'איז אויך דא א צייט, ס'איז נישט ממש א צייט אין די טאג, אבער א צייט, איך קען זאגן א מאורע, כשקם משנתו וכדומה, און ס'איז דא א נוסח. זיי האבן געמאכט אויך די נוסח פון די ברכות, וויאזוי עס צו טון.

סאו, לכאורה גייט עס מיט די זעלבע זאך, זיי האבן גענומען א מער פארמאלע זאך, ס'וואלט געווען א שיינע זאך צו דאנקען דעם אייבערשטן אויף יעדער זאך, און זיי האבן געמאכט פון דעם א סדר פונקטליך. און נאך אלס חלק פון זייער חסד ארגאניזעישאן פון מענטשן זאלן נישט רעדן לשון עילג, און זאל אויך האבן גוטע סאדזשעסטשענס.

שאלה: צי נוסח איז א חיוב אדער א סאדזשעסטשען?

Speaker 2:

סאו, אה, ווייט, דאס איז נאך אן אופן, ווייל אבער דער רמב"ם לערנט לכאורה אז ס'איז א תקנה, נישט נאר א סאדזשעסטשען. סאו אויב ס'איז א חיוב צו דאווענען ביי אונז די נוסח...

Speaker 1:

ניין, ווייט, ווייט, אבער דו קומסט צו... מ'דארף זאגן, דער רמב"ם זאגט נישט... דו קענסט פרעגן א שאלה, וואס ווען מ'זאגט אן אנדערע נוסח צו מ'איז יוצא? דער רמב"ם זאגט נישט קיינמאל קלאר די דרך, איך האב געזאגט אנדערע ראשונים זאגן בפירוש קלאר אז מ'איז יא יוצא מיט אן אנדערע נוסח. דער רמב"ם סאונדט אז ס'איז עפעס שטייט. דער רמב"ם ברענגט אין ברכת המזון די הפטרה אין הלכות ברכות? איך געדענק נישט. אקעי. אבער דער רמב"ם זעט זיכער אז זיכער לכתחילה איז דא א מצוה מדרבנן צו זאגן די נוסח.

ראיה פון "בכל לשון"

יעצט, נאך אלץ איז דא א שאלה, אפילו לויטן רמב"ם איז דא א שאלה. דער רמב"ם אליין האט א תשובה וועגן דעם, אויב איינער האט פארשידענע גרסאות אין די גמרא, און היינטיגע סידורים שטייט אנדערש. איך גלייב נישט אז דער רמב"ם וואלט געזאגט אז ס'איז בכלל א צרה און מ'איז נישט יוצא, ווייל מ'דארף גיין מיט די היסטארישע נוסח. איך האב א ראיה, ווייל מ'קען דאך זאגן בכל לשון. בכל לשון איז צו זאגן אז מ'דארף זאגן א פיר זאכן, דער רמב"ם האט קלאר, ניין, ניין, דער רמב"ם האט קלאר אז נישט.

דער גאנצער רמב"ם האט זיך מחולק געווען. דער רמב"ם האט געזאגט ביי קריאת שמע אז פארקערט. דער רמב"ם האט געזאגט יא, בכל לשון, אז וועגן מ'טוט בכל לשון דארף מען מאכן א גוטן טרענסלעישאן אויף יענע לשון. אבער דער רמב"ם זאגט נישט אז ס'דארף זיין פונקטליך. דער רמב"ם זאגט ער פארשטייט נישט די חילוק.

אפשר שבח והודאה איז דאורייתא?

איך וויל אפשר זאגן א זאך. אפשר אז דער רמב"ם האט געזאגט אז די עצם קאנצעפט פון ס'זאל זיין שבח והודאה, לאו דוקא משאלת צרכיו, איז אפשר א דאורייתא. ס'איז דאך משמעות אין פסוק.

Speaker 2:

איך בין נישט מסכים. ס'איז קלאר אז נישט, ווייל דו זעסט אז די תפילה איז...

Speaker 1:

אבער איך וויל זאגן אפשר איז ביי אלע תפילות איז דא אפשר א געוויסע, אפילו לאמיר זאגן אז ס'איז נישט די נוסח, אבער ס'געבט דיר א סאדזשעסטשן וואס בעט מען יעצט. ווייל למשל, לאמיר זאגן מ'גייט שלאפן, דערמאנענען חז"ל דא די מיתה אפאר מאל. "עתה תרצה שלום לפניך", מיינע קינדער זאלן זיין אויסגעהאלטן, מ'גייט דאך שטארבן. ס'איז אפשר א מין, מ'וויל נישט אזויפיל דערמאנענען מיתה, אבער מ'קען עט ליעסט קוקן וואס איז די שבח והודאה, בקשת צרכים?

דיסקוסיע: צי די נוסח לערנט אונז וואס מען דארף זאגן?

Speaker 2:

ניין, ניין, איך בין נישט מסכים. איך בין נישט מסכים. ס'איז א געוויסע טים, עפעס דארף זיין דארט. ס'זאל נישט זיין א רענדאם שכוח באשעפער. ס'זאל נישט זיין שכוח באשעפער נאכ'ן עסן און נאכ'ן גיין אין טוילעט. ס'דארף זיין אויף א געוויסע...

Speaker 1:

אבער דאס איז אלץ פארט פון דעם אז ס'זאל נישט זיין לשון הדיוט. דאס הייסט, דאס אלעס איז א חלק אז דער מענטש זאל טראכטן. ניין, דאס אלעס איז נישט קיין חיוב. ס'איז נישט קיין חיוב אז מ'דארף רעדן וועגן דעם. ס'איז אלץ א זאך אז איינער וואס זאגט סתם שכוח, איז דאך עפעס א שטיקל בעיבי'איש. ער זאגט "טענק יו השם, טענק יו השם". אקעי, קענסט עפעס זאגן עפעס שענער? האסט עפעס א שענערע נוסח? זייער גוט.

קומען די חכמים און זיי האבן געמאכט א תקנה אז דו זאלסט זאגן א שענערע נוסח. יעצט, די תקנה איז אז דו זאלסט זאגן א שענערע נוסח אויף יעדע זאך. זיי האבן אפילו געמאכט א שענערע נוסח. דו ביסט נישט עוקר פונקט זייער נוסח, דו טוסט נישט די נוסח.

חז"ל עלעווייטן די לשון הדיוט

Speaker 2:

לאמיך צולייגן א טראפ אין דיינע ווערטער. דו קענסט זאגן אזוי, אז חז"ל זענען דא צו עלעוועיטן די לשון הדיוט. וואטעווער דער מענטש קרעכצט סתם אזוי אין זיין אייגענע שפראך, זאגן זיי איבער אין ווערטער. אויב וויל איך גיין אזוי מיט אן עקסטרים, וואלט איך געזאגט אזוי למשל, אז ביינאכט ווען א מענטש גייט שלאפן טראכט ער פון שטארבן, ער טראכט פון יצר הרע

ופגע רע, ווייל ס'קען זיין, איי דאונט נאו, מ'זאל האבן חלומות רעים. ממילא האבן זיי עס געלייגט אין א נוסח. און צופרי רעדט מען וועגן די נייע נשמה.

סאו לויט דעם וואלט א מענטש בעצם געדארפט מאכן א זאך, דאס איז אויך אז ווען ער גייט אריין צו א וויכטיגע מיטינג, וואטעווער איז וויכטיג פאר אים. דאס איז די זאך, די גמרא זאגט אז ווען א מענטש טראכט פון די אויבערשטן. וואלטן מיר געזען, וואלטן מיר געזען אויב ס'איז דא א ברכה פאר דיין אייגענע מיטינג. איך האב נישט געלערנט. דאס זענען נאר די ברכות פון זאכן וואס זענען יעדן טאג, ווייסט, זאכן וואס מאכן סענס.

Speaker 1:

ס'שטימט אז וואס חז"ל האבן די נוסח איז בערך וואס לשון וואס מענטשן וואלטן יעצט געזאגט. איך ווייס שוין וואס ס'איז, איינער די עמבערע אינטשע וואס די באבעס זאגן ביים איינשלאפן, ביים אויפשטיין. איך ווייס דאס, אבער זאגן פארוואס. איך וואלט נישט געקענט לערנען קיין עיקר אמונה פון דעם. נישט דער רמב"ם, און נישט דער אראלב ברשוונים וואס שחל חז"ל האבן געלערנט פון דעם.

ביישפיל פון יגדל

דער עס איז נישט פון דער רמב"ם האט געווען א יגדל מיין וויסער חזרה. דער יגדל האט געשריבן איינער אסאך נאך, איך ווייס שווער עס געשריבן. אבער ער קענען נישט אמאל למשל. ס'איז דארמאנט פארשידענע הועגדות וואס שטייט איבער זאל. נייען! דעז איז די היינט תורה! דעז איז די היינט תורה! מאדערניג דאס וועל איך וועלן מיך גלאד לאכעלע, אבער... איך מיין, איך מעג זיין מח חדש. אז דער משפחה אדער ברשמה א תש מאדיסאן?! איך דארף דארטן ער עד וועגן מועסעש. הער אויס, הער אויס. איך זע נישט אז ער עס רעדט וועגן מוסע, ביטע וועי.

די נוסח איז א שיינע לשון, נישט א חיוב אויף אינהאלט

אפארט פון די איך טראכט איז, דער אלע... לתימה דלשת שלימה סמיכה... לאמיר זאגן אז עס מיינט אזוי ווי דו וועטן לשון פון יעקב און איך ווייס שוין וואס מיינט יענט, אז דיינע קינדער זיינע איליג. לאמיר זאגן אז עס מיינט אז עס וויל דער שליח זאגן... עס איז נישט ענות אז דאס איז וואס מ'דארף מחמז זיין ווען מ'גייט שלאפן.

Speaker 2:

אה, אקעי. עס האט נישט גארנישט דער טון.

Speaker 1:

נארוואס... לאמיר אויספיר... נארוואס... ס'איז א שיינע ניצח זאך א לשון מיטה שלימה. מען גייט אין בעט, א פויעט, איינער וואס האט א שיינע לשון, דערמאנט זיך, אה, מען קען דא אריינלייגן די א תפילה אויף דעם. אקעי, לאמיר עס אריינלייגן. אבער עס איז נישט פשוט א חיוב ווי יעדער נאכט דארף מען דארפן. איך ווייסט איך. אדער יא, אדער ניי. ס'אויסט איז די גאנצע ווארט פון די... אסאך לשונות, פראט די וואס זענען מער פאעטיש, די גאנצע פוינט פון זיי איז, אז עס איז א שענדרה לשון. ווען מ'שטייט אויף און מ'מאכט "פוקח עורים", און "פוקח עורים" איז נישט קיין עבירה געווען, אבער ס'איז א שענדליכע לשון.

אפשר מען קען לערנען חז"ל'ס כוונה פון די נוסח

Speaker 2:

איך וואלט יא געטראכט, אז ווייל אנשי כנסת הגדולה האבן עס געמאכט, קען מען דא טרעפן אזויווי אז בעסיקלי ס'זאל אונז זאגן אז מ'דארף... לאמיר זאגן אז ס'שטייט אין חז"ל אז א מענטש דארף יעדן טאג מהרהר זיין אין יום המיתה. איז איינער פון די אנשי כנסת הגדולה האט געטראכט, "אה, דא האב איך א געלעגנהייט צו אזויווי אראפשיסן צוויי פייגל. איך וועל דא דערמאנען יום המיתה, איך וועל דא דערמאנען פאר א מענטש אז ס'איז דא אזא זאך ווי א יצר הרע." מיט דעם וואס מ'זאגט "המעביר חבלי שינה", "העולם יארגן זאגן יצר טוב און יצר הרע". אבער מ'האט דא, מ'קען דא יא זען אזויווי חז"ל זענען אביסל מדרש'ן.

פארוואס דאס איז א פראבלעמאטישע שיטה

Speaker 1:

איך מיין אז די לשון התפילות... איך וועל דיר זאגן פארוואס איך האב נישט ליב די תורות וואס דו זאגסט, ווייל דאס פירט צו אסאך שטותים.

Speaker 2:

וואס מאכט שטותים?

Speaker 1:

א מענטש וועט זאגן, "ס'שטייט דאך דא אז מ'מוז יעדן אינדערפרי מתפלל זיין אויף דעם." ס'שטייט נישט גארנישט! ס'שטייט אז מ'דארף מתפלל זיין. א איד דארף זיך רעדן פון זיך, ער דארף נישט רעדן קיין לשון עילג, ער דארף רעדן פראכטפול, שיין, געשמאקע ווערטער. און ווער ס'איז א פייט, דו ווייסט אז...

דאס אנדערע ווארט, לאמיר זאגן, איינער זאל זאגן אזוי, ס'שטייט דאך, דו זעסט דאך א ברכה "מתיר אסורים". פארוואס מאכט מען "מתיר אסורים"? ווען מ'עפנט זיך אויף די אברים אינדערפרי, איז דאס אזויווי "מתיר אסורים". וועט קומען א בעל מוסר און זאגן דאך די דרשה, "מ'דארף זיך שפירן ווי מ'איז איינגעשפארט." יא, נישט! מ'דארף נישט שפירן גארנישט! דאס איז די שיינע וועג פון זאגן... אנשטאט דרייען מיט די פיס און איך קען זיך רוקן מיינע אברים, איז די לשון פון א פסוק "מתיר אסורים". ס'איז דא א פסוק, אדער א לשון פון די תפילה, איך ווייס נישט, א לשון "מתיר אסורים". אנשטאט זאגן "עפן", ס'האט נישט קיין טעם. "מתיר אסורים" איז א שיינע זאך.

אן אלטערנאטיווע שיטה: חז"ל ווי א חסד ארגאניזאציע

Speaker 2:

לאמיך עס פרובירן נעמען צו אן אנדערע וועג, אזוי. מ'קען זאגן אז די חז"ל האבן געזאגט אזוי: זיי זענען אריינגעקומען אין בית המדרש, זיי האבן געהערט מענטשן זאגן תפילות בלשון עילג, האבן זיי געטראכט פון די תפילות און זיי האבן געמאכט פאר זיי תפילות. א מענטש וואס ווען בלשון עילג פלעגט ער נישט דערמאנען גארנישט פון די זאכן, ער איז קיינמאל נישט מחויב געווארן מיט דעם. חז"ל האבן נישט דא מחייב געווען גארנישט.

מ'קען זאגן אזוי, מ'קען נעמען צו עקסטרעם, דאס איז א חסד ארגאניזאציע. חז"ל זענען געווען אזויווי סאטמארער רב, ער איז געגאנגען אין די מארק פארקויפן עפלעך, ער האט געהערט אידן דאווענען לשון עילג, האט ער געזאגט, "וואס דאווענען מענטשן? וואס דאווענען מענטשן?" ער האט די אלע זאכן געגומען אין מיינד און ער האט פאר זיי געמאכט. דער לשון עילג מענטש איז גארנישט מחויב געווארן דא, ווייל ס'איז נישט געווען קיין תקנת חז"ל מ'מוז דאס דאווענען. נאר, א מענטש דארף דאווענען יעדן טאג, און דאס זענען גוטע לשונות.

אויב א מענטש האט אנדערע דאגות ווען ער גייט שלאפן, למשל יעדע נאכט טראכט ער נאכאמאל פון די איין קינד נעבעך וואס מאכט אים עגמת נפש, אדער ער טראכט יעדע נאכט פון די געוויסע זאך וואס טוט אים וויי, און ער איז מתפלל אויף דעם, האט ער יוצא געווען תפילה לויט דעם. ס'איז נישט קיין שאלה אז ער איז יוצא.

אבער נאכדעם וואס זיי האבן געמאכט די תקנה

Speaker 1:

מ'קען זאגן אז די נוסח איז מעכב, און מ'קען זאגן אז אפילו אויך נישט די אידיע וואס זיי זאגן אונז דא איז מעכב. פארקערט, מיר ווייסן די בעיסיק אז א מענטש זאל גאנץ טאג דאווענען צום אייבערשטן. ס'איז אן עצה טובה אז מ'זאל העלפן מיט די לשון, די "לייק" פראבלעם.

Speaker 2:

יא, אבער נאכדעם וואס זיי האבן געמאכט די תקנה, איז עס נישט נאר אן עצה טובה, ס'איז יא א הלכה, ס'איז א מצוה.

שאלה: וואס מיט אנדערע תפילות?

:Speaker 1

סא לאמיך פרעגן איין זאך. די תקנת חכמים, מ'קען יעצט זאגן אז למשל אויב איינער האט געדאווענט די תפילה פון ר' אלימלך אדער די תפילה פון ר' נתן, א מינוט, ער איז נאך נישט יוצא געווען תפלת שמונה עשרה, אבער ס'קען דאך זיין אז ער האט שוין דארט דערמאנט אלע מיני תפילות און אלע מיני זאכן. ס'איז א גוטע, אבער ס'איז שוין עפעס א תקנת חכמים, ס'איז אויך א לשון אליגנטית.

:Speaker 2

ניין, אבער דאס זאג איך, דאס איז אן אנדערע שאלה. וואס איז א לשון וואס איז געדרוקט אין א סידור? דאס איז שוין צוויי שאלות. ס'איז דא איין שאלה, די הלכה שאלה: מעג מען זאגן אנדערע נוסחאות? די ענטפער איז ניין. ניין, די ענטפער איז לויט די רמב"ם ניין, לויט אנדערע ראשונים יא. דאס איז לפי דעתי.

ראשונים וואס האבן געהאלטן אז נוסח איז נישט מעכב

איך קען אייך ברענגען אנדערע ראשונים וואס האבן נישט אריינגעלייגט א סידור אין זייער ספר. אפילו אויב זיי האבן יא אריינגעלייגט, האבן זיי יא פארשטאנען מער אז די סידור איז ממש אן עצה טובה. וואו דו רייסט זיך דא אנדערע נוסחאות פאר כמעט אלע ברכות אין די ראשוני אשכנז בפרט, זיי האבן זיך ערלויבט צו שרייבן אמאל זייער אייגענע נוסח אויף ברכת המזון אפילו וכדומה, זיי האבן נישט געהאלטן אז מ'דארף קוקן אין די גמרא און זען די נוסח.

חובת הלבבות און תפילה

און איינער וואס לערנט חובת הלבבות, ער טראכט בכלל נישט וועגן תפילה. ער קען זיך דארט ווארפן אין די תפילות, און ער קען טרעפן געוויסע תפילות וואס ס'קען אויך אלץ זיין אז זיי האבן געמאכט בנוסף צו די עיקר תפילות, נישט קיין ראיה. אבער ס'איז זיכער אז ס'זענען געווען אנדערע אידן וואס האבן געטראכט קלאר אז מ'מעג זאגן אנדערע נוסחאות.

דאפלטע נוסחאות אין אונזער סידור

אזוי זעט מיר אויס, איך מיין אויך אז אין אונזער סידור פשוט פשט איז דא אסאך נוסחאות וואס מיר זענען בעצם א דאפלטע לשון, וואס איז נאך א נוסח פון די זעלבע זאך. למשל, וואס מ'זאגט אינדערפרי ביי קריאת שמע, די "אתה הוא" וואס איז געגאנגען, די גאנצע נוסח "לאל עולם", איז א קורצע הקדמה, ס'איז א נוסח פון ברכות קריאת שמע. ס'קומט דאך מיט א ברכה אין די ענדע, "ברוך המקדש שמך ברבים". און ס'איז בעצם א ברכת קריאת שמע. טראכט אריין צו זען אז ס'איז מער ווייניגער... איך ווייס נישט וואס די סטרוקטור איז, ס'איז אן אנדערע נוסח. ס'איז נאך א נוסח פון וואו דו וועסט נישט קומען, ס'איז נאך א נוסח פון ברכות השחר. מ'איז יוצא מיט דעם ברכות יוצר. ס'איז מער ווייניגער אויסגעבויט די זעלבע, צוויי ברכות פארדעם און צוויי ברכות נאכדעם.

ס'קומט אויס אז די ענין פון דערמאנען דברי תורה ווערט איבערגעחזר'ט אויך אפאר מאל. וועלכע דברי תורה? מ'זאגט דברי תורה נאכן...

ברכת המפיל און קריאת שמע שעל המטה

הקדמה: די נאטור פון ברכות השחר און סדר התפילה

נאכאמאל, די לעצטע ברכת התורה. אדער איז עס אויך א ברכת התורה אפשר? ווייל מ'זאגט א ברכת התורה, און נאכדעם זאגט מען נאכאמאל, אזוויי מ'זאגט די ברכות, מ'זאגט צופרי "אלו דברים שאין להם שיעור", מ'זאגט שוין "איזהו מקומן של זבחים", און נאכדעם טוסטו עס נאכאמאל. יעצט, ס'קען זיין אז וועגן דעם, אז וועגן יענע ברכת התורה איז עס נישט סתם אזא. על כל פנים, דו האסט אסאך דאפלט. און ס'איז זיכער געווען אנדערע וואס האבן געהאלטן אז די פייטנים, אריגינעל די נוסח פון די פייטנים איז געווען אז מ'האט געזאגט דאס אנשטאט די ברכה, אזוויי די מפרשים, יא, די אלע קרובות, פאר פיוטים האט מען געזאגט "אסתמך דוד", און ס'איז נישט געווען קיין קרובות. האט מען געזאגט בכלל די ערשטע ברכה האט מען געזאגט "ויהי ערב", און דאס איז געווען במקום, מ'האט אויסגעפירט די ברכה צו השם. איז דאס איז זיכער געווען די אנדערע שיטה. ס'איז דא א רמב"ם זעהט אויס אז ער האט געהאלטן אז ס'איז א תקנה. אבער דאס איז איין שאלה.

די צווייטע שאלה איז, וואס איז די מינינג פון די תקנה? לאמיר זאגן אז יא, ס'איז א תקנה. איז די אנדערע שאלה, וואס איז די פשט? איז די פשט אז מ'זאל אויסלערנען די אלע זאכן? מ'זאל זאגן מוסר? מ'זאל טראכטן ביינאכט וועגן דעם און אינדערפרי וועגן דעם, וכדומה? אדער, ווי דער רמב"ם לייגט עס אראפ איז נישט דאס. דער רמב"ם לייגט עס אראפ אז ס'איז דא אן ענין פון דאווענען, אוודאי איז דא אן ענין פון דאווענען צוויי מאל א טאג, דריי מאל א טאג, ס'איז אויך דא אן ענין פון דאווענען כסדר, אדער משבח זיין, וואטעוועור מ'רופט ברכות. און די חכמים האבן אזוי געזאגט, א טובה געטון, אבער נישט נאר א טובה געטון, אויך מחייב געווען עס צו זאגן אויף דעם שיינעם נוסח.

וועגן דעם, איך מיין אז מ'ענטפערט אסאך קשיות וואס די מענטשן וואס זענען מדייק אנדערש איז זייער שווער. וואס קומט אריין א מלך חילוקי שירות? ס'איז א פיוטישע לשון, ס'איז א שיינע וועג פון זאגן. א גרויסער חלק פון תקנות התפילה איז אז מ'זאל האבן א שיינע וועג פון זאגן זאכן. אוודאי איז דא שאלות אויף דעם רמב"ם. איך זאג נישט אז ס'איז נישט דא וואס צו דארפן, אז יעדער נוסח איז דא אן אומשטעלער א מין חילוק.

תפילת הדרך און קריאת שמע שעל המטה — א פארגלייך

איך וואלט עס געזאגט א טראפעלע נאך עפעס וואס עס קען אריינפיטן דא. למשל, פריער האבן מיר געהאט אז אויב איינער גייט אין וועג זאל ער זאגן תפילת הדרך. דער רמב"ם האט דערמאנט תפילת הדרך? ניין. ער דערמאנט עס נישט. ער דערמאנט... איך מיין מיר האבן גערעדט וועגן דעם די ענד פון די לעצטע שיעור. אבער ווי ניין, נו, דער רמב"ם האט נישט דערמאנט תפילת הדרך. ער מאכט א תפילה קצרה אנשטאט די שמונה עשרה. אבער ער בעט דארט פאר חיות בדרך.

יענער מענטש איז נישט אויך א הולך למטתו לישן בלילה? ער איז נישט פשוט אז ווען יענער קומט צוריק דארף ער זאגן אויך, דארף ער נאך משלים זיין? ווייל יענע נאכט איז ער נישט געגאנגען אין זיין בעט, ער האט געהאט אנדערע דאגות. ניין, לויט מיין חשבון שטימט עס זייער גוט אזוי, ווייל ביינאכט זארגט מען זיך פון חלומות און מען זארגט זיך פון מיתה. ביי אים האבן חז"ל געגעבן א גוטע סאדזשעסטשן. די נאכט איז ער ארומגעריטן מיט א מאטארסייקל, ער האט געהאט אנדערע דאגות, ער האט נישט געהאט די סעט פון מחשבות. אבער אויב ער גייט שלאפן אויפן וועג האט ער די זעלבע. אבער ער גייט נעכסטן מיטתו שמא ימות, כשם שהוא נכנס למטתו שמא ימות, ער גייט געקרעשט ערגעץ צו גיין שלאפן.

ס'איז נישט א חיוב, ס'איז א לייפסטייל. ס'איז אזוי ווי דער מענטש האט געענדיגט דאווענען, ער גייט... ניין, די סידור איז דא אזוי ווי "ואחר התפלה זאל ער יעצט גיין ארבעטן", און נאכדעם זאל ער צוריקקומען דא צו די נעקסטע פעידזש, יא? ניין, ס'איז אן אנדערע שאלה. דער רמב"ם האלט אזוי. דער רמב"ם גייט דיר זאגן אז מ'זאגט די ברכות נאר כשנתחייב בהם.

הלכה א: כשנכנס אדם למטתו לישן בלילה — ברכת המפיל

אקעי, לאמיר אנהייבן, מיר האבן נישט גערעדט פאר צוואנציק מינוט בערך וועגן די חקירות. מיר דארפן אבער דאך גיין די גאנצע סדר. ס'איז דא זייער אסאך ברכות אין דעם פרק, סאו מיר דארפן זיך ריקן.

"כשנכנס אדם למטתו לישן בלילה, מברך..."

די גמרא האט געזאגט "ואלו הן דברי תפלות", די זעלבע צייט האט זי אויך געזאגט, "וזו היא תפלה", ס'האט אויך א דין תפלה דרבנן. סאו ווען איינער טוט נישט די ברכות איז פשוט אז ער פאלגט נישט די נוסח התפלה פון די חכמים.

וואס דארף מען זאגן ווען מען גייט אריין אין בעט צו שלאפן ביינאכט? די ערשטע איז די ברכה פון המפיל. דא הייבט זיך עס אן ביינאכט, נאך מעריב. מיר האבן שוין גערעדט וועגן מעריב פריער. וואס איז די נעקסטע? ס'הייבט אן פון די אנפאנג פון די טאג, וואס איז ביינאכט. מ'גייט שלאפן, זאגט מען א ספעציעלע ברכה.

נוסח הברכה: המפיל חבלי שינה

ווען מ'גייט אריין אין בעט, מ'זאגט א שינע המפיל, א שינע עלינו, סאו די פשוט'ע טייטש איז אז דער אייבערשטער מאכט מיך איינשלאפן. ער זאגט עס אויף א שינע וועג, אז דער אייבערשטער ווארפט אראפ, אזא פאעטישע וועג, אז דער אייבערשטער ווארפט אראפ שטריקעלעך. אויב איינער וואלט געוואלט מאכן א פעינטינג פון איינשלאפן, וואלט ער געמאכט אז דא זענען קליינע פיצי מלאכים און זיי האבן שטריקעלעך, זיי שלעפן אראפ זיינע אויגן און זיי לייגן אים שלאפן, די שעטס, די ווינדאו שעטס פון די אויגן.

"ומאיר לאישון בת עין", און דער זעלבער אייבערשטער ווען ער וועקט אויף, מאכט ער ליכטיג צו די אישון בת עין, צו די מיטן פון די אויג, מיט די בארדזשאפל פון אויג, די חלק פון די אויג וואס מאכט אים זען. דאס איז די אישון, דאס איז די עיקר.

דאס איז די ברכה. די ברכה איז אז דער אייבערשטער, ס'איז זייער אינטערעסאנט, צופרי, וואס געשעט צופרי? ס'איז זייער אינטערעסאנט, די זון שיינט אריין, דאס איז די וועג וויאזוי מענטשן וועקן זיך אויף ווען זיי זענען אין נעטשור, די זון שיינט אריין אין די אויגן און ס'וועקט אויף. איי גוט, דאס איז די ברכה, דאס איז די עיקר ברכה, מ'דאנקט דעם אייבערשטן אז ער מאכט אונז איינשלאפן און אויפשטיין.

אזוויוי ר' בנימין מיללער זאגט, אז אסאך מאל מ'דארף דאווענען, מ'דארף דאווענען אויף שלאפן און אויף אויפשטיין. ס'קומט זיך אויף דעם א תפילה, אזוי ווי ס'שטייט אז מ'איז מ'איז דאך איין תפילה, אז מ'זאל זיך אויפוועקן גוט.

יהי רצון: שמירה פון יצר הרע, פגעי רע, חלומות רעים והרהורים רעים

אבער ס'איז דא א פארמאט פון ר' זושא מ'אניפאלי, אז ווען מ'גייט שלאפן קומען די מחשבות וואס מ'האט געטון במשך דעם טאג, און דאס איז די יצר הרע. אינמיטן טאג האט ער געזען רעות אסורות, און ס'קומט אים די יצר הרע, אדער קומט עס ממש ווי א פגע רע, אמאל ער געדענקט פון גשמיות, אמאל קומט ממש איין געוויסע צורה קומט אים ארויף איבערצווויזיטן נאכאמאל.

"ובלהה ופחד", וואס דערשרעקט א מענטש ווען ער ליגט אין בעט ביינאכט? אדער קען ער ווערן דערשראקן ברוחניות, כביכול פון יצר הרע, פגע רע, אדער קען ער טראכטן פון חלומות רעים והרהורים רעים האבן דאגות. יא, הרהורים רעים מיינט נישט הרהורי עבירה, דאס מיינט פחדים, אזעלכע זאכן. ס'איז היינטיגע צייטן, מענטשן גייען צום טעראפיסט, צו פריער האט מען געזאגט טעראפיסט, טעראפיסט, העלף מיר מיט די יצר הרע, פגעי רע, איך גיי אין אפיס און איך האב די און די טעמפטעישאנס. און נאכדעם, טעראפיסט, העלף מיר, איך האב סטרעס, איך האב OCD.

דאס זעט מען א תפילה. דאס בעטן מיר פון אייבערשטן. אונז בעטן דאס פון אייבערשטן. אלעס וואס א מענטש קען דארפן האבן ביינאכט. ער זאגט זייער שיין, ביינאכט קומט אן דער יצר הרע, פגעי רע, אדער חלומות רעים ומהרהורים רעים. זייער גוט. די סימן איז נאכדעם. רעים מיינט סתם פיזיקל, א מחשבה, פחדים. וואס איז דא וואס ער זאגט? פחדים, חלום. ווייל ביינאכט, ער גייט צו רעסט, איז אויף ווי... מען קען פרעגן אזוי א שאלה, די ראשונים האבן אלע געהאלטן אז חלומות זענען עכט. דאס איז נישט אזוי ווי דו וואלסט אריינגעגאנגען אין זיין שאלה. אדער גייט ער נאכדעם, ער גייט נישט צו שאלה, ער גייט נישט צו שאלה. ניין, ער גייט נישט צו שאלה. ער גייט נישט צו שאלה. ס'איז נישט קיין חילוק אין די מציאות. ס'העלפט אפילו אויב מען גלייבט נישט אין דעם, האט אים א חכם געזאגט. אקעי.

ושתהא מטתי שלמה לפניך

"ושתהא מטתי שלמה לפניך". וואס איז די טייטש פון דעם? וואס טייטש? די טייטש איז אז די בעט זאל סורוויוון די נאכט. ס'איז דא זייער א שיינע לשון. ווי שטייט די לשון "מטתי שלמה"? איך ווייס נישט. ער זאגט, דער רבינו בחיי זאגט, ס'קען זיין אז ס'איז א המשך פון יצר הרע. אויב א מענטש האט א מקרה לילה, איז זיין בעט דארף מען יעצט איבערטוישן אלע לילעכער. וואס איז די בעט? די בעט איז יעצט א טומאת מת. די בעט איז א באנטש פון סחורה וואס ליגט אויף די ערד.

כ'הער, איך זע אז דער רבינו מנוח ברענגט א פשט, "שתעבד אשתו ותלד בנים הגונים". ס'קען זיין, איך טראכט יעצט, אז ס'קען זיין אז ווען א מענטש גייט שלאפן, אז אויב ער איז מיט זיין ווייב, גייט ער דאך יעצט טון די מצוה מיט זיין ווייב, קען זיין אז בעצם דאס איז אויך א ברכה אויף יענץ. אבער יעקב אבינו האט געבעטן אז אלע מיינע קינדער זאלן זיין בנים הגונים.

יא, אבער פארוואס הייסט עס "מטתי שלמה"? ווייל ער גייט אויפ'ן בעט מאכן קינדער, ס'גייט זיין זיווג, און ס'זאל זיין א גוטע מטה, ס'זאל זיין בנים שלמים. ניין, איך טראכט אז ס'איז דא א גוטע תירוץ. וואס איז די ראשית נקיות פון רעדן וועגן די ווייב? "מטתי" מיינט אפשר די ווייב, אזוי ווי רבי חנינא האט געזאגט "ביתי זו אשתי". די בעט איז די טייל פון די בעט. די ווייב איז די טייל פון די בעט. פארוואס הייסט עס "מטנים"? יא, מען רופט די כלה אויפ'ן נאמען פון די מתנה, יא. ס'קען זיין אז... ניין, יעצט איז זייער גוט. יעצט איז א תירוץ אויף די קשיא פונעם משכיל. ס'איז נישט קיין עכטע... ס'מיינט נישט ליטעראלי אז די בעט זאל זיין גאנץ. דאס איז זיכער. ס'איז דא מענטשן וואס זאגן אזוי ווי די תפילת הרמב"ן פאר'ן זיווג.

יא, זייער גוט. די קריאת שמע איז דאך יהודא עילאה, דאס איז א מינימום. יא. יא, ס'איז זייער גוט. ס'קען זיין אז די יראה וועט דיר אויך געבן, ס'וועט גיין קעגן דעם. אנשטאט ס'שטייט... און דאס איז א מדייק אין די ווערטער, **"לחיים ולשלום"**, זאלסט אויפשטיין פון די בעט לחיים ולשלום. יא, דאס איז... די בעט געט דיר די חיים ולשלום. ביז יעצט, זאגט מען מוטשעט זיך, די בעט געט דיר אזוויוי ס'טשארדזשט ביינאכט.

ואור עיני פן אישן המות

"ואור עיני פן אישן המות". פריער האט ער געזאגט אז דער אייבערשטער וועקט אויף מיט א לעכטיגקייט. אבער די אויג קען שטארבן אמאל, און דעמאלטס העלפט נישט די לעכטיגקייט. ס'איז אמאל וואס א מענטש שטייט נישט אויף אין דער פרי, בעט מען א תפילה אויף דעם. יא, איך זאג, פריער שטייט "מאיר לארץ", אז דער אייבערשטער שיקט. אבער דאס העלפט נאר ווען דער מענטש איז דא, און דער מענטש וועקט זיך אויף פון די לעכטיגקייט. "ואור עיני", די אויג זאל קענען קאמיוניקעיטן, "פן אישן המות". ער ברענגט אבער די פסוק איז "פן אישן מות", מיט "אישן המות" איז די זעלבע זאך. ס'איז אן אליטערעישאן הייסט דאס. "פן אישן המות". די אישן איז שוין טויט. דאס איז "אישן המות". יא, דא זעסטו אז ס'איז געמאכט פאעטיש. יא, ס'איז זייער פאעטיש די ברכה.

חתימת הברכה: המאיר לכל העולם כולו

און מ'פירט אויס **"ברוך אתה ה' המאיר לכל העולם כולו"**. דער אייבערשטער מאכט שוין א ברכה אויף אינדערפרי וואס ס'גייט זיין לעכטיג. ניין, איך מיין אז ס'שטימט מיט די היינטיגע זאכן שטימט עס זייער גוט. ווען דו גייסט שלאפן, איז שוין דער אייבערשטער וויאזוי ער מאכט לעכטיג אין לאנדאן. איך הער. ס'איז אן אינטערעסאנטע ברכה. "לכל העולם". יא, דער אייבערשטער גייט נישט יעצט... די גמרא פרעגט וואו גייט די זון ביינאכט, אבער דער אייבערשטער איז... ערגעץ אנדערש איז עס מאיר. אין אן אנדערע פלאץ זאגט מען אים שוין יעצט "מודה אני". אקעי.

הלכה ב: וקורא פרשה ראשונה של קריאת שמע

"וקורא פרשה ראשונה של קריאת שמע". אה, יעצט זאגט ער א נייע זאך. דא האסטו געהערט די ערשטע מאל פון קריאת שמע שעל המיטה. מ'לייענט די ערשטע פרשה פון קריאת שמע און מ'שלאפט. זייער גוט. און דאס איז די סדר, אזוי דארף מען טון ווען מ'גייט שלאפן.

פארוואס נאכאמאל קריאת שמע?

ס'איז זייער אינטערעסאנט, פארוואס זאגט מען יעצט נאכאמאל קריאת שמע? ס'זעט אויס ווי נאכאמאל, א מענטש דארף וויסן וואס ער דאווענט. ס'איז א מענטש אין קריאת שמע תורה'דיגער קריאת שמע האט מען געזאגט, אבער דער רמב"ם זאגט דאס פארוואס. פארוואס מ'דארף ליינען קריאת שמע. די גמרא זאגט אז מ'איז "מחרף ומגדף", יא. אבער דו ביסט נישט קלאר, דו קענסט לערנען אז קריאת שמע שעל המיטה איז די נוסח פון... לייגסט מיר צו דאס צו קריאת שמע של ערבית. ניין, יעצט איז די חיוב, די עצם חיוב.

דאס איז א קמיע, דאס איז א קמיע. אבער ס'קען דאך זיין אז דער רמב"ם זאגט מ'טאר נישט מאכן קיין קמיעות. ס'איז מ'דארף וויסן וויאזוי דער רמב"ם האט פארשטאנען דאס. ניין, דאס איז אפשר דעמאלטס איז דא א צלם אין די יצר הרע. אבער דער רמב"ם האט געלערנט, און דער רמב"ם ברענגט דאך די עיקרי אמונה. אה, ער ברענגט דאך פון רב האי גאון. אבער דער רמב"ם זעט אויס אז ער האט געהאלטן אז ס'איז מער אזוי ווי דו זאגסט, א מאל, א שיינע זאך, נישט קיין חיוב. ער האט נישט געמאכט קיין חיוב. ס'איז א קורא.

ואם אנסתהו שינה

און דאס זעט אויס אז דער רמב"ם זאגט, **"ואם נתעורר שינה"**, אויב ס'איז שוין זיין א הרהור, אפילו פסוק ראשון און פסוק ראשון און פסוק ראשון.

קריאת שמע על המטה וברכת אלקי נשמה

קריאת שמע על המטה — טבע פון דעם חיוב

ניין, יעצט איז דער חיוב, דער עצם חיוב. דער עצם איז דא א קמיע, דער עצם איז דא א קמיע. אבער עס קען זיך פארשטיין אז דער רמב"ם זאגט מען טאר נישט מאכן קיין קמיעות. ס'איז מען דארף עס וויסן. דער רמב"ם האט פארשטאנען דאס. ניין, דאס איז אפשר דעמאלטס הצלה מן יצר הרע. אבער דער רמב"ם האט געלערנט, מודיע אז דער אייבערשטער איז דער עיקר אמונה. ניין, ער ברענגט די תשובה פון רב האי גאון. דער רמב"ם זעט אז ער האט געהאלטן אז עס איז מער אזוי ווי דו זאגסט, ס'איז א שיינע זאך, נישט קיין חיוב. ער האט נישט געמאכט אז ס'איז א חיוב, ס'איז א קולא.

ווען מען איז זייער מיד — "תרדמה נופלת עליו"

איך האב געזען אז דער רמב"ם זאגט, **"ואם תרדמה נופלת עליו"**, אויב ס'איז שוין זייער גרויס, ליינט ער נאר די ערשטע פסוק פון שמע. אויב ער וויל, דארף ער אפילו נישט ליינען די ערשטע פסוק, ער קען ליינען אן אנדערע פסוק, אפילו איין פסוק רחמים.

איין פסוק. ס'איז אפשר אזוי, אז ביי א מאפיל בעט מען הצלה מן יצר הרע און פון חלומות רעים. און דאס איז די השתדלות דערפון, אזוי ווי מען דארף טון תפילה און אויך השתדלות. די השתדלות איז, אזוי ווי מען זאגט פאר קינדער, דו ליגסט אין בעט, חזר איבער, אדער צייל ביז דרייסיג, אדער קוק שעפעלאך, ווייל אז נישט הייבט ער אן טראכטן, איך ווייס נישט וואס. איז א גוטע זאך, מען זאל גיין שלאפן מיט דברי תורה, אזוי זאל נישט זיין קיין יצר הרע'דיגע אדער קיין חלומות רעים ורעים. אבער וואס איז בפרט פסוקים פון יחוד, פסוקים פון... אקעי, ס'איז דא פסוק ראשון של קריאת שמע, אדער פסוקי רחמים.

פאראלעל צום כהן גדול ערב יום כיפור

בעצם איז דאס וואס מען טוט פאר יעדן איד טוט מען פארן כהן גדול ערב יום כיפור, אזוי ווי אין יענע משנה. מען ליינט פאר אים זאכן אים צו דיסטראקטן פון שלעכטע מחשבות, ער זאל נישט האבן קיין... אקעי, אבער דאס איז ווען ער שלאפט נישט. אקעי, אקעי... עס שטייט, ער דרימלט איין ערגעץ ווי, אבער ניין. ניין, ניין, מען לאזט אים נישט שלאפן, ווייל דאס גייט נישט מאכן דיין טאג. דארט האבן זיי ממש מורא פון די... אה, אז ער גייט טראכטן? ניין, און צופרי גייסטו טראכטן וואס? די לעצטע מחשבות וואס דו האסט געטראכט, וועט עס קומען צוריק וויזיטן גלייך. ס'איז וויל דאס גיין אן פריער און גייסטו טראכטן נישט גוטע זאכן. ס'איז דא קריאת שמע, ס'איז פריער אינסטאלירט אז די קריאת שמע זאל נאכקומען צוריק צו וויזיטן.

קשיא: פארוואס איז נישטא א מקביל'ע קריאת שמע ביים אויפשטיין?

איך ווייס נישט, איך האב א קשיא, פארוואס איז נישט דא אזא ענין פון קריאת שמע של שחרית פונקט אזוי ווי ס'איז דא קריאת שמע של ערבית? אין אנדערע ווערטער, אזוי ווי איך זאג דא, קריאת שמע וואס מ'ליינט ביי מעריב מיט די ברכות און די גאנצע זאך, און נאכדעם זאגט מען עקסטער, זאגט מען קריאת שמע גלייך ווען מ'גייט שלאפן. לכאורה וואלט געדארפט זיין א מקביל, אזוי ווי די מיראר פון דעם, אינדערפרי איז דא קריאת שמע וואס מ'ליינט ביי שחרית, וואלט אויך גלייך ווען מ'שטייט אויף זאל מען זאגן א קריאת שמע, אפילו מ'גייט נישט אין שול. יא, אבער מ'זאל זאגן כאטש איין פסוק ווען מ'שטייט אויף. מ'זעט נישט אז ס'איז דא אזא זאך. איך טראכט אז ס'איז א גוטע מנהג, עניוועיס.

פראקטישע הלכה — וואס איז עיקר הדין

וואס איז זייער וויכטיג, די עולם, אין די סידור שטייט זייער א לאנגע נוסח פון קריאת שמע. מ'דארף וויסן וואס איז די עיקר הדין, ווייל מ'האט נישט קיין כח. די רמ"א זאגט וואס מ'דארף טון איז זאגן א ברכה פון המפיל, און ליינען די ערשטע פרשה אויב מ'האט כח, אויב נישט, נאר די ערשטע פסוק. יא? אויך צוקער, זייער פשוט.

"על מיטתי" — מען דארף נישט זיך וואשן פריער

נאכדעם ווען מ'שטייט אויף, זאגט מען די המשך פון די ברכה. לכאורה, **"ועל מיטתי"** זאגט מען נאך ווען מ'איז אויף די בעט. די רמ"א וואלט נישט גע'פסק'נט אז מ'זאל זיך וואשן פאר די תפילה. קלאר נישט, קלאר נישט. די חידוש אז מ'זאל זיך וואשן איז געווען אנדערע ראשונים וואס האבן אויפגעקומען מיט יענע חידוש. אבער ווען די רמ"א זאגט מ'דארף זיך וואשן איידער מ'דאווענט, רעדט ער פון דאווענען, נישט פון די תפילה וואס איז אינדערהיים, ווייל דאס איז נאך א חלק פון די לילה. ס'איז א מפורש'ע **"על מיטתי"**. דאס איז די דין הגמרא, אויך די דין הרמ"א, אויך די מנהג פון רבינו אליעזר.

סא לכאורה וואלט איך געזאגט אז די אלע הלכות תפילה גייט נישט מיט די אלע תנאים פון הלכות תפילה, אז מ'דארף האבן א מקום נקי. זיכער נישט. אויב דער מענטש איז אין בעט און ס'איז נישט קיין מקום נקי, איך ווייס נישט, מ'האט קינדער, זאגט מען עניוועי "אלקי נשמה". רייט. סא מ'זעט נישט אז די רמ"א זעט אז ס'איז אן ענין פון תפילה וואס דארף די ספעציעלע זאכן. איך מיין אז די רמ"א זאגט בפירוש דאס אין א מינוט ערגעץ. איך זע אין כתבי ראשונים. לאמיר זען, באלד וועלן מיר זען בפירוש מיין איך. די רמ"א, ניין, זיכער. די רמ"א זאגט, **"אפילו אשתו ישנה עמו"**. ס'איז דא א נוסח דא. איך ווייס נישט פונקטליך וואס קומט דא אריין. על כל פנים, ס'איז קלאר אז מ'מעג. איך זע אז ער ברענגט אזא נוסח. איך בלייב עס פשוט ביי די רמ"א. איך זע נישט אז מ'דארף משמר זיין פון די אלע זאכן. יא. איך זע נישט אז אין די רמ"א'ס נוסח שטייט עס, אבער איך זע אז די כסף משנה ברענגט אזא לשון. ס'איז זיכער אז די רמ"א האלט אזוי.

ס'איז גוט צו געדענקען, דאס איז די מנהג, די דין הגמרא איז אזוי, און אזוי איז אויך געווען די מנהג פון די אריז"ל. אזוי ווי דער סדר רבי.

דיסקוסיע: וואשן די הענט אינדערפרי

אבער מ'דארף אויך געדענקען אז אונזער סדר האט אויך זייער אסאך סענס, ווייל אונז האבן מיר באמת א רגל זיך צו וואשן די הענט, און ס'איז נארמאל אז א מענטש, אפילו סתם אזוי זאל ער זאגן פאר זיין קינד, "וואש דיר די הענט צופרי." ניין, ס'איז נישט אזוי, אבער ס'איז פארן דאווענען וואשן די הענט איז א רעספעקט, אבער היינט די רעספעקט איז נישט אזוי... ניין, נאכאמאל, ס'איז אן אנדערע שאלה צי מ'מאכט א ברכה. ס'געווען אנדערע שאלות וואס שטייט אין די טור, איך געדענק נישט פון וועמען, אז ער האט יא מקפיד געווען אפילו נישט צו מאכן א ברכה אויף אנוואשן די הענט, און ממילא האט מען גערופן די אלקי נשמה. מ'האט געזאגט די אלקי נשמה ביז

"מעשיך", און שפעטער, די מודה אני איז פיל פיל שפעטער געקומען איינער און געזאגט, אויב אזוי, דעמאלטס איז געווען א נייע חידוש אז די מודה אני האט נישט קיין שם, און אויב מ'איז נישט מזכיר שם השם מעג מען יא מזכיר זיין נאך אנוואשן די הענט. דער גאנצער זאך איז פאני, ס'הייסט מ'האט געמאכט א פראבלעם, מ'האט געסאלווד די פראבלעם, ס'איז אזוי ווי מ'לאכט א לאטע אויף א לאטע. אויב איינער וויל זאל ער זיך פירן דעקראט מען.

אויך ביים אריינגיין אין בעד האט נישט דער רמ"א... דער רמ"א זאגט נישט אז מ'זאל גיין מיט די הוט און רעקל, נאר מ'זאל זיך אויסגעבן און זיך וואשן די הענט. אבער די וואשן די הענט היינט איז... מ'זאל עס נישט צו טון, די וואשן די הענט איז נישט מחייב. ס'איז דאך אן ענין צו דאנקען דעם אייבערשטן גלייך ווען דו שטייסט אויף. יא, די וואשן די הענט מאכט עס פאר א תפילה. ס'איז נישט קיין תפילה, ס'איז ברכות. מ'האט אריינגעלייגט די וואשן די הענט אלס א בעיסיק זאך וואס מ'הייבט אן די טאג, אבער ס'איז נישט... האסט שוין אויפגעשטאנען, דו האלטסט שוין ביי סטעפ טו.

בשעת שאתה ישן, די הלכה איז... ניין, איך רעד יעצט פון נעגל וואסער. ס'איז נישט קיין חילוק, דו האלטסט נאך אלץ ביי סטעפ טו, דו האלטסט נאך אלץ אין סטעפ טו, דו האסט שוין אויפגעשטאנען אבער דו האסט זיך נאך נישט געוואשן די הענט. דו האלטסט שוין ביי סטעפ טו, דו דארפסט שוין מאכן נאכדעם אן אנדערע ברכה על נטילת ידים, ס'איז אן אנדערע סטעפ.

סדר פון מודה אני און נעגל וואסער

די סדר, אזוי טוט מען דאך, מ'זאגט מודה אני פאר'ן וואשן נעגל וואסער, אמת. פארוואס? ווייל ער פארשטייט, דער וואס האט געמאכט מודה אני פארשטייט אז ס'קומט אמת'דיג אז גלייך זאגט מען א ברכה, נאר ער האט געהאלטן די חומרא, האט ער געמאכט עס א נייע ברכה, וואס אויך האט נישט קיין שום מקור פאר די תירוץ, אויב מ'איז שוין מחמיר זעה איך נישט אז ס'זאל זיין א חילוק מיט השם אן השם. ביי על כל פנים, אזוי גייט די מנהג, אבער די רמ"א'ס הלכה און אויך די גמרא איז נישט זיכער.

דיסקוסיע: וואשן נעגל וואסער לעבן דער בעט

ניין, אבער למעשה קומט ארויס זייער א שיינע פסק, דער וואס זיין מאמע אדער זיין ווייב אדער זיין יונגערע ברודער גרייט אן נעגל וואסער, וואס זיך נעגל וואסער ווען דו ליגסט נאך לעבן דיין בעט, ס'איז נישטא קיין ריזן פארוואס נישט. פערפעקט. יא, ס'איז יא דא א ריזן פארוואס נישט, וועל איך דיר זאגן. אפילו די וואס גרייטן זיך, איז נישט מיט קיין נשמה. אפילו די וואס מיינען לייגן נעגל וואסער, זאגן יא מודה אני פארדעם, אמת? בדווקא. ווייל ס'קומט אזוי, וויאזוי שטייט אין סידור? מ'זאגט מודה אני פארדעם, מ'זאגט מודה אני פאר די נעגל וואסער, נישט נאך די נעגל וואסער. ווייל די ערשטע זאך וויל ער זאגן א ברכה, און אויב ער זאגט שוין א ברכה, קען ער זיך שוין זאגן די ברכה מיט די חוב.

יא, ס'איז א קיצור פון דעם. ס'קען זיין אז איינער וואס האט געזאגט מודה אני, ער זאל נאר זאגן די סוף אפשר פון ברוך אתה ה', וואס ס'ווערט אן נייע שאלה, לויט גייט צוריק צו די פריערדיגע קורץ, אז מ'קען זאגן צוויי מאל די זעלבע זאך, אדער מ'קען זאגן די אנדערע נוסח. אויב איינער האט געזאגט די קיצור, זאל ער נאכדעם זאגן די לאנגע. אמת, אמת, אן גוטע ברכה. איך בין מסכים. ס'קען זיין אז אויב לויט די רמב"ם, אויב איינער זאגט מודה אני, ס'איז שווער אז ער דארף אלע אידן טוען זיך אזוי.

דיסקוסיע: ברוך המבדיל בין קודש לחול

איך אין ברוך המבדיל בין קודש לחול וואס ס'ווערט מיט זולים ווייל מ'נאט לכל התנה, און נאמער מאכט מען הבדלה. אה, דאס איז נישט קיין סתירה, ווייל ס'קען זיין אז יא, יא, דא וואס רעדן וועגן יענע שאלה. איך האב געזען אין יום טוב אז ס'איז דא איינער וואס זאגט אז ס'איז א פראבלעם, אז מ'קען נישט זיי טוען. און אויב מ'זאגט ברוך המבדיל, קען מען נישט זאגן נאכאמאל הבדלה. אה, אזוי ביי איך האב געזען איינער וואס זאגט. ווייל די מבדיל איז עס אזוי ווי יעצט ביז א מבדיל. קומען, ס'איז ווייסט יעצט מובד מיט דברים. דאס ווייס איך נישט, אבער ער האט שוין געזאגט די ברכה. ברכה לבטלה, קענסטו שוין די זעלבע ברכה צוויי מאל. קענסט פון זאגן, תפלה און על היין, מאכן איז דאך א תחילה צוויי מאל. דאס איז תפלה און דאס איז על היין. אבער אויב דו מאכסט צוויי מאל... איך האב געזען איינער רעדט ארוועגן און דערשיינער זיך. און איך ווייסט נישט קלאר... איך האב געפנים לאמיר גיין ווייטער...

ברכת "אלקי נשמה" — נוסח און פירוש

איז דא א נוסח... איך האב אויך געזען אז ער מודיעק בסוף שנאשי... סוייער וויכטיג! נישט פשט אז ער שטייט אויפ'ן מיטן אינערנאכט דארף ער גלייך מאכן...

"בסוף שנתו" — ווען זאגט מען אלקי נשמה?

אויב ער שטייט אויפ'ן מיטן אינערנאכט איז ער נאך מיד, און דער וויל נאך שלאפן, און דארף ער נאך נישט מאכן די ברכה, די ברכה איז נאר בסוף שנתו ווען ער, אזוי זאגט דער כסף משנה און רבי מנוח, ווען ער שטייט טראג, אזוי, אלוקיי, באשעפער...

דער בן יונו, זעהסט ער ברענגט דער בן יונו, זעהסט ער אויף וואס איז געקומען, דער עס זאגט, אייער שטייט אין דער גמרא אז מען האט געמאכט די ברכה'ת געזאכט, זאגט אה, דער הייליגער גמרא, איז זייער הענט איז אלמאל געווען ריין. אקעי, וואלעזא, דער הספוק, דער מענטשער רב איז אמאל געווען שמוציג? ווייל איך לערנט די גמראות, וועלכע לערנט ביי פריער, און ביי תפילה דארפן וואשן די הענט, מ'איז מיך חייב, מ'איז מיך חייב. דער הייליגער רב וואס שטייט דא מיט זיין ווייסע בעקענטשע, כאילו בעל השמועה עמיד קינעקדא, און האט געגאנגען ווייטער, דער רענט איז איינער רבי'ן. אבער ס'איז זייער אינטערעסאנט צו זען וויאזוי מ'האט אריינגעלייגט די ערשטע "אלקי" גלייך פאר די מענטשן וואס האבן אויסגערופן און געזאגט, "יא, מ'האט אונז נישט געלערנט צו שרייען, איך זאל זאגן מיט די אייבערשטנ'ס נאמען." די אייבערשטנ'ס נאמען האט מען געלייגט די ערשטע ווארט. קודם כל זאגט מען "אלקי", און נישט "מודה".

נוסח פון אלקי נשמה לויט דעם רמב"ם

איז אזוי, וויאזוי זאגט מען אז מ'קען נישט זאגן "שנפחת בי טהורה"? ניין, דער רמב"ם טייטשט, דער רמב"ם'ס נוסח איז לכאורה, ס'שטייט נישט טהורה. ס'הייסט, **"נשמה שנפחת בי"**, וויאזוי איז זי טהורה? **"אתה בראתה, ואתה יצרתה, ואתה נפחתה בי, ואתה משמרה בקרבי"**. ווען די נשמה קומט אריין איז זי ריין. ניין, ניין, טהורה מיינט די נשמה וואס איז "שהיא טהורה", האסטו באשאפן. **"אתה בראתה, אתה יצרתה, ואתה נפחתה בי"** צווייטע מאל. ער קוקט אן אז ווען א מענטש וועקט זיך אויף איז עס אזוי ווי דער אייבערשטער האט אריינגעבלאזן אין אים א נשמה. ווען ער איז געשלאפן איז די נשמה געשלאפן אזוי צו זאגן, אזוי ווי אין די מאהל אז די נשמה איז ארויפגעגאנגען. אדער איז עס א בחינה פון משל. די ווארט איז, ער שטייט אויף און זעט אז ער לעבט. נאך, ס'קען זיין אז ס'איז אויך באמת אין א געוויסע זין, אזא מין דעת פון נישט שלאפן.

נשמה — וואס מיינט עס לויט דעם רמב"ם?

ס'שטימט גראדע, די ראיה די האסט פריער געפרעגט צי ס'שטימט מיט'ן רמב"ם. ס'שטימט זייער גוט מיט'ן רמב"ם, ווייל דער רמב"ם האלט אז די נשמה, די עיקר נשמה, הגם ווען די ווארט נשמה, דער רמב"ם זאגט אז מ'דארף דייקן אז אין ספר התורה שטייט נישט איינמאל די ווארט נשמה. נשמה מיינט די כח החיים, די כח פון לעבן. אבער אויב מ'וועט זאגן אז נשמה מיינט יא די נפש השכלית, וויאזוי ס'זאגט דער רמב"ן, שטימט עס גראדע אסאך בעסער, אז ווען מ'שלאפט, ניין, ווען מ'שלאפט, קודם כל איז עס ריין, אויך ווען מ'שלאפט, וואס גייט אוועק? די נפש החיונית? ניין. די נפש החיונית בלייבט ווען מ'שלאפט. נאר די שכל גייט אוועק ווען מ'שלאפט, און דאס איז א קליינע צוריק אין די פרי.

"ואתה משמרה בקרבי"

על כל פנים, **"ואתה משמרה בקרבי"**, **"ואתה"** איז די צווייטע, **"ואתה משמרה בקרבי"**. אז א מענטש דארף האבן די אייבערשטנ'ס הילף, יא,

אזוויי פשוט, דער אייבערשטער מאכט אז ער זאל לעבן. ניין, ס'איז אויך די לשון פון רמב"ם אין ספר התורה, "עילת נתינת הנשמה", דער אייבערשטער געבט די נשמה, ער האלט די נשמה ביים מענטש. "משמרה", ער היט עס אפ, אדער ער האלט עס. בשעת וואס מ'לעבט, ער געבט עס, ער האלט עס בשעת וואס מ'לעבט, ער מאכט זיכער אז ס'בלייבט.

"ואתה עתיד ליטלה ממני"

און אזוי אויך ווייטער, **"ואתה עתיד ליטלה ממני"**. דו גייסט עס אוועקנעמען פון מיר. ס'איז טייטש, ער קוקט אן מיתה ווי דער אייבערשטער נעמט אוועק די נשמה. יא, וואס איז דען מיתה? דער אייבערשטער נעמט עס צוריק. ער האט געגעבן די נשמה פאר די גוף.

"ואתה עתיד להחזירה בי לעתיד לבוא"

אבער דאס איז אויך נאך נישט די ענד סטארי, **"ואתה עתיד להחזירה בי לעתיד לבוא"**. איך גלייב אין תחיית המתים. אזוי זאגסטו, אזוי טייטשט ער. אז קענסטו אנדערש טייטשן מארגן, ס'הייסט ניטל עווערי מארגן ביינאכט. ניין, מארגן ביינאכט, די חצות פון מארגן ביינאכט איז גייט אוועק. יעדן טאג גייט ער דאך הייבן שטיל אזוי, גייט ער בעטן, מארגן נאכאמאל.

יא, **"ועתיד הקב"ה להחזירה לעתיד לבוא"** מיינט פאר די פיוטשער. אזא קאנוטאציע. מ'גייט נישט דא אט ליסט אריין אין די שאלה פון מיאוס, אבער אזוי ווי אייביג. "לעתיד לבוא" איז יא, אבער ס'זעט אויס ווי א זייער א לאנגע לשון. ס'מיינט א קאפל פון אכציג

ברכות השחר: אלהי נשמה, הנותן לשכוי בינה, מלביש ערומים, עוטר ישראל בתפארה

ברכת "אלהי נשמה" (המשך)

"כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך"

Speaker 1: אפשר נישט לעתיד לבוא מארגן, ווייל ס'איז נישט "למחרת". אוקיי, אויב נישט, מיינט עס קען דאס נישט בארגן. ס'איז דא א רמז אויף תחיית המתים? איך ווייס נישט. דער פשוט'ער פשט איז אז עס רעדט פון תחיית המתים, דאס דארף מען זאגן דער אמת. אבער דער אריז"ל סידור שטייט ביי אן טייטש. אבער ער זאגט... דער אריז"ל סידור שטייט אבער אויך אז יעדן טאג קען די נשמה אראפקומען צו מיט א נשמה פון א איד, צו מיט א נשמה פון א גוי. ס'איז קען טאקע... איך האב אמאל געקענט מענטשן. ס'איז אמאל איינער ווערט אויפגערעגט, דאס איז דער פשט. אוקיי, דאס איז... אבער ס'איז נישט איינער ווערט אויפגערעגט, דאס איז דער פשט. די נשמה איז אראפגעקומען פון א גוי, ער קען נישט האבן קיין טענות אויף אים. ס'איז נישט קיין נשמה. אבער ער האט א נשמה, און א גוי איז א נשמה פון א שידה וואס איז פון אסתר המלכה. ס'איז דער וועט ער איז א איד. דאס איז וואס ער ווערט נישט האבן א הלכה'דיגער גוי. יא, ממילא איז ער א בחינה'ס גוי. אמת, יא.

קיצור, איך וואלט געזאגט אז אפשר איז דאס קאנעקטעד, מען האט געענדיגט מיט תפילה אז ער זאל נישט האבן קיין חלומות רעות, און קיין פגע רע, יצר הרע. און דאס איז, די נשמה וועקט זיך אויף צופרי און ער האט נישט קיין פגע רע מיט זיך.

חידוש: "טהורה היא" — קאנעקשן צו תפילת המפיל

אויב א מענטש וועקט זיך אויף צופרי מלא תאוות, לאמיר זאגן, אדער מלא עצבות, קען ער נישט זאגן "טהורה היא". ער האט נישט באקומען קיין נשמה טהורה. אבער איינער וועקט זיך אויף און ער האט פארגעסן, ער האט טאקע נישט געהאט קיין דאגות ביינאכט, ער האט זיך נישט אויפגעוועקט מיט קיין פחדים. און מיר האבן נעבעך געקענט די אידן וואס האבן זיך אויפגעוועקט ביינאכט מיט פחדים, "הלא כסף ועדות וכדומה". אבער ער קען זאגן צופרי "טהורה". "טהורה" מיינט פשוט, ס'איז א המשך. א פשוט'ע המשך. ס'מיינט די כח החיים אז איך קען לערנען. מען קען טייטשן "טהורה" אויפגעפרישט. יעדן אינדערפרי שטייט מען אויף, אויב מען האט געשלאפן מער ווייניגער, אבער מען שטייט אויף מיט א געוויסע קלארקייט. ס'איז אנדערש. ס'איז אזוויי א מקור מים חיים וואס איז מטהר א מענטש.

"רבון כל המעשים" — פארוואס דער טיטל דוקא דא?

קיצור, יעצט זאגט ער אזוי, וואס טוט מען... דער אייבערשטער, ער געבט עס און ער האלט עס און ער גייט עס צוריקנעמען. וואס טוט מען ביז דערווייל ווען ס'איז דא? **"כל זמן שהנשמה בקרבי"** האב איך איין זאך צו טון: **"מודה אני לפניך ה' אלקי ורבון כל המעשים"**. אוקיי, דאס איז איין זאך האב איך צו טון, ס'איז צוגעלייגט. אבער ווי לאנג איך לעב איז א גוטע געלעגנהייט צו דאנקען, ווייל דאס וועל איך נישט קענען טון לעתיד לבוא, אזוי אויבנאויף, יא? ווי לאנג די נשמה איז ביי מיר, **"מודה אני לפניך ה' אלקי ורבון כל המעשים"**.

ווען שטייט דא די נשמה איז א חפץ? אוקיי, נאך א מינוט. דאנק איך דיר, דער אייבערשטער, "רבון כל המעשים". ס'איז א טיטל פאר'ן אייבערשטן, וואס קומט עס דא אריין? איך ווייס נישט. אזוי ווי דער אייבערשטער איז אזוי ווי "מנהיג לכל המעשים", יא? און רבון מיינט אדון, אזוי ווי די זעלבע זאך, יא? יא. **"ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים"**. דו געסט צוריק די נשמה.

שטימט, אז די נשמה מיינט די כח וואס מאכט אלע מעשים. דא דאנק איך דעם אייבערשטן אז ער איז דער עכטער "רבון כל המעשים", וואס איך גיי יעצט אנהייבן טון טויזנטער מעשים. אן א נשמה וואלט איך נישט געקענט טון גארנישט. אבער אזוי איז דער אייבערשטער דער "רבון כל המעשים", ווייל ער האט מיר געגעבן די נשמה וואס צו טון, און מארגן גייט ער מיר עס נאכאמאל געבן, וועל איך קענען נאכאמאל טון. מיט דעם איז דער אייבערשטער דער "רבון כל המעשים". ס'איז זייער שיין. ס'איז דא א שיינע תורה דערויף.

"המחזיר נשמות לפגרים מתים" — קאנעקשן צו "ישן המוות"

מיר זענען ענדיגן **"ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים"**. דארט דערמאנט ער נאכאמאל, אזוי ווי ער האט פריער געזאגט, "וירא אנו פן ישן המות", ווייל אפשר קען דער מוות איבערנעמען, דער מות וועט אויך זיין צופרי, איך וועל מיך נישט אויפוועקן. יישר כח, באשעפער, דו האסט מיר צוריקגעגעבן די נשמה.

"אלהי נשמה" איז נישט פון דעם זעלבן מחבר ווי המפיל

אויך, די נשמה, ביי די וועי, אן אינטערעסאנטע זאך, ס'איז נישט געווען די זעלבע אנשי כנסת הגדולה וואס האבן געמאכט די נוסח. ווייל ווען יא, וואלט ער ווייטער געגאנגען מיט... ווען דער זעלבער פייטן וואלט ווען געדארפט מאכן די נעקסטע, וואלט ער געזאגט, "אה, יישר כח, באשעפער, דו האסט מיר אריינגעשיינט די אור וואס מיר האבן פריער געשמועסט." ער וואלט נאכאמאל גערעדט וועגן פגריי, יצר הרע'יי. ער קומט פון אן אנדערע... ער איז א איד וואס האט געטראכט וועגן א נשמה, ער האט עס אנגעקוקט אנדערש.

שאלה: פארוואס הייבט "אלהי נשמה" זיך נישט אן מיט "ברוך"?

איך מיין גראדע אז די צוויי ברכות... ס'איז דא ראשונים וואס פרעגן א קושיא אז א ברכה דארף זיך אנהייבן מיט "ברוך", יא? ווי "המעביר" הייבט זיך אן מיט "ברוך". וואס איז פשט אז "אלהי נשמה" הייבט זיך נישט אן מיט "ברוך"? מ'לייגט עס צו נעבן א ברכה פון די ברכות הסמוכות לחברותיהן, ווייל גלייך נאכ'ן פארן גיין שלאפן האט מען געזאגט די "ברוך", און דאס איז א המשך. ניין, מ'קוקט די נוסח צו זען אז ס'איז ממש כמעט די זעלבע אזוי. אבער מיר זענען אין די נוסח אז ס'איז שטארק אנדערש. ווייל די מובן וויאזוי מ'שלאפט איז זייער אנדערש דא. דאס איז דעם מענטש'ס נשמה א פגר מת. וואס איז דאס? די אויגן טונקל'ס, מ'מאכט אויס.

Speaker 2: און שפעטער די ברכה פון הגומל חסדים טובים איז זייער ענפערן אלוקי נשמה?

Speaker 1: ניין, ס'איז בחינה כנגד המפיל. דארט שטייט אויך **"ואל יבהלוני חלומות רעים והרהורים רעים"**. יא, יא, יא. די זעלבע לשון שטייט דארט.

Speaker 2: אה, זייער אינטערעסאנט. ס'קען זיין אז ס'איז געווען איין פייטן וואס האט געמאכט יענץ און מ'האט עס צושניטן?

Speaker 1: ניין, דאס איז דא א סטרוקטור. פריער האט מען גערעדט אז ס'קומט אסאך קליינע ברכות. אבער דאס האט צוטון מיט די נשמה פון די פייטן. יא, מ'דארף דאנקען די אייבערשטער, אבער צו מ'זאל יעצט געבן א ברכה, ברענג אריין די זון ווי די אייבערשטער שיינט אריין, צו די נשמה וואס די אייבערשטער איז נותן פה, איך ווייס נישט צו ס'איז אן ענין.

דיסקוסיע: פארוואס נשמה פאר זון?

אבער דו דארפסט באטראכטן אז די זון גייען מיר רעדן ביי ברכת יוצר. ס'קען זיין אז ס'איז שוין אויסגענוצט אביסל די theme פון די זון. מיין איך, ס'קען זיין אז ס'איז דא איין שרייבער וואס האט געשריבן פון די פארשידענע פיוטים, און ס'איז געווארן צוטיילט, און מ'האט געבערענגט פון אן אנדערע מחבר, און ס'איז נישט קאנעקטעד. מ'דארף טראכטן.

ס'קען זיין אז ווען מ'שטייט אויף איז נאך נישט דא די זון. קען זיין דאס איז די פשט. אסאך מאל מענטשן שטייען אויף פאר... די סדר היום איז דאך אז מ'שטייט אויף אביסל פאר. מ'דארף דאך זאגן... ביי די נעץ דארף מען שוין זאגן קריאת שמע על המטה. דאס הייסט אז מ'שטייט אויף אביסל פאר די עלות. קען זיין ווענן דעם איז נאכנישט דא די זון.

Speaker 2: אה, "אורו כבודי, אז אורו זאל זיין אור השמש".

Speaker 1: די זון, אפילו ווען די זון איז דא, איז שוין די נשמה דא. ס'קען זיין אז די נשמה קומט שוין פריער. און דא הייבט זיך אן, ווייל די סוף פון די ברכה איז דאך פאר עלות. נאך פאר ס'ווערט לעכטיג. ס'קען זיין אז אין די מהלך פון די סדר היום ווען מ'שטייט אויף פארטאגס ווערט לעכטיג. און שפעטער ביי ברכת התורה, ביי איינע פון די ברכות ווערט שוין לעכטיג.

ברכת "הנותן לשכוי בינה"

סדר הברכות: תרנגול קומט פאר ליכט

די נעקסטע זאך איז די קריאת התרנגול. אבער ביי קריאת התרנגול איז נאכנישט לעכטיג. די תרנגול ווייסט אז ס'גייט אנהייבן ווערן לעכטיג. די תרנגול קרייט זייער פרי. און וועלכע תרנגול? ווייסטו, ס'איז דא א ליטווישע תרנגול און א חסידישע תרנגול. די ליטווישע איז די סוף פון טאג, ער זאגט מוסר. איך ווייס נישט פון וועלכע תרנגול מ'רעדט דא. פון דעם איז געווארן קודם די נתינת התורה, און פון דעם איז געווארן אראפ, אראפ, אראפ, ביז עלות.

ניין, איך האב געזען אז ס'קומט א איד דאווענען, ער זאגט "אלהי נשמה", "שעשית לי כל צרכי", "הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה", אזוי פערטל צו צוועלעף. קומט אים א צווייטער און ער זאגט אים, "דער תרנגול וואס דו מאכסט א ברכה אויף אים איז שוין אין די זופ, ער איז שוין לאנג געשטארבן."

קיצור, יא, דאס איז געקומען ווען מ'האט אריינגעלייגט די גאנצע סידור אין ענדע, ווייל לויט די רמב"ם דארף מען גיין אויפ'ן זייגער.

מחלוקת מפרשים: וואס מיינט "שכוי"?

יעצט, נאכדעם קומט **"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה"**. איז דא א מחלוקת מפרשים צו "שכוי" מיינט די תרנגול, אדער "שכוי" מיינט די דעת פון אן אדם. ס'איז זיכער אז די ברכה מאכט מען בשעת דו הערסט די תרנגול. די שאלה איז נאר צו די ברכה איז אויף די תרנגול, אדער אויף די מענטש וואס ער ווייסט די חילוק פון טאג און נאכט, אז דער מענטש כאפט די סיגנאל פון די תרנגול. ס'איז א חידוש, יא, ווייל א מענטש כאפט די סיגנאל פון די תרנגול, אן אנדער בעל חיים כאפט נישט. ס'איז אזוי ווי א פריטש ווען אן אנדער בעל חיים וועקט דיך אויף.

Speaker 2: איך האב גראדע געוואלט פרעגן, איך הער אסאך מאל אינדערפרי הער איך נישט נאר די תרנגול, איך הער די פייגעלעך.

Speaker 1: יא, און דא ווערט שוין גערעדט ווענן הערן די פייגעלעך. א תרנגול מאכט גרעסערע נויז.

Speaker 2: יא, ער וועקט זיך אויף צופרי.

Speaker 1: יא, א תרנגול איז זייער לאוד. ער וואוינט אין א פלאץ וואס זאגט אין א גארטן, הערט מען אים זייער שטארק. אבער אפילו דאס, סתם אזוי זענען אלע חיות עווילעבל אויפצוואוועקן און מאכן נויז. אוקיי.

ברכת "מלביש ערומים"

פשט הברכה

נאכדעם וואס דו האסט גערעדט, ער טוט זיך אן. אמת, מיר שלאפן דאך נישט מיט קיין בגדים. מ'איז געוואוינט צו שלאפן נאקעט, אזוי גייט די סדר אין די גמרא. אדער מיט עפעס כמעט נאקעט, אזא...

Speaker 2: ניין, ס'איז נישט קיין מלביש ערומים.

Speaker 1: אה, מיט עפעס א פידזשאמע. אוקיי. דור דור ונקדישיו, וואס שלאפט מען מיט? יא, דאס הייסט די פידזשאמע. **"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם מלביש ערומים"**.

חידוש: הקב"ה איז דער ערשטער "מלביש ערומים"

ווייל דער אייבערשטער האט אריינגעבלאזן ביי אדם וחווה, און זייט דעמאלטס ליגט אין אונזער סיסטעם אז מ'טוט זיך אן. דער אייבערשטער איז געווען דער ערשטער מלביש ערומים.

איך מיין אויך, ווען ער זאגט "אתה נפחת בי", האב איך געטראכט צו ער מיינט צו זאגן אז דער אייבערשטער האט אריינגעבלאזן ביי אדם – ס'איז די לשון פון אדם הראשון – ער האט אריינגעבלאזן ביי אדם, און זייט דעמאלטס איז עס אזוי ווי יעדן צופרי געשעט עס נאכאמאל אזוי ווי? אדער ווען ער זאגט "אתה נפחת בי", מיינט ער מיך און מיך סינגל יחיד?

Speaker 2: יא, דער זעלבער, דו דארפסט פארשטיין די מאס פון עדים זוממים, דאס גייט דאך מלכות'ן צו. דער אייבערשטער גיבט זיך אויך געפארן, עס איז נישט וואס פאר יעדער. מען זעט די זעלבע לשון, די זעלבע זאך מלכות אריבער. ווילן, שאולי איז עס געסקוטירן איינמאל צו יעדן צופרי.

Speaker 1: ניין, וואטער גוטער סיריעל. אלעס טוט דער אייבערשטער איז. יעדן צופרי?

Speaker 2: אדער ווען... ארידישענלי, ווען דער אייבערשטער טאקעשטעלט דעם נישט האבן מיט דעם געווען?

דיסקוסיע: טוט הקב"ה עס יעצט אדער האט ער עס אריינגעלייגט אין טבע?

Speaker 1: ניין, עס איז אויכעט יעצט. וואס איז שיינע? ווער געטוט אן די מענטשן היינט? דער אייבערשטער! נישט ליטשערעלי, דער אייבערשטער קומט מיט א נעס, און איז א חילוק. דער אייבערשטער טוט, דער אייבערשטער טוט אלעס. אלע ברכות זאגן נאך אויף דער אייבערשטער טוט אלעס.

Speaker 2: איך זאגן, אבער דא האסט אזוי אדרעס ווען דער אייבערשטער האט איז אריינגעלייגט אין די טבע?

Speaker 1: איך מיין אז מען ניצט נאר די לשון. קודם, די עס מאכט געווען עס רעדט פארן אדם.

Speaker 2: איך בין נישט מסכים. איך מיין אז ס'רעדט... ס'איז די לשון... ס'איז יעצט. מ'זאגט אויף די אייבערשטעס דוט אלס. אלע ברכות דער גייט, אבער מ'זאגט אויף די אייבערשטעס. ווען איז דער אייבערשטער מוציא, לחם, ונרות... ווען מענטשן טוען עס... ווען טוט ער עס... יעצט טוט ער עס. ווען א מענטש מאכט ברויט, איז דער אייבערשטער בעתם דער רבותי'ס. ס'איז דער גאנצע סייעל דאוועמען. ס'איז דער גרוב פון מענטשן וואס זאגן צוזאמען ברוך אטו ה' צוזאמען מיט גלייבן מיט דעי ה' האבן זיי מנציר מלכם און הרעד. יא.

ברכת "עוטר ישראל בתפארה"

דאס גייט אויף דער קאפל/היט — אידישע סימבאל

Speaker 1: א גוט אידן וואס שיינע קרויען, גוים גיין בילי ראש, דאס איז עפעס וואס באלאנגט פאר די אידן, עס איז נישט אויטער אדם. ס'איז מוז אן אבעשה לשון, א פסוק. איך האב נישט געטראפן א געהעריגע פסוק, אבער עס איז דא פסוקים. ס'איז זיכער אז עס שטייט אבעשה לשון אין ישעים, א טריכה, איבער עס איז איז אזעלכע דער שוין. ס'איז דאס מיטן רעפערמענטס מיט יענעם פסוק.

וועגן דעם, וועגן דער רבל זאגט, צו דינען על ראשם, מיינט ער נישט צו זאגן בלבושים. ווען די אידישע זענען דא לויפש בגדם. אבער מען רעדט דא פון די קאפל. אבער דער קאפל איז א סימבאל, אבער מ'איז א איד. אבער דער דארפקע דער רבל איז נישט גיין א קאפל. איך ווייש אז די היט מיינט א היט. ווייל עס קען אויך אידזיין למשל, אויב א איד דארף טראגן א געלע לאטע, ווארעבער ס'איז א אידישע סימבאל. א געלע לאטע, נישט קיין אותה אבות דפרים.

Speaker 2: ניין, וואס עס איז נישט מיט דפרים, ווייל עס איז באגזאר.

Speaker 1: אבער אויב איד האט א שיינע שטריימל... א שטריימל. און דאס איז עטועס וואס מבדילט די אידן פון די גוים. זיי רוקר השטראמות אפרים. איך מיין אז עס ווערט אונז וואס איז מאכן אזא ספענדן אזוי פאר געלט אויף די שיינע שטריימעל איז די ערב שבת וואס מיר טיטל מיט שטריימעל זאל מען מאכן נאכאמאל א ברכה אויף די עס לאויז דערפארן. אזוי האלט איך. עס קען דאך נישט זיין אז דו גייסט גיין מיט א שטריימל, און עס איז די עיקר שבת, און דו ספענדסט זעקס טויזנט דאלער פאר דעם אן קיין ברכה.

Speaker 2: איך האב געטראכט עפעס אנדערש. ווען זיי שטייען אין די שטריימל סטאר...

ברכות השחר — סדר הברכות (המשך)

ברכת "עוטר ישראל בתפארה"

א געלע לאטע איז נישט קיין "עוטר ישראל בתפארה", און אויב ס'איז נישט קיין "עוטר ישראל בתפארה" וואס איז די גזירה? אבער אויב א איד האט א שיינע שטריימל, א שטריימל דאס איז עפעס וואס איז מבדיל די אידן פון די גויים, דאס איז "עוטר ישראל בתפארה".

איך מיין אז, איך מיין אז ווען אידן האבן אויסגעגעבן געלט אויף א שיינע שטריימל, ערב שבת ווען מען טוט אן דעם שטריימל זאל מען מאכן "עוטר ישראל בתפארה", אזוי האלט איך.

קויפן א שטריימל פאר גאנצע שטריימל, דאס איז דאך די עיקר שבת, מען ספענדט זעקס טויזנט דאלער פאר דעם און קיין ברכה? איך האב געטראכט אמאל אזוי, אז ווען זיי שטייען דארט, די שטריימל סטאר, זיי שטייען אזוי און קוקן אין שפיגל, און זיי קוקן אין שפיגל... די איינציגסטע צייט ווען מען דארף קוקן אין שפיגל איז ביי "עוטר ישראל בתפארה". אויב זיי זענען אזוי עקסטער מיט זייער שפיגל שטריימל, זאלן זיי צוגיין צום שפיגל און דאנקען דעם אויבערשטן "עוטר ישראל בתפארה" פאר דעם שיינעם שטריימל.

ברכת "המעביר שינה מעיני ותנומה מעפעפי"

יעצט! נאכדעם גייט עס אזוי, דער סדר איז אזוי, און נאכדעם איז **"המעביר שינה מעיני ותנומה מעפעפי"**, וואס מיינט דאס? א מענטש שטייט אויף, מאכט ער עפעס אזוי. נישט "המעביר שינה מעיני", אבער ער וועקט זיך אויף.

אזוי ווי דער רמב"ם זאגט, **"רוחץ פניו ידיו ורגליו"**? ניין, ניין, מיר האלטן נאך נישט דארט, מיר האלטן ער איז נאך אין בעט, געדענקסט? ער האלט נאך ביים אויפשטיין פון בעט. די אלע ברכות האבן מען מאכט אין בעט, ער האט זיך אנגעטון די בגדים, יא, ער וויל זיך ארויסגיין פון בעט נאקעט? ער טוט זיך אן זיינע בגדים, טוט זיך אן זיין קאפל אדער זיין היטל, איך ווייס נישט וואס ס'איז, און ער רייבט זיך אויס די אויגן, ער מאכט אזוי.

פארשידענע סדרים

עס קען זיין אז דא איז א מענטש וואס טוט עס איין זאך פאר דעם, עס זענען דא מענטשן וואס זענען א "מעביר שינה" פארן לבוש בגדים. ער ווייסט אנדערש די סדר, די טוען מאכן די ברכות לויט אן אנדערע סדר. יא, רעכן דא איז בערך וואס מענטשן טוען די צייט פון טאג. עס מאכט, אבער די ברכות זענען יא מתוקן געווארן מיט א געוויסן המשך.

סאו, איך מיין אז לכאורה עס איז יא געמאכט אז לויט דער וואס האט געמאכט די ברכה האט עס געמאכט אז מסתם גייט אזוי די סדר. וואס איז טאקע די ענין פונעם "המעביר שינה מעיני"? אבער איך טו עס נישט אינדערפרי, אבער איך זע אז קינדער טוען עס. העלפט דאס? רייבן די אויגן העלפט עפעס?

ברכת "פוקח עורים"

הייבט מען אן צו טון, ס'איז דא א ברכה פאר דעם. ס'איז **"פוקח עורים"**, און ס'קען זיין ווען עס איז טונקל און מען וועקט זיך דא אויף און עס איז נאך אלץ שלעפעריג, רייבן די אויגן העלפט מען זאל קענען בעסער זען? ס'איז אזוי, ס'איז געוועגליך די אויגן ווערן אביסל שמוציג, איך ווייס נישט. שמוציג אפשר.

איך טראכט אז מען דארף, היינט וואס אסאך מענטשן גייען, טוען זיך אן גלעזער, דארפן מאכן דעמאלטס די ברכה "פוקח עורים". ס'איז "פוקח עורים", יא. איך טראכט אז אויף דעם קומט די ברכה.

ברכת "מתיר אסורים"

יא. נאכדעם ווען ער שטעלט זיך אויף פון זיין בעט, ניין, ער זיצט אויף זיין בעט, עס הייסט ער זיצט זיך ארויף. ער ליגט מער נישט, מאכט ער א ברכה **"מתיר אסורים"**, אז ער קען זיך רירן, זיינע אברים זענען אפן. יא?

מ'קען נישט מעביר על המצוות זיין, דאס איז פשוט, ווייל יעדע מצוה דא דעמאנסטרעיט מען אויך. אזוי ווי "מורר עינים", "מצה עינים", יא, ער זאגט דא, די אויגן וואס דו האסט מיר געגעבן, בכה עיני, די בעט, מתיר אסורים.

כלל: די ברכה קומט אויף די פעולה

די ברכה קומט אויף די פעולה, און נישט די פעולה קומט צוליב די ברכה. ניין, ס'איז קודם די אויגן, יא, ער זאגט, דו ווייסט אויף די אויגן, און ער זאגט "פקח עורים". די סדר איז אזוי, זיכער די סדר איז אזוי. איך לייג נישט, איך רייב נישט מיינע אויגן.

דיגרעסיע: טשעקן מיסד קאלס

וועקן מיר זיך אויף, טשעקן מיר אביסל די מיסד קאלס, פאון קאלס, ווייל מיר ווילן זיך צוגרייטן. אה, דעמאלט דארף מען זיכער מאכן אפשר, וועלכע אידן בעטן שאלות, און וואס איז די נייע שאלות וואס איז אריינגעקומען במשך די נאכט. דאס איז א ברכה, דאס איז אן אנדערע ברכה וואס מ'דארף מאכן. קודם דארף מען מאכן "ברכת התורה", און אויף דעם דארף מען מאכן "דברי תורה".

דיסקוסיע: עוסק בצרכי ציבור — פטור פון ברכות?

אויב איז ער בצורכי ציבור איז ער פטור פון תפילה, האבן מיר פריער געלערנט all together. אבער אפשר זאל מען פאדערן טאקע מאכן איינע פון די ברכות. ער איז פטור פון ברכות, אפשר איז ער פטור פון ברכות. פארקערט, ער איז נאך מער פטור, ווייל ער טוט נישט די אלע זאכן. ער וועקט זיך אויף און ער איז גלייך... ער איז א בעל תשובה, אדער ער איז אן עובד ה'. אקעי, עומד. זייער גוט.

חזרה צו סדר הברכות

לאמיר צוריקגיין. ווען ער שטעלט זיך אויף אין בעט, מאכט ער "מתיר אסורים". דאס הייסט, ער זיצט אפ, right? ער ליגט נישט. נאכדעם, ווען ער לייגט אראפ די... ווי האלט איך דא? ווען ער זעצט זיך אויף, "מתיר אסורים". וואס טייטשט ביינאכט קען מען זיך נישט אויפזעצן? ווען מ'ליגט, ליגט מען. אקעי, גוט. ווען מ'איז אויף, קען מען זיך א גאנצע טשעינדזש אין פאזישן. ס'איז גוט, די חבלי שינה וואס האבן אים געשטריקט, וואס האבן אים געבונדן צו, כביכול.

ביאור: "שכבר עמד על רגליו"

ער זאגט, **"שכבר עמד על רגליו"**, דאס מיינט נאך פאר ער איז געשטאנען. ס'איז נישט פשט אז ער זעצט זיך ארויף. קודם איז ער געלעגן, און יעצט האלט ער זיך שוין ביים אויף. ער זיצט אויף זיין בעט.

אקעי, די מלבושים ליגט ערגעץ אויף די פלאר לעבן די בעט. די מלבושים האט ער שוין אנגעטון פארדעם, לויט די סדר דא. ניין, אבער די מלבושים ערגעץ ליגט... אה, די מלבושים, דאס גייט צו די קלאזעט. דא דער מענטש ליגט נאך אין בעט און ער האט זיך שוין אנגעטון, ער האט שוין געלייגט א קאפל. ס'ליגט אויף די בעט לעבן די... אויף די פלאר לעבן די בעט. אזוי זעט אויס.

ברכת "רוקע הארץ על המים"

און נאכדעם גייט ער ווייטער אויף די... און נאכדעם זעצט ער זיך נאך מער אויף. ער זיצט, לייגט זיין פיס אויף די ערד. ער שטייט אויף, ער שטייט שוין אויף. **"כשמנענע רגליו על המיטה ומניחן על הארץ"**, דאס איז א סטעידזש, ער לייגט די פיס אויף די ערד, מאכט ער א ברכה **"רוקע הארץ על המים"**. דאס איז ווייטער א ברכה אויף מעשה בראשית, אז דער אייבערשטער האט געמאכט אז די ערד זאל זיין אויף די וואסער. צו טרינקען, מ'זינקט נישט אריין אין די וואסער.

דיסקוסיע: פארשטיין דעם ענין פון "רוקע הארץ על המים"

נאכדעם ווען ער שטייט אויף, אה, ער איז נאך אויף'ן בעט, ער שטייט אויף, מאכט ער "זוקף כפופים", אז ער קען שטיין גראד. נאכדעם וואשט ער זיך די הענט. דאס אלעס זעסטו אז ס'איז קלאר אז דאס איז אלעס פאר נטילת ידים, ער האט נאך נישט געמאכט קיין נטילת ידים.

נאכדעם, טראכט אריין, מענטשן פלעגן זיין אויף שיפלעך אסאך, יא? אויף א שיף קענסטו ליגן, אבער ווען דו שטעלסט זיך אויף הייבט אן צו ווערן... ס'שאקלט זיך יעצט אויף די שיף. א מענטש שטעלט זיך אויף, ער וועקט זיך אויף צופרי, און ער קען זיך געבן א שטעל אויף, א זעץ ארויף, די ערד גייט נישט אנהייבן זיך מער שאקלען.

די גמרא זאגט אז די ערד איז עפעס ארומגענומען מיט וואסער. דו זאגסט אן אינטערעסאנטע הלכה אז ווען מ'איז אויף א שיף מאכט מען שהכל נהיה בדברו, איך ווייס נישט. אקעי, דעמאלטס דאנקט מען אויף די סטאביליטי פון די שיף. דאס איז דאך איינער וואס דאוונט תפילת הדרך. איך ווייס נישט.

ס'איז אן אינטערעסאנטע ברכה "רוקע הארץ על המים" פונקט ווען מ'שטעלט זיך אויף. וואס געשעט? אקעי, ווען ער שטייט אויף...

חידוש: דער פשט איז פארקערט

איך מיין אז דער פשט איז פארקערט. מ'האט געוואלט מאכן אזא סדר התפילה וואו מ'דאנקט דעם אייבערשטן אויף אלעס, האט מען עס אויסגעשטעלט אויף דעם סדר. ס'איז נישט פשט אז מ'דארף זיך דערמאנען אז מ'דארף דאנקען דעם אייבערשטן אויף די ערד. ס'איז פארקערט, פארשטייסטו וואס איך זאג? מ'וויל מאכן די סדר, און ווען איך זאג די סדר קומט בעצם לכתחילה צוזאמען. מ'מאכט עס יעדע זאך לויט די סדר וואס דער רמ"א זאגט, אבער ס'איז געמאכט אויף די מנהגו של עולם, אזוויי ס'שטייט אין אנדערע ראשונים.

כלליות'דיגע תפילה

ס'איז א כלליות'דיגע תפילה. א מענטש טראכט, דו שטעלסט זיך פאר אז איך וואלט געוואוינט א פיש, וואלט איך קיינמאל נישט געקענט עכט שלאפן, ווייל ס'איז נישטא קיין שלאפן אין וואסער, מיין גאנצע צייט וואלט איך געווען ביזי. דער אייבערשטער האט מיר געמאכט, איך בין אויף א פלאץ וואס איז "רוקע הארץ על המים". מיר קומט עס דא אריין. ס'וואלט געווען פאר די צווייטע טאג פון מעשה בראשית וואלט געווען אלעס מים.

ווען יונה הנביא איז אהיימגעקומען, איך בין זיכער ער זאגט די ברכה מיט א גרויסע כוונה. אקעי, אז דו זאגסט, ווען ער גייט אראפ פון שיף, דעמאלטס דארף ער מאכן די ברכה. ער איז אראפ פון שיף. ניין, ער איז געווען אין די וואסער, ס'האט אים נישט געטויגט. יעצט איז ער "רוקע הארץ על המים".

ברכת "זוקף כפופים"

אקעי, כ'האב געזאגט, ווען ער וואשט זיך די הענט, דעמאלטס מאכט ער "זוקף כפופים". ניין, דא האב איך נישט געזאגט. יא, אה, שטייט מיר. ווען ער וועקט זיך אויף, זאגט ער **"זוקף כפופים"**. ער מאכט שטייעדיגערהייט, ס'איז נישט אז א מענטש זאל זיין אזוי ווי א נחש, געבויגענערהייט. א מענטש זאל זיין אזוי ווי א נחש אדער ווי א בער. א מענטש שטייט אויף צוויי פיס.

ברכת "על נטילת ידים"

און נאכדעם וואשט ער זיך די הענט, מאכט ער א ברכת המצוות. ס'איז זייער אינטערעסאנט. **אשר קדשנו במצוותיו וציוונו**, וועלכע מצוה איז דאס צו וואשן די הענט? און דאס איז איינע פון די מצוות האב צו דאווענען, "וצונו" איז איינע פון די חמשה דברים המעכבים את התפלה, אז דו דארפסט זיין טהור צו דאווענען.

אבער מ'וואשט זיך די הענט פאר די איבעריגע זאכן, איינע פון די זאכן איז פאר'ן דאווענען, אבער ביינאכט ווען די הענט איז נישט דוקא ריין, יעצט קומט אן אלע הלכות פון זיין ריין.

שאלה: וועלכע מצוה איז נטילת ידים?

איך פארשטיי נישט קלאר, וועלכע מצוה איז עס זיך צו וואשן די הענט אינדערפרי? אפילו דא, לאמיר זאגן אז ס'איז דא א תקנת עזרא, וואס איז אפשר א מצוה, וועלכע מצוה? "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת ידים"? ווייל דאס איז א תנאי אין תפלה, סאו דאס איז א תנאי אין תפלה, מ'הייבט אן מיט דעם.

אפשר דאס איז דער מבדיל צווישן די תפלות וואס מ'זאגט אין ווייניגער פארמעל, וואס מ'קען זיין מיט א שמוציגע הענט, און פון די איבעריגע תפלות? ס'זעט נישט אויס אזוי, ווייל נאכדעם קומט נאך ברכות. ניין, ניין, בכלל נישט. נאר וואס? ס'איז נטילת ידים. ס'איז נטילת ידים פאר... איך ווייס נישט, נישט נטילת ידים. די הענט איז אין טומאה, דאס איז די גאנצע זאך.

תירוץ: טהרת ידים — איינע פון חמשה דברים המעכבים את התפלה

אבער קודם כל, ס'איז דא אפשר א מצוה צו וואשן די הענט, איך ווייס נישט וועלכע מצוה ס'איז, איך פארשטיי נישט קלאר. אה, דער רמב"ם האט אין בהלכות תפלה האבן מיר אויך געלערנט אז ס'איז דא **"אין עומדין להתפלל אלא כשהוא רוחץ פניו"**. דא איז עס. ניין, דאס איז אן אנדערע זאך. סיי נטילת ידים און סיי רוחץ פניו, איז דאס די רוחץ פניו פון פאר'ן דאווענען.

איך בין נישט מסכים. ניין, ניין, איך בין נישט מסכים. פארוואס? איך פארשטיי נישט אז ס'איז די זעלבע. ס'קען זיין די פנים איז... וואס, דא קומט אריין נטילת ידים און רוחץ פניו, די ביידע זאכן, איינס נאכ'ן צווייטן. נאכאמאל, וועלכע מצוה איז צו מאכן נטילת ידים? איך ווייס נאכנישט וועלכע מצוה ס'איז.

ס'איז א מצוה דרבנן וואס איז אין הלכות תפלה, וואס דער רמב"ם האט אויסגערעכנט אין די חמשה דברים המעכבים את התפלה, טהרת ידים. טהרת פנים, טעל מי, איך וויל שרייען "טעל מי". אקעי.

רוחץ פניו

איז אזוי, **"כשרוחץ פניו"** איז... דאס איז נטילת ידים. נאכדעם וואשט ער זיך זיין פנים, אקעי? זייער א וויכטיגע זאך, א איד זאל זיך וואשן די פנים אינדערפרי, און דאס איז כנגד זיך אויפשרעקן. ס'איז נישט ממש ווייל ס'איז שמוציג, ס'איז ווייל ער וועקט זיך אויף. אזוי ווי ער זאגט נאך די ברכה מאכט מען אז מ'איז פון דעם ווערט ער אויף.

דאס איז אן אנדערע זאך, דאס זענען די גרינגע מצוות וואס מ'עפנט אויף די סינק. אמאל האט מען געדארפט שיקן א וואסער-שעפער ספעציעל פאר צו וואשן, קיינער האט נישט געוואשן די הענט. פארוואס? וואס טוט ער אזוי?

ער זאגט ווייל די הענט און די פנים זענען אנדערע זאכן, טוט מען אן מלבושים, גייט מען בלייבן ריין. דער פנים, נישט ווייל ס'איז שמוציג, ס'איז ווייל פארשלאפן. ס'איז נישט קיין עקלדיגע זאך, א פנים איז שמוציג. דער עיקר ענין איז צו נעמען אוועק די פאפי פון די אויגן.

תפילה: "אל תרגילני לדבר עבירה"

און דערפאר דארף מען דאך מאכן א ברכה. פריער האט מען געמאכט א ברכה אויף וועו מען שלאפט, זאל מען האבן גוטע מחשבות, גוטע חלומות. יעצט מאכט מען א ברכה, א תפילה, אז ווען מ'איז אויף זאל מען האבן גוטע מעשים. מ'רעדט נאכנישט פון קיין קרבנות.

סאו ערשט איז **"אל תרגילני לדבר מצוה"**, זאל זיין א הרגל צו טון מצוות, אז מ'זאל נישט האבן קיין יצר הרע, און אזוי ווייטער. **"ואל תרגילני לדבר עבירה"**, עס זאל נישט ווערן א הרגל צו טון עבירות. ווייל איינמאל מ'ווערט א הרגל, טוט מען נאכאמאל און נאכאמאל די זאך. הרגלים מאכט א מענטש, און א מענטש ווערט צוגעוואוינט. סאו ער בעט דעם אייבערשטן אז ער זאל האבן גוטע הרגלים, ער זאל טון מצוות. און אויב מ'האט גוטע הרגלים, האט מען א יצר טוב, האט מען גוטע מידות, און ווייטער און ווייטער.

דיסקוסיע: שייכות צו בחירה חפשית

ס'איז נאך א זאך, איך ווייס נישט. "אל תרגילני לדבר מצוה, ולא לדבר עבירה", דאס איז בעצם... דער רמב"ם אין הלכות תשובה האט געזאגט אז די תפילה וואס מ'בעט אז מ'זאל טון מצוות גייט נישט אויף די... ווייל מ'האט דאך בחירה. א מענטש האט בחירה, ער קען נישט בעטן דעם אייבערשטן ער זאל אים פארסן.

נאר זיי האבן דאך געלערנט אז אויב א מענטש האט גוטע הרגלים, אדער דאס, אדער ער איז אין א גוטע סביבה, און ער האט גוטע הרגלים, גייט אים גרינגער, דאס איז דאך דער דרך הטבע. און אויב נישט, האט ער שווער תשובה צו טון. סאו ער בעט אז ער זאל האבן גוטע הרגלים, גייט אז דער יצר טוב מיינט גוטע הרגלים? איך ווייס נישט.

ס'איז אזוי ווי די מקובלים זאגן, "אל תרגילני לדבר עבירה". אז די שלעכטס קומט דיך וויזיטן. יעצט האט ער אבער נישט קיין מסירת נפש חידוש פון דעם מקובל, ער האט אבער מיין איך א שלעכטע יצר הרע. א רצון טוב, אדער א כח טוב, אדער א כח רב. שפעטער זענען מיר נאך, מ'דארף נאך שמועסן דערוועגן פאר מ'גייט אריין צום מקובל.

ברכות הבוקר: חן ורחמים, חסדים טובים, והלכות בית הכסא

"להיות לרחמים בעיניך ובעיני כל רואי"

אבער יצר טוב איז אזוי ווי די מקובלים זאגן, די גלגולי דורי דורות, אז די שלעכטס קומט דיך באזוכן. יצר טוב איז נישט קיין מורא'דיגע חידוש פון די מקובלים, יצר טוב מיינט א שלעכטע יצר. א רצון טוב אדער א כח טוב אדער א כח הרע. שפעטער זענען מיר נאך, וואס דארף מען פאר מען גייט אריין אין קורבן צבור? וואס איז זיך מתקשר? איך מיין אז ס'מיינט די ערשטע אדער צווייטע זאך.

און נאך א וויכטיגע זאך, וואס מ'שטייט אויף אינדערפרי, **"להיות לרחמים בעיניך ובעיני כל רואי"**. א מענטש שטייט אויף, באטאג האט ער צו טון מיט מענטשן, ביינאכט האט ער צו טון מיט חלומות רעים וכו'. באטאג האט ער צו טון מיט מענטשן, איז בעסער אז דער מענטש זאל אים געפעלן ביי מענטשן. אבער ניין, א מינוט, טראכט אריין, **"בעיני כל רואי"**, אלע וואס זעען מיך. א מענטש דארף זיך נאר זארגן פאר די מענטשן וואס זעען אים. די מענטשן וואס וואוינען אין אן אנדערע שטאט, זיי גייען נישט טראכטן וועגן דיר, זיי זאלן זאגן "אוי, חן טוב, מרוחמים על השלום". ניין, דו דארפסט זיך זארגן אז די פאר מענטשן מיט וועמען דו ביסט ארום זאלן האבן חן און חסד פאר אייך.

די לשון פון רבינו יונה איז, **"מי שאינו נושא חן בעיני רואיו, אין לו למעשה כבוד, וטוב מותו מחייו"**. דער מענטש וואס קיינער ליידט אים נישט, ער איז די פגר רע וואס מ'ווינט פאר די פגר רע, ס'איז נישט קיין וועג, ס'איז נישט קיין לעבן. דו דארפסט זיין א געשמאקע מענטש, מענטשן זאלן זיך ענדזשויען מיט דיר.

איך מיין אז מ'רעדט דא אויך, ער גייט יעצט אנהייבן די טאג, באשעפער, העלף מיר אז די דאווענען זאל גיין גוט, די מצוות וואס איך גיי טון במשך די טאג זאל זיין גוט, און נאכדעם דא רעדט מען שוין פון גיין ארבעטן, אז מיר קענען ארויסגיין און האבן הצלחה. **"בעיני כל רואי"**, האב מיך חסד ורחמים, איך זאל האבן פרנסה.

"חסדים טובים" — די דאפלטע לשון

זאלן מיר געבן גוטע חסדים, **"חסדים טובים"**. ס'איז דא אויך חסדים נישט טובים. דאס איז א חסידישע פראז, "חסדים טובים" איז א דאפלטע לשון. זאלן זיין חסדים טובים. נאכדעם, **ברוך אתה השם גומל חסדים טובים**. אינטערעסאנט, די ברכה איז פונקט אויף די לעצטע שטיקל, גומל חסדים טובים. שוין, גומל חסדים טובים. פשט זאגט מען לעמו ישראל, און דאס איז די רמב"ם לייט נישט, גומל חסדים טובים גייט אויך פאר גוים אויכעט.

אממ, יא. ס'איז א מורא'דיגע זאך, ווייל נישט נאר דו בעטסט פאר חיים וחסד ורחמים אז דו זאלסט זיין די בעסטע פון די קופקע, נאר יעדער איינער בעט עס. ס'וועט זיין א מורא'דיגע גוטע וועלט, א וועלט וואו ס'איז דא געגוג און נאך פאר יעדן.

הלכות בית הכסא — "התכבדו מכובדים קדושים"

שוין, יעצט איז דא א הלכה, ס'איז יעצט אויפ'ן סדר, אבער אויכעט אלעמאל ווען מ'טוט עס דארף מען טון די זעלבע זאך. יעדע מאל וואס א מענטש גייט אריין אין בית הכסא, איז קודם פאר ער גייט אריין זאגט ער אזוי, א פלא'דיגע זאך. וואס איז די פלא? ס'דארף איינער זאגן אז ס'איז דא אזא זאך אז ס'איז פשוט? ס'איז א פלא'דיגע זאך, נאר מ'ווייסט נישט וויפיל דיסקוס איז דא אויף די פלא. **התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון, ושמרוני שמרוני עד שאכנס ואצא כי זה דרכם של בני אדם.**

דער רמ"ע מפאנו'ס ביאור: מחשבות טובות באגלייטן דעם מענטש

סאו לאמיר זאגן וואס איך מיין אז ער זאגט, וואס דער רמ"ע מפאנו זאגט עס אזוי, אז א מענטש טראכט פון גוטע מחשבות, קומען די גוטע מחשבות צוריק טראכטן פון אים. ער איז עוסק בתורה, ער האט פריער געלערנט מסכת חגיגה, מסכת סוכה, און אזוי ווייטער, און דאס באגלייט דעם מענטש. דער מענטש טראכט א גאנצע צייט פון לערנען, ער טראכט פון... נישט חלומות רעים והרהורים רעים, נאר גוטע מחשבות, ער טראכט פון אייבערשטן, ער טראכט פון לערנען.

ווען מ'גייט אריין אין בית הכסא איז דא א מצוה אז מ'זאל נישט לערנען קיין תורה, מ'זאל נישט זאגן קיין קריאת שמע אין בית הכסא. ווען מ'איז אין בית הכסא איז מען פאוקוסט אויף די באדי, מ'איז דא אן ענין מיט רפואות, אזוי ווי א מענטש זאל יעדן טאג פאוקוסן אויף די באדי, ערגעץ וואו. ווען מ'איז עוסק כבוד, אלע אנדערע צייטן טראכט מען פון אייבערשטן, מ'טראכט פון די גוטס. פארדעם געזעגנט זיך פון די כח השכל פון די מענטש.

מכובדים, ענק, אביי ורבא איז דא, און דא איז דער רמב"ם מיט די אריז"ל, אלע דברי תורה וואס מ'האלט אינמיטן טראכטן, זאגט מען פאר זיי, **התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון**, די תורה פון וועם ער רעדט, אדער די מחשבות טובות פון וועם ער איז מקבל, איך ווייס נישט וואס, **שמרוני שמרוני**, ווארטס מיר, **עד שאכנס ואצא**, ווייל יעצט גיי איך אוועקגיין פון ענק. א גאנצע צייט טראכט מען פון זיי, ביינאכט חלומ'ט מען פון זיי, בייטאג טראכט מען פון זיי. זאגט מען, ווארטס מיר דערווייסן, ווייל ווען מ'גייט אריין אין בית הכסא איז די איינציגסטע צייט ווען דער מלך גייט אליין. ווען ער גייט אריין אין בית הכסא, ער איז געזונקען אין זיינע מחשבות. קודם כל דארף מען וויסן אז מען מוז גיין ווען ס'איז כבוד. אקעי. איך ווייס נישט צו ס'איז פאר די מלאכים, פאר די גוטע מחשבות, ווערן מלאכים, און ווען דו טראכסט א גאנצע צייט פון מלאכים... איך ווייס, איך האב געזען ער איז געווען אן אריינגעבאמבסט. אבער דער פשוט'ער פשט איז אז דער מענטש דרייט זיך מיט מלאכים.

צוויי פאמיליעס פון באגלייטער

סאו אויב גייט מען מיט מלאכים, גיי אביסל צוריק. האט מען געבעטן פון די יצר הרע'ס. ס'איז דא צוויי עצות. ס'איז דא אדער מחשבות טובות און הרהורי תורה, חלומות והרהורים איז איין מין פאמיליע. נאכדעם יצר הרע און יצר טוב איז די אנדערע מין פאמיליע פון מלאכים. אפשר קען מען קאנעקטן אלע ברכות אויף איינמאל. דאס איז דאך יעדן טאג א גאנצע צייט. ווען בשעת'ןביידען, ווען מען קומט ארויס זאגט מען אויך אן ענליכע התנצלות. סאו מ'זאגט אז ווען מען גייט אין בית הכסא, ס'פאסט נישט, א מענטש פילט זיך סע"ד ער גייט אין בית הכסא. זאגט ער, לאזט די מלאכים זאלן מיך צוווארטן, ווייל אזוי וויל איך טון די זאך בשם האדם.

פארוואס מ'פירט זיך נישט צו זאגן

די שפעטערדיגע מפרשים זאגן אז מען פירט זיך נישט צו זאגן, ווייל מענטשן האלטן אז זיי דרייען זיך נישט מיט מלאכים. אבער ס'איז נישט אמת, מ'דרייט זיך נאך אלץ מיט מלאכים. איך מיין אז מ'דארף עס נאך אלץ האבן. מ'רעדט פון די זעלבע האנט וואס מ'האט פריער גזאגט נשמה שנתת בי. ווען מ'האט געשלאפן האט מען נישט געהאט די... פארוואס איז שלעכט אז דו האסט עס א גאנצע צייט? פארוואס גלייכסטו שוין די מלאכים? ווייל יעצט פאר אפאר מינוט גייט מען לייגן די נשמה, תורה, מחשבות טובות.

די מחלוקת צווישן צדוקים און פרושים

דו ווייסט אז יוסיפון זאגט אז ס'איז דא דריי גרויסע מחלוקת'ן אין השקפות צווישן די צדוקים און די פרושים. איינע פון זיי איז אז די צדוקים גלייבן נישט אין מלאכים, און די פרושים גלייבן אין מלאכים.

דיסקוסיע: דער רמב"ם און מלאכים

סאו, איך וויל זאגן פארוואס דער רמב"ם... דער רמב"ם ברענגט די גמרא. אפילו אויב ס'שטימט נישט מיט דעם וואס שטייט אין יסודי התורה, האט ער עס נישט געזאגט, ווייל ער האט זיין וועג פון עס ארייןלייגן. דער רמב"ם זאגט אין פיל פלעצער, ער זאגט עס בפירוש. דער רמב"ם זאגט אין יסודי התורה ס'איז נישטא קיין מלאכים? ס'פאלט דיר איין? ניין, ס'איז יא דא מלאכים. ס'איז דא דייקא יא דא מלאכים. אבער די מלאכים באגלייטן דעם מענטש. אז א מענטש דארף קאמיוניקעיטן מיט די מלאכים, מ'האט נאכגעזען אין הלכות עבודה זרה. ניין, ניין, כוכבים, נישט פאר מלאכים. קיין מלאכים שטייט נישט אין הלכות עבודה זרה. כוכבים.

אוודאי באגלייטן מלאכים דעם מענטש. וויאזוי זיי באגלייטן זיי? צו ס'איז מיט פליגלעך, צו ס'איז מער א מופשט'דיגע אופן, דאס איז שוין נישט די נושא דא. אויך דער אייבערשטער געבט נישט די נשמה אריין מיט א בלאז. ווען איינער לערנט דעם רמב"ם, נאכדעם בלאזט ער תורה, פרעגט ער דיך, מ'דארף זאגן התנצלות פון די מלאכים. אוודאי, אוודאי, אוודאי. די מלאכים, אוודאי. אוודאי זיי זענען נישט... זיי זענען נישט שווערער ווי א מענטש.

Chavrusa A: ניין, דאס איז נאך נישט די תשובה. הער אויס א סעקונדע. ניין, דאס איז נאך נישט די תשובה. הער אויס א סעקונדע. דאס וואס דו האסט געזאגט, דו האסט געזאגט אזוי, **"וכל נוסח צורות לכל בעל צורה על ידי מלאך"**, עס שטייט אין הלכות יסודי התורה. אבער דער מענטש האט א קאמיוניקעישן מיט די מלאכים? איך פרעג דיך א שאלה, איין מינוט, איין מינוט, איין מינוט, איין מינוט. נישט איין מאל, איך פרעג דיך א שאלה. איין מינוט, הער אויס, הער אויס, הער אויס א סעקונדע.

דאס וואס מענטשן מיינען אז עס שטימט נישט, דאס איז נישט אמת. עס שטייט בפירוש אין הלכות יסודי התורה אז אלעס, יעדע צורה וואס איז דא אויף דער וועלט, קומט געדרייטשט על ידי מלאכים. יעצט, דו ווילסט נאך וויסן וויאזוי ער געבט עס? ער געבט עס ווייל דער מלאך שטייט מיט א פליגעלע ביי דיין אויער, אדער נישט? דאס איז שוין א פרטיות'דיגע נושא. פונקט אזוי ווי דו פארשטייסט אויך, דו האסט נישט קיין שום פראבלעם צו זאגן **"אתה נפחתה"**, דער אייבערשטער האט נישט קיין מויל וואס ער בלאזט אריין נשמות. עס איז א משל, עס איז א משל אויף וואטעווער. די זעלבע זאך דא.

אבער די מלאכים קומען נישט אריין ווען א מענטש איז אין בית הכסא, ער איז נישט עוסק, ער איז נישט קאנעקטעד מיט די מלאכים. וואס מיינט די צורות און נוסח צורות, וואס אין אלע פעולות וואס א מענטש גייט מיט מלאכים? אזוי איז דער פאקט, אלעס וואס א מענטש טוט גייט מיט מלאכים א גאנצן טאג, שטייט אין הלכות יסודי התורה אין רמב"ם. אין בית הכסא פאסט נישט אז די מלאכים זאלן אריינגיין, ממילא זאגט מען זייער ס'נאט איז. דו ווילסט וויסן זיי שטייען טאקע אינדרויסן אדער אינעווייניג? דאס איז שוין א געוויסע המחשבה, אזוי ווי אלע ברכות און תפילות זענען א געוויסע המחשבה. עס איז נאטינג ראנג, עס איז נישטא קיין אנדערע פשט. עס איז נישט אנדערש ווי אלע אנדערע ברכות. אזוי ווי מ'זאגט **"אתה נפחתה"**, אזוי זאגט מען **"התכבדו"** וכו'. עס איז נישטא קיין שום חילוק.

צוויי צייטן ווען די גוף ארבעט און די נשמה רוהט

איך וועל גיין ווייטער און זאגן אזוי, אז די צוויי צייטן ווען די גוף טוט זיין ארבעט מער און די נשמה טוט גארנישט, איז ווען מ'שלאפט אדער ווען מ'איז אין בית הכסא. איןביידע צייטן איז די גוף זייער שטארק עקטיוו. יא, ביינאכט פארדייעט ער די עסן, וואטעווער די גוף טוט, און די נשמה איז אזוי ווי שלאפט. די נשמה, דאס הייסט די כח הבוחר פון דעם מענטש, די כח האוי"ן פון דעם מענטש, שלאפט. צופרי וועקט זיך די כח האוי"ן אויף, און מ'זאגט **"אלקי נשמה"**, מ'באגריסט די אלקי נשמה וואס איז אין אונז אריין. און יעצט לייגט מען אים צוריק צו די זעלבע סטעידזש אזוויי ווען מ'שלאפט, אז די גוף גייט יעצט טון זיינס, און די נשמה באלאנגט נישט ��ארטן.

וואס הייסט די נשמה באלאנגט נישט דארטן? די נשמה איז אריינגעבונדן אין די מלאכים. דו ווילסט נישט זאגן מלאכים, זאג נישט מלאכים. מ'זאגט נישט מלאכים, מ'זאגט **"התכבדו"**.

Chavrusa B: ניין, דער רמב"ם זאגט אויך נישט וואס דו האסט געמיינט. ער מיינט כח השכלי פון דעם מענטש. ער איז נאר מסביר אז א מלאך איז נישט קיין דבר גשמי, א מלאך איז א כח שכלי. אבער אוודאי מיינט ער אויך די מלאכים.

Chavrusa A: ניין, ניין, ס'איז נישט, ס'איז נישט. איך ווייס נישט פארוואס, איך האב נישט קיין אנונג פארוואס, אלע מענטשן האבן געהערט אז ס'איז דא אזא זאך וואס הייסט רמב"ם'יסטן, מיינען זיי אז דער רמב"ם גלייבט נישט אין מלאכים. דער רמב"ם גלייבט זייער אסאך אין מלאכים. ער איז נאר מסביר אז א מלאך איז נישט קיין זאך מיט פליגלעך, אזוי ווי דער אייבערשטער איז נישט קיין זאך מיט פליגלעך, איז א מלאך אויך נישט קיין מלאך פון א דבר רוחני, א דבר שכלי. אבער אוודאי איז דא מלאכים, און אוודאי פירן די מלאכים דעם מענטש א גאנצע צייט. ס'איז דא פסוקים אין חז"ל און אין תורה אז די מלאכים פירן דעם מענטש א גאנצע צייט. און אפילו, אזוי ווי דער רמב"ם אליין זאגט ערגעץ אנדערש, אפילו ווען מ'זאגט דאס כיסוי אמת'דיג **"שומרני"**, ער טייטשט נישט נאר "ווארטן", מ'היט מיך, נאר נאך א לעוועל אויפן, נישט דירעקטלי.

Chavrusa B: רבי יצחק, פארקערט, רגע, איך האב נישט געטראכט אז ס'איז נישט דא מלאכים. איך האב נאר געטראכט אז די מלאכים האבן מער שליטה און זענען אויך אין די מוח פון דעם מענטש. נישט נאר... די מלאכים זענען שטענדיג... נישט נאר... די מלאכים זענען נאך אלץ דא.

Chavrusa A: דאס איז וואס די מפרשים זאגן, דאס איז וואס די מפרשים זאגן אז ס'איז נישט דער מנהג היינט, ווייל אונז האלטן זיך נישט פאר אזעלכע צדיקים אז ס'זאלן זיך דרייען מלאכים ביי אונז אין שטוב. איך האב דיר געזאגט, ס'איז נישט אונזער שטוב, ס'שטייט אין גרויסע פוסקים. די אחרונים זאגן אז מ'פירט זיך נישט צו זאגן דאס ווייל אונז זענען נישט מוחזק אז ס'זאלן זיך דרייען מלאכים. אבער אגב, דער אריז"ל האט געזאגט אז מ'זאל עס יא זאגן, און ס'איז נישטא קיין שום... די מלאכים גייען נאך אן, זיי האבן זיך נישט אפגעשטעלט.

ס'איז נישט קיין מדריגה, דאס מיינט נישט אז ס'איז דא א מדריגה פון א מענטש אז מלאכים דרייען זיך. אזוי ארבעט די וועלט, אז מלאכים פירן דעם מענטש. ס'איז נישט קיין מדריגה. איך ווייס נישט ווער האט געזאגט פון די אחרונים אז ס'איז פאר מדריגות, ס'איז נישט פאר מדריגות.

Chavrusa B: און פארוואס שיקט מען זיי אוועק פאר מ'גייט אין בית הכסא אויב זיי גייען דערויסן?

Chavrusa A: איך האב דיר יעצט געזאגט, ווייל ס'פאסט נישט פאר די מלאכים צו גיין אין בית הכסא. אבער אמת'דיג, אמת'דיג...

Chavrusa B: און נאכאמאל, איך וואלט געזאגט אז זיי זענען אפילו נישט געגאנגען, אפילו דו געזעגנסט זיך נישט מיט זיי.

Chavrusa A: אוודאי נישט. אזוי ווי... אוודאי, אוודאי נישט. דאס מיינט נישט... ווען איך גיי אריין אין בית הכסא, זיי ווארטן אינדרויסן. זיי ווארטן אינדרויסן, זיי זענען אפילו נישט... ס'איז נאר א... ס'איז נישט פיזיקאל אז זיי ווארטן אינדרויסן, נאר זיי זענען נישט שייך דאס מקום. אוודאי נישט. איך האב דיר געזאגט, אויך דער אייבערשטער, איך קען נישט אריינגיין אין בית הכסא און זאגן **"ברוך אתה ה'"** אין די פרי. די אלע ברכות זענען כדי א מענטש זאל זיך דערמאנען, כדי א מענטש זאל... די רוחניות איז נישט פאר'ן אייבערשטן און נישט פאר די מלאכים.

ברכת "אשר יצר" — די חכמה אין דער בריאה פון דעם מענטש

תפקיד פון ברכות — פאר וועמען זענען זיי?

Speaker 1:

די אלע ברכות איז כדי א מענטש זאל זיך דערמאנען. די ברכות איז נישט פאר'ן אייבערשטן, נישט פאר די מלאכים. די ברכות איז פאר דיר. דער מלך טוט עניוועי זיין, דאס איז נישט די שאלה. די שאלה איז פאר דיר, דו ווייסט. און ממילא דער אחרון וואס מ'זאגט, ווערט דער מענטש וואס זאגט נישט "אשר קדשנו במצוותיו", אים טאקע גייט נישט אן קיין מלאכים אין זיין סובדזשעקט, ער כאפט נישט. אבער אוודאי דער מלך גייט ווייטער.

פונקט אזוי ווי ווען א מענטש זאגט... מיין נערעטיוו איז א בעסערע נערעטיוו. ניין, מיין נערעטיוו איז זייער פשוט. דער מענטש וועקט זיך אויף, דעמאלטס שיינט אריין דער אייבערשטער אין די נשמה, דאס הייסט די כח החיים, די כח הבחירה, די כוחות פון דעם מענטש, און ער באדאנקט. אויך איז נישט אמת. פונקט אזוי נישט אמת ווי דאס. און ווען דער מענטש טוט נישט די זאכן, וואס איז דער מענטש? ווען די נשמה איז נישט עכטע, איז זיין גוף עכטער. זיין גוף גייט ארום חשינה, און די גוף עמול די עסן, און אזוי ווייטער. און יעצט גייט מען אים מסביר זיין, ער גייט זיך אפגעבן מיט'ן גוף. און ווען ער ענדיגט מאכט מען א ברכה אויפ'ן גוף. "אשר קדשנו במצוותיו" איז אויפ'ן גוף. יעצט גייט מען צוריק צו די מוח מיט די גוף, און רעדן דברי תורה, "עושה רבבה גבורה" און אזוי ווייטער. דא האט מען זיך אפגעגעבן מיט די גוף. און דעמאלטס אז מ'האט זיך אפגעגעבן מיט די גוף, האבן מיר געזאגט דארט "אנטשולדיגט נשמה, כח החיים".

מלאכים vs. נשמה — א פונדאמענטאלער חילוק

Speaker 1:

נישט נשמה, מלאך! דו ווייסט א חילוק צווישן א נשמה און א מלאך? א נשמה באלאנגט פאר דיר, א מלאך באלאנגט נישט פאר דיר. א מלאך. פארוואס זאלסטו אריינזאגן נשמה? ס'שטייט א מלאך. פארוואס דארפסטו טוישן דעם מלאך פאר א נשמה? וואס שטערט דיר אז ס'איז דא א מלאך? פארוואס זאלסטו זיין קעגן די מלאכים? ווייל ס'איז דא א פערפעקט סטארי אן דעם. אבער דאס איז נישט אמת, און אין פסוק שטייט א מלאך. און דו ביסט מחויב צו עקנאלעדזשן אז ס'איז דא א מלאך. "יושב בסתר עליון", אוודאי. אה, זענען מיר נאכנישט אנגעקומען. א מינוט, א מינוט. מיר באדאנקען דעם אייבערשטן אויף די אלע זאכן, זענען מיר נישט באדאנקט אז מיר געבן א מכה? פונקט אזוי ווי מ'גייט אין טוילעט זאגט מען "אה, אזא איך מחבר". אוודאי, אוודאי איז עס א חיוב. אוודאי איז עס א חיוב. די אלע גראמער זאגן אז די צוויי גרעסטע יסודות פון אמונה איז צו וויסן אז ס'איז דא דער אייבערשטער און אז ס'איז דא מלאכים.

דיסקוסיע: האט מען געוואוסט פון מלאכים פריער?

Speaker 2:

וואס שטייט אין די מדרש? אוודאי איז עס א חיוב. ווער ס'איז נישט געדענקט אז ס'איז דא מלאכים איז כמעט א איד. וואס איז די שאלה? אבער ס'איז זייער אינטערעסאנט אז די איינציגסטע פלאץ וואו זייט אונז האבן מיר אנגעהויבן לערנען, פון אנפאנג יסודי יסודות המאור החסידות, יא, ניין, ס'איז נישט אמת. אזוי דער רמ"ח. לא נכון, לא נכון, צוויי פראקן, עס איז נאך שפעטער אז עס איז ענטפערן אז די מלאך באגלייט אונז, מ'דארף עס...

Speaker 1:

האסט נישט געליינט גוט, האסט נישט געליינט גוט, האסט נישט געליינט גוט. הלכות יסודי התורה, יסודי התורה שטייט בפירוש צוויי גאנצע פראקן וואס ער האט געוואן וועגן די מלאכים וואס פירן אונז.

Speaker 2:

אבער הלכות יסודי התורה איז נישט קיין סטעיטמענטס וואס ער זאגט צו זאגן, ער זאגט נישט שלום עליכם, ער זאגט נישט שלום עליכם, ער זאגט א תפילה ווען ער איז געקומען... ער באגלייט אים א גאנצע וואך, ער באגלייט אים ווען ער גייט אין בית הכסא, דעמאלטס איז די מענטש...

Speaker 1:

אודאי! ניין! דא האסטו זיך פארמאנט דא, ווייל דו האסט נישט געכאפט. דו האסט נישט געלערנט גוט הלכות יסודי התורה, האסט געמיינט אז עס שטייט נישט דארט. עס שטייט דארט א גאנצע וועגן מלאכים, דא איז דאך פרטים וויאזוי מען גייט מיט די סיי דריי תפילות, ברכות, וואס מען זאגט.

Speaker 2:

ס'איז דא מלאכים, זיי זענען אינוויזיבל און זיי האבן זיי נאך נישט געזען ביז הלכות...

Speaker 1:

לא נכון, זיי האבן זיי יא געזען! זיי האבן זיי געזען בתורה, דארט מען רעדט וועגן נביאים און די ענין וואס איז געשען אין עולמות העליונים, דאס איז אז איך האב א רעלעישאנשיפ מיט א מלאך. פאר איך גיי אין בית הכסא דארף איך אים זאגן "התכבדו מכובדים".

Speaker 2:

דאס איז נישט אמת, דאס איז נישט אמת. זיי האבן זיי יא געזען דארט, ס'איז געשטאנען בפירוש, ס'איז געשטאנען בפירוש נאך אין הלכות יסודי התורה אז די הנהגה פון דעם מענטש קומט פון די מלאכים, ס'איז געשטאנען בפירוש. ס'איז נישט אמת אז ער האט עס נישט געזען, ס'איז יא געזען, ס'איז געשטאנען געהעריג וועגן עולמות העליונים, ס'איז געשטאנען אז ס'פירט דעם עולם הזה.

Speaker 1:

די אלע נוסחאות התפילה דא זענען הגשמה אין א געוויסע זין, ווייל אויך דער אייבערשטער איז נישט מחויב מצד הגבוה צו ווערן א ליפט מיט זיינע הענט, דאס איז נישט די פראבלעם, פונקט אזוי, באט עס איז נישט קיין חידוש. ס'איז נישט אמת אז מען האט יעצט דיסקאווערד אז דא זענען מלאכים, אונז האבן יעצט דיסקאווערד, אונז, מענטשן וואס האבן נישט געטראכט וואס עס שטייט פריער. שוין, גערוקט, מיר גייען ווייטער.

דיסקוסיע: קען מען קאמיוניקעיטן מיט מלאכים?

Speaker 2:

מיר עקזיסטן... לייקענען דאס אז מיר קאמיוניקעיטן מיט א מלאך איז א חידוש? יא, איך לייקן עס! עס שטייט בפירוש נאך אין הלכות יסודי התורה... מען קען נישט קאמיוניקעיטן! עס שטייט יא! מען קען נישט

קאמיוניקעיטן מיט אים און ער ענטפערט צוריק. מען קען אויך מיט'ן צדיק, מען קען אויך...

Speaker 1:

יו אר פארגעטינג, מען קען אויך קאמיוניקעיטן מיט'ן אייבערשטן! דאס איז נישט די פוינט! אלע קאמיוניקעישאן זענען נאר מצדנו! מען קען נישט קאמיוניקעיטן מיט'ן אייבערשטן! ס'איז נישט געשטאנען! ס'איז נישט געשטאנען! ס'איז געשטאנען הלכות תפילה אז מען קען רעדן מיט'ן אייבערשטן, ס'איז נישט געשטאנען... ס'איז נישט געשטאנען.

דאס איז טאקע תפילה, דאס איז פארשטיין וואס מיינט תפילה, וויאזוי ארבעט תפילה, וואס עס ארבעט פונקט אזוי צו די מלאכים ווי עס ארבעט פאר'ן אייבערשטן, וואס איז די חילוק? עס איז אלעס א משל וויאזוי מען פארשטייט עס. אודאי יא, אודאי נישט, שמרני שמרני... אודאי יא, אודאי יא, ס'איז דעם זעלבן זאך. פארוואס איז דאס נישט קיין פראבלעם מיט די הלכה? נישט דא קיין הלכה, דער רמב"ם זאגט אזא הלכה, דער רמב"ן האט געזאגט אזא הלכה, דער רמ"א האט נישט געזאגט אזא הלכה.

Speaker 2:

"לא לבדך תתפלל", אה, ס'איז דאך נישט די זעלבע זאך, ס'איז נישט די זעלבע זאך, ס'איז נישט די זעלבע זאך.

וויאזוי זאגט עס דער רמב"ם?

Speaker 1:

ער זאגט נישט. דער רמב"ם זאגט יא וועגן מתפלל זיין. און די נעקסטע עבודה זרה וואס איז געשטאנען איז געשטאנען וועגן מתפלל זיין צו מלאכים? ס'איז געשטאנען וועגן דינען מלאכים. ס'איז געשטאנען גארנישט וועגן מתפלל זיין. ס'איז נישט געשטאנען מתפלל זיין. ווי איז געשטאנען אז דער רמב"ם האט געזאגט אז מ'טאר נישט מתפלל זיין צו מלאכים? ס'שטייט מפורש אין רמב"ם אז מ'טאר נישט, מ'היט זיך פון מתפלל זיין צו מלאכים.

Speaker 2:

"שמרינו שמרינו" איז א תפילה? מ'בעט די מלאכים אדער מ'בעט דעם אייבערשטן?

Speaker 1:

ס'איז א בקשה. "שמרינו" - היט מיך. "קדושי משרתי עליון" - איך פארשטיי נישט. ווי שטייט אין רמב"ם אז מ'טאר נישט זאגן "שלום עליכם מלאכי השרת"? ס'שטייט אז דער רמב"ם זאגט יא.

קום, אונז דארפן ענדיגן, האלאו? ס'איז שוין שפעט.

פשטים אין "שמרינו שמרינו"

Speaker 2:

"שמרינו שמרינו", אפשר איז עס ווייל ס'איז דא מזיקים אין בית הכסא, און דו דארפסט האבן די כח טוב, די משרתי עליון זאלן זיך מלחמה האלטן מיט זיי.

Speaker 1:

איך מיין אז ער האט נישט גערעדט. פשוט'ע טייטש, פשוט'ע טייטש "שמרינו" איז מלשון "עובר ושב על הדרך", ווארט מיך צו. אזוי מיין איך פשוט'ע טייטש, נישט היט מיך.

Speaker 2:

אדער ס'איז דא כוחות מזיקים אין בית הכסא, און דו גייסט אריין מיט פארשידענע מעשיות, און דו בעטעסט די קדושי משרתי עליון אז די מזיקים זאלן מנוצח זיין, די מלאכים זאלן זיין שטערקער ווי די מזיקים.

Speaker 1:

אבער דו גייסט זאגן אז מזיקים דארף מען וויסן... מזיקים ווייס איך נישט. מלאכים איז זיכער דא, און זיי זענען אלעמאל אקטיוו אין אונזערע מעשיות. מלאכים יא, מזיקים נישט. און דו נעמסט די טובה וואס דו ביסט מקבל, וועסטו אריינברענגען אין קדושה. אקעי.

Speaker 2:

רבי יצחק האט זייער ליב שיינע מלאכים. אונז האבן געלערנט ביי מלכה סעודתא, דארט איז נישט געשטאנען אז ס'איז דא מזיקים. ס'איז געשטאנען אז ס'איז דא מלאכים.

Speaker 1:

אבער איך האב דיר געזאגט, "שמרינו" טייטש ווארט מיך אפ, נישט טייטש היט מיך אפ. פשוט'ע טייטש. "שמרינו עד שאכנס ואצא", ווארט מיך אפ. "שמרינו כשאני בבית הכסא", פשוט'ע טייטש, איך מיין אזוי. איך מיין אז פשוט'ע טייטש מיינט ווארט מיך אפ. "התנו לי", יא.

ברכת "אשר יצר" — די חכמה אין דער בריאה

Speaker 1:

עניוועיס, נאכדעם ווען ער קומט ארויס פון בית הכסא מאכט ער א ברכה, יא? וואס איז די ברכה וואס ער מאכט נאכדעם וואס ער גייט ארויס? יא? אבער ס'איז אינטערעסאנט אז מ'רעדט א קלייניגקייט. ס'איז דא דא א גאנצער מענטש וואס איז דער נערעיטאר, און וואס יענער מענטש איז נישט די נשמה. סתם אינטערעסאנט, ווארפסטו אריין. ס'איז נישט קיין סתירה, בכלל. און יעצט האב איך נאך פאר די נשמה. די נשמה ווארט אינדרויסן. און מ'זאגט נישט אין די נשמה! מלאכים אשר יעצא סעדה מחכמה... דער אייבערשטער האט געמאכט דעם מענטשן מיט א שיינע... די אינזשענירינג פון דער מענטשן, אזוי זאגט רבינו מנוח, אז די מענטש וואס איז א משין איז א מוראו'דער זייט געמאכט. אה, נישט אז ער האט געגעבן פאר א מענטש חכמה.

דיסקוסיע: וואס מיינט "בחכמה"?

Speaker 1:

און אויך האט מען מינישט לערנען אז ער האט באשאפן די וועלט, אזוי ווי חכמה בורא אלמא, אזוי לויט א פלאן... דאס מיינט פשוט, מען קוקט אויף די גוף. עס זאלט א פלאנס, עס זאלט א סייכל. עס איז נישט סתם רענדאמעלי דא לעכערס, דא א לעכער פאר א ריזן, מיט א סידער. שוין ווי סתם החנא, ער זאגט, ער טייטשט אנדערש. בסייכל שבו יקד, כינע איז דער יוסף ווערשן אסעלם. אזא שייער יוסף איז אויך א געזעגענונג פאר די סייכל. ניין, ניין. לאמיר ליינען ווייל, לאמיר לערנען. ער טייטשט די אנדערע פשטש, אז דער מענטש האט א חכמה, אבער נאכטעם זאגט ער אז עס איז נישט אן אנדערע פשט. ער פרעגט אבער א קשי, אז אויב אזוי איז די גאנצע וועלט איז די חכמה. וואס עפעס איז א מענטש? ער האט נישט קיין פריילן. נאר יעצט רעדט מען פון דעם מענטש, כדי שוין עס איז א שוואר. ער שטייט זיך געזאגט, ער זאגט אז דער מיינט טייטשט עס געגידן פאר א מענטש, כחמה. אבער איך צו פארשטייען, אבער איך קען שפערן פארוואס ער האט געטראכט אזוי. ווייל, מען האט דזשאסט אויפגעהאנגען די חכמה אויפ'ן הענגער אינדערויסן...

Speaker 2:

לא נכון! מען האט נישט געזאגט די חכמה! מ'האט גערעדט פון די מהלכה. יא יא יא, יא. פאר אויפ'ן, נכבן, נכבן, נכבן. יא, מען זעהסט דא אז עס איז דא דאספסט א אינטערעקצן מיט די גפניות, מיט די דיבור. מיין שולד איז צו פארגעהאנגען ביז כסף.

Speaker 1:

ניין, ס'פשוט. ווען מען קומט ארויס און זאגט מען שכוח, וואס ענטפערט אז דער געבן פאר א מענטש כאכמה? מען זעהאט זיך געוואוּן צו רעפן דעם אייבערש, און מען זאגט אים אז ס'פאר'ס טאקע נישט זיך אים געגאנגען ביז כסף. אבער דיר האסט דאך געמאכט די גאנטע סיסטעם, און די סיסטעם האט דאך מיט א חכמה. עסט דאך געמאכט. פארוואס האט מיט א חכמה? ווייל אויב מען האט שאומי בזאת המכן, מען איין יחלית קבר פאר די שבחת. דאס איז בעיסיקעלע די חכמה. עס זענען דאך א חכמה. עס איז דאך געמאכט מיט א חכמה די סיסטעם, אז ס'לאכט זיך ארבעטן.

"נקבים נקבים חלולים חלולים"

Speaker 1:

עס איז **ברוך על השם רופא כל בשר ומפליא לעשות**, עס איז שוי אייבערשטעט אויסגעהאלט עס איז דער וואס איז רופא כל בשר. אלויפט מיינט נישט ער היילט אויסערהייט, אלויפט מיינט ער האלט געזונט, עפעס וואס דארפן טייטשן. **לכולם נקבים חלולים חלולים** מיינט די אינעווייניגסטע פלאמבינג סיסטעם וואס טראגט ארויס די עפערנד, און ווייטער וועסטו עס איז אביסל מתאים. מען זעט אז דא דארטן לכמים און חלילים, אזוי ווי די לינק איז אויפגעבלאזענע זאך, עס איז דא זאכן לעכער וואס פירן דורך ליקווידס און זאכן, וואס אויב זאלן זיי זיך נאר אביסל פארקרימט אויב די סיסטעם זאל דארטן קראכן ווייל קענען מענטשן נישט לעבן. סאו די בתקותא דערמאנט נישט פאר א מענטש אז עס איז דער גרויסע כח פון די גוף. ווען מ'דאנקט גייבערשט ארויבער דעם, דו וויסט כלל איז א ברכה אויף די גוף קען מען זאגן, אדער אויב די גוף האט אן אמער... ס'איז א רפואה! ס'איז עס אייסיג פון רפואה! אמת, אבער עס איז נישט באשרפט אז מען דאנקט דער אייבערשטער פאר די גרויסע תופן בתקות. ס'איז מער איז מער פילט זיך באשלעכטן אין געגאנגען בתקות. ס'איז מער זאגט, דו ביסט דאך אלסלטאך געמאכט מיט א וויסטערטע רפואה. ס'איז ענט פון די התנאסל'ס וואס הייבט זיך כח בפתח רבי ומהרבדים. ס'איז דער טייטש. פאר דער פארנעמען זאגט מען שימי סתם! ס'איז נישט קיין לעסן סייענס לעסן יעצט! ס'איז מכוועך! ס'איז העכוועך! נישט יעדע זאך! נאכדעם די ביסט פון איז געוואוּן אין ביזקוס, און די לונג זאל אונזערס זיין, און די נירן זאלן אונזערס זיין, און די לעבער זאל אונזערס זיין. כער, די אונגארן, די רבניקה למעשה'דיגע חלק.

די סיסטעם איז גוט געמאכט

Speaker 1:

ס'איז גוט געמאכט, איך זאג דיר, ס'איז גוט געמאכט, דאס איז די פוינט. ס'איז גוט געמאכט די סיסטעם, ס'איז זייער גוט געמאכט די סיסטעם. **"כל אשר בשמים ובארץ"** איז אלעס איבערגעשעפט. די גאנצע סיסטעם איז גוט געמאכט. די חכמה, די חכמה אלוקית...

ברכות השחר: סדר הברכות, חיוב הברכה, והמנהג

ברכת "אוזר ישראל בגבורה" — אנטון דעם גארטל

זאגט נישט דער רמב"ם. אקעי, שוין. דער רמב"ם, איך האב געזאגט, **"בורא רפואות"** מיינט אז דער אייבערשטער זאל באשאפן איינמאל די גאנצע "פלאמבינג סיסטעם". **"מפליא לעשות"** מיינט אז ער מאכט אז עס זאל די גאנצע צייט ארבעטן, אז די "ליקוויד" זאל זיך טאקע א דורכדרייען, און די לונג זאל טון זיינס, און די ניר זיינס, און די לעבער זיינס. איך הער. די אנגיין, די רבון כל המעשים חלק.

ס'איז גוט געמאכט. ס'איז גוט געמאכט, דאס איז די פוינט. ס'איז גוט געמאכט. דער אייבערשטער האט געמאכט די סיסטעם, ס'איז זייער גוט געמאכט די סיסטעם. א כח ושפע, שפע אלפים ושפע. ס'איז א גאנץ גוטע... די חכמה, א פלא. א פלאי פלאות.

אקעי, אזוי איז ער געגאנגען, ער האט זיך אנגעטון די אונטערשטע בגדים, ער האט זיך אנגעטון די הויזן. אקעי. יעצט טוט מען זיך אן... די גארטל איז די דרויסנדיגע מלבוש, אה, יעצט גייט ער שוין ארויס. אבער יעצט האט ער זיך געדרייט און אריינגעגאנגען אין בית הכסא מיט די אונטערשטע בגדים, מיט די הויזן. אקעי.

יעצט טוט ער זיך אן די גארטל. אה, ער טוט זיך אן די גארטל, מאכט ער א ברכה **"אוזר ישראל בגבורה"**. וואס איז שוין? א חגורה איז ער גייט א מענטש, ער גייט ארויף אויף זיין מישן. ער גייט... די חגורה איז אזוי ווי וואס? חגורה איז... אויפן גארטל לייגט ער אויף זיין גאן. **"חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך"**. אויף דעם לייגט ער אויף זיין שווערד. אויף די חגורה לייגט מען וואס מ'האט, די שווערד אדער די כלי מלאכה. ס'איז א "מעסקולען" זאך, ס'איז א זאך וואס האט צו טון מיט ארבעט.

ער ברענגט א חסיד'ישע טייטש, דער בני מנוחה, אז ווען מ'גייט חגורה, גייט מען דאך אויף די הויזן, ס'איז דאך ליידער די ערוה. איז ער גובר על כובש את יצרו, און שוין, ער איז א תורה'דיגע.

ברכת "שעשה לי כל צרכי" — אנטון שיך

אקעי. **"שלובש מנעלים מברך"**... איך בין מער מבולבל ווי אים. **"שלובש מנעלים מברך"**, מ'גייט צום מלך העולם **"שעשה לי כל צרכי"**. וואס איז די פשט? פארוואס די שיך ביסטו שוין ממש מסודר? איך מיין, א פשוט'ע פשט, אז מיט די שיך קען מען גיין טון כל צרכי. ער גייט דאך ארויס יעצט, ער גייט אין די גאס, ער קען זיך דרייען אויף אלע מיני "פלארס".

"כל צרכי" מיינט נישט דווקא די שיך. איך האב געזאגט אז "כל צרכי" איז די גרעסטע צורך וואס מ'דארף האבן שיך. ס'קען זיין "כל צרכי" אז מיט די שיך קען ער יעצט גיין שפאצירן.

די דריי ברכות פאר'ן ארויסגיין

איך האב געזאגט אז די אלע דריי ברכות זענען א געזעגענונג פאר מ'גייט ארויס. אין די געצעלט איז דא סחורה איבעראל אויף די "פלאר", ס'איז דא שמאטעס אויף די "פלאר", און ס'זעט אויס... און יעצט גרייט מען זיך ארויסצוגיין. קודם טוט מען זיך אן די כלי זין, די שווערד אדער די כלי מלאכה, ער איז שוין געגאנגען אין בית הכסא, ער איז שוין גרייט. מ'טוט זיך אן די שיך, אז מ'זאל קענען ארויסגיין אין די שניי, און די מדרש, און מ'גייט ארויס, די לעצטע זאך איז א מלחמה מיט זיי די גוים, יעצט איך האב די טריט, ס'איז דא די מאטיוועישאן ארויסצוגיין, איך האב כאטש מקיים געווען די סארט **"שעשה לי כל צרכי"**, דער אייבערשטער האט געמאכט אלעס וואס איך דארף, אז אפילו אויב מיינע פיס איז נישט אזוי געאייגנט פאר דעם און דעם וועטער, איז דא שיך.

און אזוי האט עס דער אייבערשטער געמאכט דורך מענטשן וואס האבן אויפגעטראפן די שיך, אלעס האט דער אייבערשטער געמאכט דורך מענטשן, דאס איז די פוינט. ס'איז נישט שוין פון פרשת בראשית וועג, ווער איז געוואוּן דער ערשטער וואס האט געמאכט די שיך, ס'איז נישט די ידיעה, ס'איז דא נאך די אלע ברכות'ס וועג, און דער אייבערשטער האט געמאכט פאר אד ארויס מיט א שווערד, יעצט גייט מען ארויס פון די ארבעט, און מען גייט א וואק צו די מארק. עס איז מער ווי א ברכה עובד א השגחה, דער אייבערשטער פירט א מענטש וואס זאל גיין אין די ריכטיגע פלאץ, און יעצט, און מ'איז אינדרויסן פאר פרנסה, קוקט מען אויף די קלעסעס פון די מענטשן וואס זענען דא.

ברכות "שלא עשני גוי", "שלא עשני עבד", "שלא עשני אשה"

ווער דרייט זיך אין די מארק? און א איד איז אין ארץ ישראל, עס ווערט דאך אין א גוטן פלאץ, ער איז דער איד, ער איז נישט קיין קנעכט, און ער איז דער מאן וואס דרייט זיך אין ביזנעס, און ער גייט מיט די חגורה און מיט די מנעלים.

ומברך אדם בכל יום, אזוי זאגט אייבער רבינו מנוח, ער טרעפט א גוי איבא די השם און דיין ארבעט, מען דענקט ער איז אן עבדלי צווישן זיי. איך הער, מען מאכט איר א ברכה **"שלא עשני גוי"**, אבער דער רב זאגט נישט אז עס האט דא א צייט פאר דעם, ער זאגט **"בכל יום"**. דאס איז א ברכה וואס קומט יעדן טאג, דאס קען מען באטער מאכן פריער שפעטער, און נישט קיין חילוק ווען.

וועו מען מאכט די ברכות

ער איז אינטערסאנט מען קען דא טראכטן, אז אויב א מענטש באלאנגט צו עפעס א געוויסע אילויד, דאס איז די פלאץ צו דאנקען דעם אייבערשטער. **"שלא עשני גוי"**, אזוי איך האב געטראפן דעם דער צדיק, איך לערן דעם דער שורי רמב"ם, ולכאר דער שמוק אים עלך עולם, של סתני, תלמיד של שורי רמב"ם. וועו א מענטש פילט אז דעיס איז זיין עכט רב איבער, וועו א מענטש פילט למשל... לאמיר זאגן די עס אונז האבן היינט געמאכט גרינג ברכט, און ער זאגט שכויך באשעפער פאר מיך לייגן אין אמעריקע, וואס איז דער שטערקסטע לאנד, אדער... ווייל איך באלאנג צו א שטארקע אומן. עס איז דא געוויסע אנדערע קענען מיינע מעליות, אז איך בין נישט קיין סעקנד קלאסער איז דער... שבו עס אינער'ן איז די עס איז די רצינ. וואס איז א גאט עס איז נישט די אריבער... אדער... א סעקונדע... אז מען זאל נישט זיין קיין לשון אילגים.

העלפן אידן, דאס איז די תכלית פון תפילה, העלפן אידן. אבער די זעלבע לשכה פון העלפן אידן האט געזאגט... דאס קען זיין, אבער דער רמב"ם האט נישט געהאט די ברכה, ווייל עס מאכט נישט קיין סענס אז איינער האט א חסרון און וויל נישט מאכן אויף דעם א ברכה. האסט א חסרון, און האבן א חסרון איז א צער, א צער ניחא מיט דעם.

"שלא עשני אשה" — די שאלה פון חסרון

אבער נאכאמאל, נייעס, איך וויל זאגן נייעס, עס איז דא א קעסט, מען האט דריי סארט מענטשן. נו, די אישה איז אויך בעסער ווי דער עבד. קען איך אלעס זאגן **"שלא עשני גוי"** און **"שלא עשני עבד"**? אמת, אן עבד קען זאגן **"שלא עשני קטניה"**, ער קען, באט ס'מאכט נישט קיין סענס. אן עבד איז אן עבד, ער מאכט נישט. יא, אקעי. סתם, דער אייבערשטער האט געמאכט אן עבד, נו ברוך. אקעי, לאמיר גיין ווייטער, לאמיר גיין ווייטער.

אקעי, דער דראפט... איך מיין, עס איז אויך א מנהג. עס שטייט נישט אין רמב"ם **"מברכים בכל יום שלא עשני קטניה"**. א שפעטער'דיגע מנהג, וואס די פרויען האבן מחדש געווען, איך ווייס נישט ווער. אקעי, איך דארף מיר אביסל רירן, סא לאמיר אפשר גיין אביסל שנעל.

הלכה ז: סדר הברכות — אכצן ברכות

נאכדעם, יעצט זאגט דער רמב"ם די הלכה פון די אכצן ברכות. וואלט געווען גוט, דא אכצן, איז זייער אינטערעסאנט. פונקט אזוי ווי ס'איז דא אכצן ברכות פון שמונה עשרה, איז דא אכצן ברכות פון ברכות השחר. יא, אינקלודינג **"על נטילת ידים"** און **"אשר יצר"**.

שמונה עשרה ברכות אלו אין להן סדר, דאס הייסט נישט דו דארפסט גיין על הסדר. נאר מען מאכט יעדער איינער פון זיי **על דבר שהברכה בשבילו ובשעתו**, און דער רמב"ם גיבט די דוגמאות. **כיצד, הרחיצה חגירה והמלבוש**. דאס הייסט, ער גייט א גאנצע סדר, ער מאכט **"אוזר ישראל"** נאכדעם וואס מען האט זיך ארויסגעאנגען פון בעט און מען טוט זיך אן די גארטל.

די ברכה זאגט מען בשעת מעשה

אבער יעדער איינער זאל באמערקן, דער רמב"ם זאגט דא, די ברכה זאגט מען ווען מ'טוט די זאך, ווען מ'טוט זיך אן די גארטל זאגט מען אזוי. ער רעדט זיך אויס, ער זאגט אויב איינער טוט זיך אן די גארטל שוין אין בעט, ער איז נאך אין בעט, ער איז במקומו, איז נישט די סדר פון דעם רמב"ם. דער רמב"ם גייט רעדן וועגן דעם, אויב ער גייט אין די בעט, ער מאכט טוט שוין אן זיין גארטל, ס'איז נישט נאר די סדר דא וואס שטייט ער טוט אן די גארטל נאר שפעטער, ער מאכט שוין דעמאלטס **"אוזר ישראל"**. קענסט ער הייסט פון דעמאלטס, אדער ער וועט זאגן, ברוך **"אוזר ישראל"**, טוט ער עס נישט נאכאמאל.

אזוי ווי **"שמע קול תרנגול"** אחר כך, דעמאלטס זאגט ער **"הנותן לשכוי בינה"**. כאטש ער האט שוין געזאגט **"שלא עשני גוי"**, ער האט שוין געזאגט אלעס, ווען ער זעט די זון, איך מיין ווען ער הערט די קול תרנגול, דעמאלטס זאגט ער **"הנותן לשכוי בינה"**.

ברכה שלא נתחייב בה

וכל ברכה שלא נתחייב בה, האט מען נישט געזען די זאך, ער האט נישט געהערט א קול תרנגול, אדער ער האט נישט אנגעטון א גארטל, דארף מען נישט זאגן א ברכה.

זאגט קודם, דער לעצטער גמרא, למשל, לאמיר זאגן אז א מענטש שלאפט מיט פיזשאמעס, ער האט נישט קיין גארטל, ער האט נישט קיין שיך, ער האט נישט קיין זאקן, ער וועט דאך זיין חייב. איינער וואס גייט אן שיך, איינער וואס גייט אן שיך יום כיפור און תשעה באב, איינער וואס שטייט אויף פרי, איינער וואס דארף נישט גיין אין בית הכסא, זאגט דער רמב"ם גלייך, גלייך קומט ארויף א שאלה, מילא קומט אויס אז יום כיפור און תשעה באב זאגט מען נישט **"שעשה לי כל צרכי"**.

דיסקוסיע: יום כיפור און תשעה באב

ער זאגט נישט וועגן נישט וועגן **"שעשה לי כל צרכי"** אויף תשעה באב, אבער מען קען זאגן אז דארט איז מער וועגן די מצוה, ווייל עס איז נישט קיין מצוה פון רחיצה אלס דאס אליין, נאר ס'איז א "העברת שינה", דו זעסט, א "העברת שינה" זאגט מען יא אפילו ווען מען וואשט זיך נישט דאס פנים, געדענקסט? יא.

אז אויף יום כיפור און תשעה באב זאגט מען נישט "העברת שינה", דאס איז אינטערסאנט. א גאנצע פלפול אין א ברכה פון אויפשטיין, און אויפשטיין שטייט מען זיך אויף יום כיפור און תשעה באב אויך. אבער דער רמב"ם וואלט נישט געזאגט אז יום כיפור גייט מען נישט "יחף" ווייל מען טוט זיך אן עפעס א שטיקל שיך, מען טוט נאר נישט קיין לעדערנע שיך, דאס וואס מען טוט יא אן איז ווייל דער עיקר גייט מען יא "יחף". קען זיין אזוי, איך ווייס נישט.

און אויב ער איז נישט אריין אין בית הכסא זאגט דער רמב"ם, איינער וואס דארף נישט זאגן **"אשר יצר"**, זאגט מען נישט. נאר די אלע ברכות דארף מען נאר זאגן ווען מען איז מחויב, אזוי זאגט דער רמב"ם. דאס הייסט די ברכות זענען נאר "הנאה" ברכות.

הלכה ט: דער מנהג קעגן דעם רמב"ם

אבער דער מנהג איז, וואס איז דא א מנהג, ווייל מען איז ברב ערינו, רב אין אונזערע שטעט, **מברכים ברכות אלו כולם זה אחר זה בבית הכנסת**. עס קומען די מענטשן אין בית המדרש זאגן "מחדש השם", און גייען אין עולם, און דער עולם ענטפערט אמן. צוויי זאכן, קודם מען זאגט זיי אלע אין בית הכנסת, און צווייטנס מען זאגט זיי **בין ישן בין לא ישן**.

אפילו ער האט נישט געהערט דעם האן, אפילו ער האט נישט אנגעטון א גארטל, זאגט דער רמב"ם **"וטעות היא בידם ואין ראוי לעשות כן"**. נישט ראוי אזוי צו טון. פאר וואס? גייט דער רמב"ם און זאגט, דאס איז ווייל די הלכה איז **"לא יברך אדם ברכה אלא אם כן נתחייב בה"**. א מענטש זאל נישט זאגן א ברכה נאר אויב ער איז געווארן מחויב, און דאס איז מען נישט געווארן מחויב, ווייל ער האט נישט אנגעטון דעם גארטל, ער האט זיך נישט אויפגעשטעלט.

די שיטה פון אנדערע ראשונים

אבער די הלכה פירן מיר נישט אזוי, היינט אין אנדערע ווערטער אז די אנדערע ראשונים טענה'ן אז ניין, די ברכות איז בעצם אויף מנהג העולם. גראדע אין די גמרא שטייט אז עס איז שיינער צו זאגן א מסדר. וואס איז נישט ממש א ברכה אויף די זאך, ווייל דער מנהג העולם, אדער די שיטה פון אנדערע ראשונים, איז אז מ'מאכט יא די ברכה אפילו לויט אונזער חיוב.

הגם ס'איז דא וואס זענען מחמיר, אז א זאך ווי יום כיפור וכדומה, ווייל ס'איז דא אונזער חיוב, ווייל ער האט נישט אנגעטון א העפסטער ווי א חגירה. אבער נעמען מיר דא אז ס'איז געווען די זאך איז געשען, ער האט זיך אויפגעשטעלט אויף זיינע פיס און ער קען זאגן "רוקע על המים", אבער ס'איז נישט געשען יעצט, ס'איז געשען א שעה צוריק.

דער רמב"ם איז מודה אז מ'קען זאגן שפעטער

דאס איז מודה אז מ'קען זאגן, ער איז מודה אז דעמאלט איז נישט קיין עבירה. דאס הייסט, אויב איינער איז חייב געווארן און ער מאכט עס שפעטער, נישט לכתחילה, אבער דער רמב"ם איז מודה אז מ'מעג. דער רמב"ם איז טוען איז אויף דעם וואס מ'מאכט א ברכה וואס מ'איז בכלל נישט מחויב געווארן, ער האט נישט געהאט קיין הגירה וכדומה.

ער זאגט, ס'איז צוויי זאכן: איין ראיה איז אז ס'איז נישט ראוי צו טון על הסדר, אבער וואס מ'זאל נישט טון זיכער נישט איז מאכן א ברכה וואס מ'איז נישט מחויב געווארן.

הלכה למעשה

אבער די עיקר הלכה, די עיקר הלכה וואס די אחרונים פסק'ענען איז אז מ'מאכט יא די ברכות אפילו לויט אונזער חיוב. דאס איז די לויט די רמב"ם. אויב מ'זאל וויסן, הלכה למעשה פירט מען זיך יא, מ'זאל זיין אין בית הכנסת, דאס מעג מען טון אפילו לויט די רמב"ם, אבער דער מנהג איז אז מ'זאגט עס אין בית המדרש.

אבער ס'איז אויך דער מנהג אז מ'מאכט עס אפילו לויט אונזער חיוב, חוץ, דער רמב"ם איז מעורר אז מ'דערמאנט א גאנצע שם השם, און די אנדערע זאגן אז מ'זאגט עס מיט א געוויסע, לויט די סדרי התפילות פון די... ווייל די עיקר, ווייל דעמאלט האט עס פארלוירן די זאך, ס'איז נישט ברכות, ס'איז תפילה. תפילה איז שוין דא, האסט דאך שוין שמונה עשרה. ס'איז נישט קיין ברכת המצוה, ס'פארלירט די גאנצע... אבער אזוי טוען אונז, אזוי טוען אסאך אידן, אט ליעסט.

הלכה י: ברכות התורה פאר לערנען ביינאכט

זאגט דער רמב"ם ווייטער, נאך ברכות וואס מ'מאכט ווייטער. אונז האבן פריער געלערנט הלכות קריאת שמע, אז ווען מ'וועקט זיך אויף לייענט מען קריאת שמע. אבער אויב א איד וויל זיך פירן אזוי ווי דוד המלך, פון אויפשטיין אינמיטן די נאכט און לערנען תורה נאך פאר קריאת שמע, ברכות התורה, דער רמב"ם האט געזאגט אז מ'זאל מאחד זיין לילה מיט יום, רייט? דער רמב"ם האט געזאגט אז ס'איז דא א מצוה צו לערנען ביי טאג און ביינאכט.

אבער ער נוצט א גוטע צייט, ער טראכט עס אוועק איינמאל, און ער זעט אז ער שטייט אויף פאר עלות השחר, פאר זמן קריאת שמע גייט, פאר די נץ, און ער לערנט תורה שבכתב, תורה שבעל פה, **נוטל ידיו תחילה**, וואשט מען די הענט, אזוי ווי דו האסט פריער געזאגט, אז דו האסט א נייע וואשן די הענט. פארוואס איז עס ניי? ווייל פריער האסטו געוואשן די הענט

ברכות התורה — סדר השכמה

ברכות התורה קודם לימוד

Speaker 1: אה, ער זאגט אז ס'איז דא א מצוה צו לערנען ביי טאג און ביינאכט, אבער נישט א גאנצן טאג. ס'איז דא א גוטע צייט. ער טראכט ער איז אויפגעשטאנען איין מאל, און ער קען זאגן ביי די איין מאל... אה, די נקודות קען ער יעצט זאגן. אבער דו מיינסט אז ער זאל עס זאגן פאר די אלע זאכן, פאר ער זאגט קריאת שמע, right? פאר די נץ?

Speaker 2: יא, יא. **"יבחר בתורה שבכתב, יבחר בתורה שבעל פה"**. יא. **"נוטל ידיו תחילה"**, וואשן די הענט, אזוויי מיר האבן פריער געזאגט. אזוי דו האסט געזאגט, א נייע וואשן די הענט. ס'איז נישט ניי, ס'הייסט פריער... **"נוטל ידיו תחילה"**, ער זאל וואשן די הענט. איך פארשטיי נישט פארוואס.

Speaker 1: ניין, ער איז אויפגעשטאנען פרי, ער האט נאכנישט געמאכט די אלע סדר אפילו. ער וויל אריינעמען א גמרא אין זיין בעט, ער האט נאכנישט געמאכט די אלע סדר אפילו. פארוואס דארף ער מאכן נטילת ידים? פאר די ברכה? פאר די תורה? פארוואס?

Speaker 2: פאר תורה, יא.

דיון: פארוואס נטילת ידים פאר לימוד תורה?

Speaker 1: ס'איז נישט קלאר. פריער איז געשטאנען קלאר אז מ'קען מאכן די ברכות פאר נטילת ידים. ס'זענען דא וואס זאגן אז אפשר ברכות התורה דארף מען יא נטילת ידים. אפשר פשוט מיינט ער צו זאגן אז אזוי איז דער סדר, אזוי זאל מען טון. אפשר איז נישט משמע אז מ'איז מחויב צו טון אזוי. אפשר פשוט אזוי, אז ס'מאכט סענס, וואשן די הענט. אנטון א גארטל דארף ער נאכנישט, אבער זיך וואשן די הענט זאל ער. איך ווייס נישט, ס'איז נישט קלאר. לא ברור לי.

Speaker 2: דו פארשטייסט פארוואס ער זאל זיך וואשן די הענט? איז דאס צו טון מיט די לערנען אדער מיט די ברכה?

Speaker 1: אויף לערנען איז דא א חיוב אז מ'טאר נישט לערנען מיט שמוציגע הענט? איז דא אזא הלכה? לאמיר זיך פרובירן צו דערמאנען. איך דארף אייביג קלערן אז איך ווייס. איך געדענק נישט אזא הלכה. אויף תפילה, אויף קריאת שמע, נישט אויף תלמוד תורה. אויף תלמוד תורה איז געשטאנען אז מ'טאר נישט לערנען מיט שמוציגע הענט?

Speaker 2: לא ברור.

Speaker 1: "ומשה ידע". וואס זאגט רבינו מנוח? ער זאגט נישט. לאמיר זען. איך האב נישט געזען אז ער זאגט. ער רעדט נישט וועגן דעם. ער איז נישט אין די ווערסיע. אפשר דא רעדט ער יא וועגן דעם. ער זאגט דא, ער שמועסט דא אויס וועגן די נוסח פון וואס מיר זאגן, די פסוקים פון... איין מינוט, מיר זענען נאך נישט אנגעקומען דערצו. וועלכעס איז א טעות. מען זאגט גארנישט אויף די זיך וואשענדע הענט. ניין.

Speaker 2: אה, זעסט, דרך אגב, ער ברענגט, עס איז געווען וואס האבן גע'טענה'ט אז מען זאגט נאר **"שלא עשני גוי"** ווען מען זעט א גוי טאקע. אבער דער רמב"ם איז משמע ניין, אז ער זאגט עס יעדן טאג. אינטערעסאנט.

Speaker 1: ס'קען זיין אז די וואשן די הענט האט צוטון מיט דעם אז איינע פון די זאכן וואס מען זאגט איז **"העושה ישועות"**. ניין. דאס איז שוין אסאך שפעטער. איך ווייס נישט וואס איז שייך פארן וואשן די הענט.

ס'שטייט אין די גמרא אז רב מושי ידיה והדר מצלי. אה, דער רמב"ם האט ליב צו ברענגען רב. דער רמב"ם איז א חסיד פון רב. יא, אזוי שטייט די לשון אין א גמרא. איך ווייס נישט פארוואס מען דארף אזוי טון. אפשר פשט איז נישט קלאר. ער דארף לערשט תפילה. **"לא תהא תפילתך בוצינא דליסא"** זאגט די גמרא, אז לערנען דארף האבן ריינקייט. ניין, איך בין נישט מסכים. ס'מיינט אז ס'דארף האבן קלארקייט, ס'מיינט א גוטע ווערטער, איך ווייס וואס דאס איז. איך ווייס נישט.

ס'קען זיין אז פשט איז ער גייט מאכן אן אייגענעם סדר. ער גייט נאכדעם דאווענען, סאו ער דארף ערשט לערנען, עפעס אין די דיטעלס פון דעם רמב"ם איז נישט קלאר.

נוסח ברכות התורה

Speaker 2: אקעי. ער זאגט אזוי, ער מאכט דריי ברכות. יא, ער וואשט זיך די הענט, ער מאכט דריי ברכות, און דעמאלטס קען ער לערנען, און אפילו קודם דעם קען ער לערנען בתורה. וואס זענען די דריי ברכות? ס'איז אזוי: **"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על דברי תורה"**. אויף די מצוה פון דברי תורה. אין אונזער סידור שטייט **"לעסוק בדברי תורה"**, ס'איז אפשר די זעלבע זאך.

און דא קומט א תפילה: **"והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל"**, אלע אידן זאל די תורה זיין זיס. ס'איז אינטערעסאנט, אויך "בחיים וחסד". ניין, ס'שטייט נישט פאר איינעם. **"ובפיפיות עמך בית ישראל"**, אלע אידן זאלן ליב האבן די תורה. נישט אז איך זאל זיין דער גרויסער חכם, נאר איך זאל געבן פאר די תורה א קרדום. **"ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך כל בית ישראל"** זאלן זיין **"יודעי שמך"**. ווייל די תורה, **"תורה כולה שמותיו של הקב"ה"** איז דאך שטייט אין זוהר הקדוש. אדער ווייל ווען מען ווייסט די תורה ווייסט מען די דרכיו של הקב"ה. **"ולומדי תורתך לשמה"**, מען זאל זוכה זיין צו די מדריגה פון

תורה לשמה. לכאורה תורה לשמה איז די זעלבע זאך פון הערב נא. פשט, ווען ער לערנט די תורה, נישט כדי לקבל שכר, נאר ווייל עס איז אים זיס, ווייל ער פארשטייט די טובה פון די תורה אליין, ער לערנט די תורה לשמה, נישט לשם כבוד. יא, מאכט סענס.

Speaker 1: "שמע" און "יודע השם" חזר'ט זיך פון די זעלבע שורש. יא, אבער ס'איז נישט "יודע השם" חזר'ט זיך, נאר "לשמה" און "לשם התורה". ס'איז א גרייז, אבער ס'מיינט נישט די זעלבע. ווייס איך נישט.

Speaker 2: **"ברוך אתה ה' נותן התורה"**. נאכדעם מאכט ער א דריטע ברכה, **"אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו"**, דאס זעלבע סיום. אקעי, ער זאגט דריי ברכות אויף די תורה. זייער אינטערעסאנט. ס'איז דאך קלאר אז נאכדעם איז דאך נישט די טעם צו זאגן **"שלא עשני גוי"**, ווייל ער האט שוין געזאגט **"אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו"**. איי, דאס איז אויף די תורה. איך ווייס נישט. ס'איז מיר נישט קלאר פארוואס ס'איז דא אזויפיל ברכות אויף די תורה. ס'איז זייער אסאך ברכות. לפניה ולאחריה, און מ'פרייט זיך דערמיט.

חיוב ברכות התורה בכל יום

Speaker 2: קיצור, און אזוי זאגט דער רמב"ם. זאגט דער רמב"ם נאכדעם, קודם האט ער געזאגט, זייער אינטערעסאנט, אז פשטות איז נאר דער וואס שטייט אויף פרי, ער דארף זאגן די ברכת התורה פאר'ן דאווענען, ווייל ער גייט זיך לערנען פאר ער גייט זאגן די ברכות קריאת שמע. נאכדעם זאגט דער רמב"ם, ניין, **"בכל יום חייב אדם לברך שלש ברכות אלו"**. און אויב אזוי, דארף ער זיך לערנע�� אביסל, מ'קען נישט זאגן א ברכה אויף גארנישט. דארף ער לערנען. איך הייס נישט פארוואס. פארוואס דארף ער אזוי טון? וואס איז די חיוב בכל יום? ווייל אויב נישט גייט ער אפיציעל זאגן פון פאראויס, "היינט גיי איך נישט לערנען"? ניין, ער גייט לערנען נאכ'ן דאווענען. ס'איז נישט קיין פראבלעם. פשטות, וואס איז די פראבלעם פון לערנען נאכ'ן דאווענען? איך קען זיך זאגן, איך גיי לערנען נאכ'ן דאווענען. די אריגינעלע שטייט דאך נאר **"המשכים לקרות"** דארף מאכן די ברכות. פארוואס דארף מען יעדן טאג מאכן די דריי ברכות?

ס'איז דא א נייע גדר, אזוויי די חכמים האבן געזאגט אז תפילה דארף זיין געוויסע צייטן, דארף אויך זיין תורה. ס'איז דא א תקנה פון תורה בשעת תפילה, אזוויי נאך קריאת שמע און תפילה זאל זיין שנוי דברי תורה. דאס איז נישט נאך קריאת שמע, דאס איז נאך פאר. דער רמב"ם זאגט נישט ווען. ער זאגט ער שטייט אויף.

איך ווייס נישט. ס'איז נישט קלאר צו מיר פארוואס מ'זאל דארפן מאכן יעדן טאג. וואו איז די אנדערע רמב"ם וואס ער ברענגט? וואס זאגט ער נאך זאכן? דו פארשטייסט פארוואס? איך ווייס נישט פארוואס. אה, ער איז מסביר פארוואס: קודם שיקרא קריאת שמע. אבער אויב ליינט מען קריאת שמע זאגט מען דאך ביי די ברכות קריאת שמע שוין **"אהבה רבה"** מיט ברכת התורה. יא, יא. דער רמב"ם זאגט עס נישט אזוי קלאר, אבער אזוי סאונדט עס. אבער ער זאגט יא, קודם שיקרא קריאת שמע האט ער אנגעהויבן דארטן. פריער האט ער געזאגט אזוי, דער רמב"ם זאגט אז מ'דארף עס יעדן טאג טון. I don't understand. אה, מ'האט איינמאל געזאגט מ'דארף עס יעדן טאג טון, איז דא אפישעלי צוויי מאל ברכת התורה, ווייל יעצט איז געווען אן אנדערע ארדער. אויב ליינט ער נישט יעצט תורה, זאל ער כאטש לערנען, זאל ער יא לערנען, און איך כאפ פאר אים די ברכות. פריער האט עס געסאונדט אז ס'איז צוויי אפשענס, נאר אין די צייט ווען דעמאלטס דארף מען. דא סאונדט עס אז מ'דארף ביידע. איך האב נישט קיין אנונג פארוואס.

וואס לערנט מען נאך ברכות התורה

Speaker 2: אקעי. און ער זאגט, דער רמב"ם, וועלכע... מ'דארף זאגן א שטיקל תורה נאכדעם. דער מנהג איז אז מ'זאגט ברכת כהנים. פארוואס? ס'איז א שיינע שטיקל תורה. ס'איז דאך ביי די צוויי פסוקים ליינט ער **"צו את בני ישראל"**, דהיינו די קרבן תמיד, רייט? ס'איז דאך עפעס וואס איז יעדן טאג. און ס'איז דא וואס זאגן ביידע, און ס'איז דא וואס זאגן אויך... ברכת כהנים האט מסתמא די מעלה ווייל ס'איז סיי א תפילה און ס'איז סיי א מצוה. זיי ווילן לערנען א מצוה פון די תורה. פאר די כהנים איז עס א מצוה. תפילה? הלכות תפילה, ברכת כהנים? ניין, אבער ס'איז א שטיקל דברי תורה, ס'איז א מצוה פון די תורה. די אליינס פון די מצוה פון ברכת כהנים. פארוואס איז דאס א שטיקל תורה? ס'איז א מצוה. איך מיין צו זאגן, ס'איז דא אסאך מצוות. ניין, אבער ס'איז דאך אויך א תפילה. זיי האבן געוואלט זאגן **"יברכך ה'"**, ס'איז א גוטע וועג צו אנהייבן דעם טאג, צו זאגן א קורצע תפילה. ס'איז א שיינע תפילה, א תפילה וואס דער אייבערשטער האט געהייסן זאגן. ס'איז נישט קיין תפילה, ס'איז א ברכה. **"יברכך ה' וישמרך"**, **"צו את בני ישראל"**. ס'איז דאך דא וואס ליינען אויך **"צו"**, ס'איז אונז קענען אלץ די קרבנות, אבער דער רמב"ם ברענגט אויך **"צו"**. נישט די קרבנות, איין פרשה. ס'איז קרבן תמיד. יא.

און ס'איז דא וואס זאגן ביידע? **"איזהו מקומן"** שטייט ביידע, סיי ברכת כהנים און סיי **"צו"**. און ס'איז דא אויך, נישט ס'איז דא אויך, אפשר פארקערט, יעדער איינער... **"פרק איזהו מקומן"** איז א משנה און א ברייתא. ער זאגט אויך דא אביסל משניות. דאס איז לכאורה וואס מ'זאגט אויך **"איזהו מקומן"** פרק... א ברייתא פון **"אלו דברים שאין להם שיעור"**, און נאכדעם זאגט מען **"איזהו מקומן"** מיט... שפעטער. יא, מ'זאגט נישט **"אלו דברים"**, יא. דאס איז א משנה. אה, גוט. ס'איז א ברייתא? אה, **"אלו דברים שאין להם שיעור"**. מיר זאגן **"אלו דברים שאין להם שיעור"**. און א ברייתא? ס'איז דא וואס זאגן אז מ'קען זאגן ביידע. דער רמב"ם רעדט ווייטער... איך דארף גיין מיט מיין בעיבי.

זמירות — פסוקי דזמרה

Speaker 2: סאו, אונז האבן געלערנט וועגן ברכת התורה. אונז האלטן נאך ביי די סדר. אונז האלטן נאך דא. יא. ער זאגט אז... מען זאגט ברכת התורה. נאכדעם זאגט ער, מיט מיט די תורה. **ושבחי חכמים הראשונים למי שקורא זמירות מספר תהלים**. ס'זעט אויס אז ס'איז א המשך פון דאס. פארשטייסט וואס איך זאג? אבער ער רופט עס זמירות. ער זאגט אז זמירות איז א זאך פאר זיך און ס'איז אן א ברכה פון ברך... איך פארשטיי נישט! איך ווייס נישט! ס'איז אלס עפעס אזוי פסוקים וואס מ'זאגט. נאך פסוקים! לכאורה. נייערס. וועט איז הכהרה, איך ווייס נישט א ווייס. מען דעם באלדיגט מען זאגט זמירות איז מיך גענדיגט צוט געווען להבין די תורה, כולרון מעכמע דבורי תורה, יעצט אריין איינע זאך, מקור רע זמירות סיפור תהלים. אויב איינער וויל טון דעם מנהג חכמים איז עס א שיינע זאך, ער וויל נישט מזמות יהולים. דער חכמים האט נישט א בייך געווען דער וואס טוט אזוי. יא... כאבארן איינג געווען, אה, ער האט א מנהגלעס פסוקים ללמי אלא אחרים. אויסער דער תהלים דוד איז נאכט צו זאגן דעם פסוקים ללמי אלא אחרים סטאטשוואדי... ער וועט זען אז ער גייט זאגן א חלק פון די פסוקים אדער שפעטער, וועט זען אין די נוסף מחזא.

סדר תפילת היחיד — סיכום הסדר המלא

זמירות — המשך הבירור

Speaker 1:

וואס איז דאס די זמירות פון ספר תהלים? ער זאגט, פון **"תהלה לדוד" ביז "כל הנשמה תהלל י-ה"**. ער זאגט אז ס'איז א שבח אויב איינער וויל טון דעם מנהג חכמים, איז עס א שיינע זאך. ער זאגט נישט אז מ'איז מחויב. די חכמים האבן משבח געווען דער וואס טוט אזוי.

כבר נהגו, אה, מ'האט מתקן געווען פסוקים לפניהם ולאחריהם, אויסער די "תהלה לדוד" דארף מען נאך זאגן די פסוקים לפניהם ולאחריהם, ס'איז דאך "הודו" און... מ'וועט זען, ער גייט זאגן א חלק פון די פסוקים, אדער שפעטער וועט מען זען אין די נוסח.

און ער זאגט, **ותקנו חכמים ברכה לפני הזמירות, והיא הברכה של "ברוך שאמר"**. זייער גוט. ער זאגט, מ'זאגט די נוסח, מ'וועט זען די נוסח התפילה. און די זעלבע זאך האבן זיי געמאכט א ברכה לאחריהם, וואס דאס איז

"ישתבח". יא? וואסביידע רעדן וועגן זמירות, ביידע רעדן וועגן שירה נאה. די ברכות זענען אלע אויף די זמירות. זייער גוט.

ער זאגט, דאס איז גענומען געווארן, ס'איז קלאר אז ס'האט נישט מיט ברכת התורה און ס'איז נישט קיין חלק פון תורה, נאר ס'איז פסוקים פאר זיך. זיכער אז ס'איז א זאך פאר זיך. אזוי ווי א מענטש דארף זאגן דברי תורה און ס'איז דא א ברכת התורה, און מ'דארף זאגן זמירות און ס'איז דא א ברכת הזמירות. אקעי, איך הער, איך הער.

און נאכדעם איז דא... זייער גוט. און ער זאגט אזוי, **ואחר כך מברך על קריאת שמע וקורא קריאת שמע**. דאס הייסט, די זמירות, די פלאץ פון זיי איז פאר ברכות קריאת שמע. דאס איז די ווארט. ער זאגט, נאך פאר קריאת שמע איז דא נאך צוויי קאטעגאריעס וואס אויף זיי קומט אייגענע ברכות התורה. אזוי ווי ברכות קריאת שמע, איז דא ברכות התורה וואס מ'זאגט פאר די פסוקים וואס מ'ליינט, און ס'איז דא נאך א ברכת השירות אויף די זמירות, און דערנאך קומט ברכות קריאת שמע מיט קריאת שמע. יא. זייער גוט.

מנהגים וועגן שירת הים

ס'איז דא פלעצער וואס פירן זיך נאכדעם... איך ווייס נישט צו נאכדעם אדער פארדעם האט ער עס געזאגט. ער זאגט, **יש מקומות שנהגו לומר בכל יום אחר שמברכין "ישתבח", זאגט מען שירת הים**. ס'איז נישט פאר "ישתבח", אין ביהמ"ד שטייט צוויי "ישתבח". דא איז דא א רמז פון מנהגים אז מ'זאגט עס נאך "ישתבח". אה, ווייל "ישתבח" דאנקט מען אויף שירת דוד, שירת הים, שירת דוד. אה, קען זיין. **און נאכדעם מברכין על שמע**. איינער שרייבט אז דאס איז די רמז, אפשר סתם.

און ער זאגט, ס'איז דא פלעצער וואס זאגן שירת הים... ס'איז דא יחידים, נישט קיין פלעצער, ס'איז דא מענטשן וואס פירן זיך צו זאגן ביידע, שירת הים און שירת האזינו. **הכל כדי...** דאס איז שוין מנהגים. דאס איז אלץ ענינים פון זמירות, אז שירת הים זאל זיין אין די זמירות. אמת, אבער ס'איז נישט דעם זמירות ווייטער. די שאלה איז נאר צו מ'זאל זאגן אויך נאר שירי דוד, צו מ'זאל אויך זאגן שירי משה רבינו, שירי מרים הנביאה.

מאה ברכות בכל יום

יעצט האבן מיר געלערנט א באנטש פון ברכות. יעצט גייען מיר לערנען, אזוויי איך האב געזאגט אינעם אנהייב פון די שיעור, אז ס'איז דא אויך א נאמבער וויפיל ברכות מ'זאל זאגן יעדן טאג. יא? שטימט? איך מיין, דא זאגט ער אריין **"חייב אדם לברך"**. ס'זאגט נישט אז ס'איז אן ענין, ס'זאגט נישט אז ס'איז אן ענין. יא, נוסח התפילה שתקנו מקום נוסח התפילה האבן זיי מתקן געווען. אבער דו זעסט אז ס'איז אזוי.

Speaker 2:

לאמיר זען, ס'גייט דיר אזוי, ס'גייט דיר אזוי פריערדיגע. די מאה ברכות אינקלודט די אלע ברכות וואס מיר האבן יעצט געלערנט, פלאס נאך אפאר וואס ער גייט אונז אויסרעכענען.

Speaker 1:

ניין, אבער איך מיין צו זאגן, די סיבה פאר די מאה ברכות קומט מיט די מעשה פון דוד המלך. און יעצט די זאכן פון די גמרא איז א דזשענעראל זאך פון צופרי ווען מ'טוט די זאכן. ער מאכט א דיפערענשיעישאן מיט'ן אנהייב מיט "חייב אדם לברך". ער זאגט נישט אז "וחייב יש עוד ברכות".

Speaker 2:

ניין, ס'איז נישטא נאך ברכות. די מאה ברכות אינקלודט די אלע ברכות פון פריער מיט די אלע ברכות פון שמונה עשרה.

Speaker 1:

ס'איז דאך א דין כללי אויף אלע אנדערע ברכות. ס'איז א נאמבער. ס'איז א נאמבער. ס'איז נישט קיין נייע הלכה. ס'איז א נאמבער. סתם, א חייב אדם צו מאכן הונדערט ברכות יעדן טאג. וואס הייסט יעדן טאג? נישט אין איין טאג, צווישן פיר און צוואנציג שעה.

דער חשבון פון הונדערט ברכות

וואס זענען די הונדערט ברכות? די רמ"א זאגט אזוי: אין דעם פרק האבן מיר גערעכנט דריי און צוואנציג. וועלכע דריי און צוואנציג? איך האב נישט קיין אנונג. די אכצן פון ברכות השחר. יא, נאכדעם דריי פון ברכות התורה, האלט מען ביי איינס און צוואנציג. נאכדעם נאך צוויי פון ישתבח והמבורך, איז דריי און צוואנציג. ברכות קריאת שמע האבן מיר נאך נישט גערעכנט, דאכט זיך מיר. דריי און צוואנציג אין דעם פרק.

נאכדעם איז דא זיבן ברכות פון ברכות קריאת שמע, אינדערפרי צוויי און ביינאכט צוויי, קומט אויס זיבן בסך הכל. האלטן מיר שוין ביי וויפיל? דרייסיג. איך האב ליב צו האלטן די נאמבערס, מ'זאל קענען האלטן קאפ.

נאכדעם, אויף ציצית מאכט מען א ברכה **"וציוונו להתעטף בציצית"**. אויף תפילין מאכט מען א ברכה **"וציוונו להניח תפילין"**. האלטן מיר שוין ביי צוויי און דרייסיג.

Speaker 2:

ער זאגט אונז דא אזוי, תוך כדי רעדן וועגן די מאה ברכות, ווייל ער וויל דו זאלסט פריער קענען אויסרעכענען.

Speaker 1:

ווי? נאכ'ן ענדיגן די גמרא, ווען מ'טוט דאס אין סידור.

Speaker 2:

ניין, ס'איז נישט דא. דאס איז נישט קיין ברכת השבח, דאס איז א ברכת המצוות גראדע, מען מאכט א מצוה, עס באלאנגט בעצם אין הלכות תפילין, אבער ער לייגט עס יא דא, אפשר ווייל עס איז בכל יום.

Speaker 1:

ער לייגט עס דא ווייל ער וויל רעכענען וויאזוי עס איז דא הונדערט ברכות יעדן טאג. מען פרעגט צו מען מוז יעדן טאג לייגן תפילין, דא זעסטו אז מען מוז יעדן טאג לייגן תפילין, מען דארף מאכן די ברכה, מען דארף זיכער מאכן א ברכה אויף די תפילין.

נאכדעם איז דא דריי תפילות יעדן טאג, יעדע איינס האט אכצן ברכות, קומט אויס צוזאמען מיט אלעס צוזאמען, אכצן מאל דריי איז פיר און פופציג, מיט וואס מען האט געהאט ביז יעצט צוויי און דרייסיג, קומט אויס 86.

די זיבן ברכות פון יעדע סעודה

נאכדעם, א מענטש עסט דאך צוויי סעודות א טאג, אין יעדע סעודה קומט סך הכל זיבן ברכות. איז ממילא צוויי מאל זיבן איז פערצן ברכות. און ער מאכט א חשבון וויאזוי איז דא זיבן ברכות צו יעדע סעודה: נטילת ידים, און אויפ'ן עסן מאכט ער דאך בתחילה המוציא, און נאכדעם דריי אין די ענד, קומט אויס מ'האלט מיר שוין ביי פיר. נאכדעם, **על המים תחילה וסוף**, וואס איז דאס?

Speaker 2:

ער מאכט נאך נטילת ידים?

Speaker 1:

ניין, חוץ די אוכל. טרינקט דאך יעדן טאג א מענטש וואסער אפאר מאל א טאג, אפשר איינמאל א טאג טרינקט ער.

Speaker 2:

דא שטייט דאך סעודה, ווייל א יין?

Speaker 1:

נישט קלאר, עפעס שטימט מיר נישט דא.

Speaker 2:

נאך צוויי? ער זאגט נישט דאס, ער רעדט פון א סעודה. אפשר ביי א סעודה מאכט מען נישט קיין ברכה אויף די מים? נישט בכלל ברכת המזון מאכט נישט קיין סענס. אפשר שטייט צו ביי לחם מאכט א ברכה? מים אחרונים האט א ברכה?

Speaker 1:

ניין, ער מיינט זיכער אז מען מאכט א ברכה ראשונה ואחרונה, אבער איך פארשטיי נישט פונקטליך, דאס איז אפשר עקסטער פון די סעודה, עפעס שטימט מיר נישט דא.

Speaker 2:

יא, אבער דער רמב"ם זאגט דאך אז מען זאל נישט טרינקען בשעת די סעודה, נאר אפשר צוואנציק מינוט פאר די סעודה, און דעמאלטס מאכט מען א ברכה בורא נפשות. אקעי, ממילא מאכט מען נאך צוויי ברכות. אקעי, נישט קלאר.

Speaker 1:

אזוי זאגט ער, ער שטעלט צו דארט, אדער מען וואשט זיך פארדעם אביסל.

Speaker 2:

איך ליידער וואש זיך נישט יעדן טאג.

Speaker 1:

נישט די וואשן, ער טרינקט וואסער נאכדעם. די וואסער טרינקט מען נאכדעם, זאגט ער, די הלכה איז, וואסער טרינקט מען נאכ'ן סעודה, און מען מאכט א שהכל מיט א בורא נפשות. קומט אויס צו יעדע סעודה קומט אויס נאך צוויי ברכות. נאך א שהכל המוציא, און א שהכל המוציא. עס זענען דא זיבן ברכות, ביי פלאס 14 האלט מען שוין פינקטליך ביי 100, ווייסטע וואס איך שרייב יעדן טאג, ווער זאל קענען שרייבן יעדן טאג.

דער רבי שמעון סופר און די סאנזער רב

די היינטיגע זמנים איז, איך האב געליינט שבת, אז דער רבי שמעון סופר האט געזאגט, און דער שולי משה, ווען מ'האט אים געשיקט א תשובה פון די סאנזער רב, האט ער געזאגט, פארציילט מיר פאר די תשובה, זאגט ער, ער האט זיך געשטעלט דאווענען ערגעץ ניין, אבער ער האט געדאווענט א צוויי שעה, און נאכדעם האט דער רב זיך אראפגעזעצט און מ'האט געגעסן און ער האט געפראוועט יעדן טאג א טיש ביי פרישטאג, און נאכדעם איז מען אריין אין זיין צימער, און נאכדעם האט מען פארגעליינט די תשובה, ער זאגט איך קען אויך שרייבן אזא תשובה, אבער דאס נאך פראווען און שחרית פרישטאג און זיך אפגעבן מיט אידן.

די פינף עקסטערע ברכות

אקעי, עס איז קיצור סך הכל פינקטליך 100 ברכות המעכבים יעדן טאג, דער רמב"ם מאכט א חשבון, including די ברכות אויף די סעודה, ס'איז אינטערעסאנט. יא, די ברכות. ער איז גוט. יעצט, ביז דא זאגט דער רמב"ם אז היינט זענען דא 99 ברכות אין שמונה עשרה, ס'איז דא פיר ברכות אין ברכת המזון נישט דריי, קומט דא אויס דא פינף עקסטערע ברכות.

שבת און יום טוב — דער פראבלעם

יעצט, שבת און יום טוב איז דאך דא א פראבלעם. דאס קומט נישט ארויס, ס'איז פון אים עקסטער סתם זאך צו וויסן, דער רמב"ם. מען זאל וויסן, מיר איז אבער א פלאס, אונז האבן עס היינט מיט א שמוץ אריבער. שבת יום טוב איז דאך דא נאר זיבן ברכות. זעלבע זאך אנדערע טעג, נישט אלעמאל מ'איז מחויב אלע ברכות. דער רמב"ם טאקע זאגט אז א איד פעלט ברכות השחר, אויב למשל ער איז נישט געשלאפן א גאנצע נאכט, מאכט ער נישט קיין המעביר שינה און המפיל, אדער לא התירו חגורו, מאכט ער נישט קיין אוזר ישראל. עס גייט נישט אריין, זייגער. גייט, לא נכנס לבית הכסא קען ער נישט מאכן קיין אשר יצר.

מ'דארף אים משלים זיין, מער ברכות לפירות, ער דארף עסן פרוכט צוליגן. איך מיין דאס איז עס שיין, דער רמב"ם האט א שטיקל פריער, מ'דארף געדענקען אז דער רמב"ם האט אויך די הוצאות בלא שום ענין. סאו ער זאגט דא פריער האסטו פינף עקסטערע, סאו וויניגער ווי דאס, ער האט געזאגט וואס מ'דארף נעמען לחומרא, זיכער, אבער ס'איז וויסן האסטו דא פינף עקסטערע.

נאר שבת נישט, שבת העלפט נישט, שבת זענען דא נאר זיבן ברכות. דאס איז די עיקר צייט וואס עס איז נישט דא קיין עקסטערע שבת.

Speaker 2:

אבער שבת דארף ער עסן פירות, ביזט נישט ביי א סעודה.

Speaker 1:

נישט אזוי א סאך פירות. דרך אגב, ס'איז דא פעלט שבת א סאך, די פינף יוצרות, דריי פון די פינף יוצרות האבן מיר נישט שבת, ס'איז נאר דא זיבן ברכות. דאס דארף מען געדענקען. ס'העלפט נישט אזוי פיל. סאו עניוועיס, זאגט דער רמב"ם וואס טוט מען? מען עסט אביסל ירק און מאכט א ברכה, נאכדעם עסט מען אביסל פירות הייסט האדמה און עץ, סאו דאס מיינט ער. אויב ער וויל, ער וויל זיך משלים זיין צו הונדערט ברכות, קען ער מאכן ברכות. אבער ער זאל נישט מאכן קיין ברכה לבטלה. ער זאל זיך נישט גיין מאכן א ברכה אויף א זאך וואס ער האט נישט קיין תאווה צו עסן.

אבער דא פלוצלינג מוזן מיר עסן וואס מיר האלטן נישט יעדער דוקא ביים עסן, ווייל מיר מוזן עפעס אנפילן די הונדערט. א טאג וואס מיר האלטן נישט הונדערט, האלטן מיר נישט הונדערט. זעט אויס אז דער רמב"ם נעמט זייער ערנסט די הונדערט.

Speaker 2:

נכון, דערפאר זאגט ער דאס. ס'איז פאני. נישט נאר דער רמב"ם, ס'שטייט שוין אין די גמרא דאס. דאס איז דער רמב"ם. אבער ס'קען זיין אז ס'איז נישטא אויך א דין אין די יום טוב, אזוי ווי ס'פאסט אזוי זאל זיין שבת און יום טוב. דאס איז א בירור גדול, אז ס'קומט ביי שבת, לויט וויאזוי מיר מאכן נאכאמאל א ברכה און נאכאמאל א ברכה.

Speaker 1:

אמת, ס'קען זיין אז ס'איז א שבת'דיגע זאך. דער רמב"ם זאגט אז אויף שבת, ער האט נישט סתם.

סדר תפילות — תפילת יחיד

יעצט אזוי, די סדר תפילות, און ער גייט די תפילות פון א יחיד. ביי א ציבור איז דא נאך זאכן. אבער א תפילה, וויאזוי דאווענט א איד, אזוי. ער גייט יעצט מאכן א סיכום פון אלע זאכן וואס מיר האבן געלערנט ביז יעצט, ס'איז נישטא קיין חידושים כמעט אין די הלכות.

סדר תפילה כך היא, תפילת יחיד. בשחר משכים אדם, מברך די אלע ברכות, מיר האבן אנגעהויבן פון אלקי נשמה ביז די אלע אלע ברכות. מיר האבן אויסגערעכנט נאכדעם די אלע זמירות, מיר האבן אויסגערעכנט **קורא זמירות**, מיר ליינען ברוך שאמר מיט די אלע שירי דוד, מיט די אלע הללוי-ה'ס, די פסוקי דזמרה, און שירת הים, וואס ער דערמאנט אין **ברכות שלפניה ולאחריה**. ער האט גראדע געזאגט אז שירת הים, ער מיינט זמירות מיינט נישט שירת הים, זמירות מיינט זמירות. אויב איינער האט א מנהג צו זאגן שירת הים, זאגט ער עס טאקע אויך.

וקורא קריאת שמע וברכות שלפניה ולאחריה, נאכדעם קומט ברכת שמע.

תפילת יחיד vs. תפילת רבים — קדושה

זאגט דער רמב"ם, דא קומט ארויס א פלאץ ווי תפילת יחיד און תפילת רבים איז נישט די זעלבע זאך, ווייל ס'איז נישטא קיין קדושה פון די ברכה ראשונה שלפניה. זאגט דער רמב"ם, **מדלג הקדושה מברכה ראשונה שלפניה**, פון מ'הייבט אן איינשפארן פון בי, און מ'זאגט די קדושה בברכה שנייה, ביי מחיה המתים.

Speaker 2:

וואו, ער רעדט פון ברכת קריאת שמע יעצט. אין ברכת קריאת שמע, אין ברכת יוצר זאגט מען קדושה.

Speaker 1:

אה, אבער אין ברכת יוצר זאגט מען נישט די אלע ענינים פון די מלאכים, זאגט מען נישט. מ'זאגט נאר קדוש קדוש קדוש.

סדר תפילת יחיד — סיום פרק ז' פון הלכות תפילה

קדושת יוצר ביחיד — מחלוקת מחבר ורמ"א

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם, אה, קומט דאך אויס אז א פלאץ ווי תפילת יחיד און תפילת רבים איז נישט די זעלבע זאך.

און מדלגין, מ'זאגט נישט קיין קדושה פון די ברכה הראשונה שלפניו. זאגט דער רמב"ם, **מדלגין הקדושה מברכה ראשונה שלפניו**, דאס הייסט פון מ'הייבט אן די ראש פינה פון רבים. אונז זאגן קדושה בברכה שניה, ביי מחיה מתים. אה, ער רעדט פון ברכות קריאת שמע יעצט. אין ברכות קריאת שמע, אין ברכת יוצר, זאגט מען קדושה. מ'זאגט נישט די אלע ענינים פון די מלאכים, קדוש קדוש קדוש. זאגט דער רמב"ם אז מ'זאגט עס נישט איבר יחיד, ווייל א יחיד זאגט נישט קיין קדושה, אזוי איז דאך די כלל. אונז פירן זיך אויך אזוי, נאר לגבי די קדושה פון שמונה עשרה. אבער דער רמב"ם זאגט אז א יחיד זאגט אויך נישט קדושה, די אופנים וחיות הקודש, די אלע שטיקלעך, קדושת יוצר. ווי ס'קומט עס, איז דא א מחלוקת. דער מחבר פסק'נט אזוי ווי דער שולחן ערוך, אז מ'זאגט טאקע נישט קדושה, און דער רמ"א זאגט אז מ'מעג זאגן קדושה אויך ביחיד.

סמיכת גאולה לתפילה — יסוד און משמעות

Speaker 1:

אבער ווען מ'ענדיגט גאל ישראל, די צווייטע ברכה, **מיד יעמוד כדי שיסמוך גאולה לתפילה.** דא ברענגט דער רמב"ם די מצוה, אז יעדער איינער וואס איז מתפלל זאל סומך זיין גאולה לתפילה. און ער איז מתפלל תיכף ומיד ווען ער ענדיגט די תפילה זאל ער בעטן פאר די גאולה. דא איז די ריכטיגע פלאץ צו בעטן אדער באדאנקען אויף די גאולה. גאולה איז די צווייטע ברכה. די פוינט איז נאר אז ער, אז ער, אז ער, נישט אז בעצם הלכות תפילה און הלכות קריאת שמע זענען צוויי אנדערע זאכן, נאר ס'איז דאך אן ענין וואס מאכט די גאנצע א חלות אחת.

דיסקוסיע: וואס מיינט "גאולה" אין "גאולה לתפילה"?

Speaker 2:

אבער צו איז גאולה, צו איז דא א רמז? וואס איז גאולה? איך פארשטיי אז ס'איז גאולה. די גמרא זאגט נישט וועגן... נאר די לשון. ניין, ס'איז נאר א גאולה לשון. ס'איז דא א פסוק אויף דעם. אבער עקשולי, איך ווייס נישט וואס שטייט.

Speaker 1:

אקעי, איך דארף עס ענדיגן פשוט. יא, ווייטער.

קיצור, איך ברענג נאר ארויס, גאולה לתפילה איז א חידוש, אבער מ'דארף צאמליייגן ברכות קריאת שמע. בעצם איז עס צוויי אנדערע מצוות וואס האבן נישט קיין שייכות. יא, וואס מען קען טון אין אנדערע צייטן. מ'קען מיט דעם עבד קען מען היינט אויך טון אנדערש. יא, יא.

די גמרא זאגט א משל, א ר' סלמי... אקעי, לאמיר זיך ריקן. ר' סלמי ברענגט א משל, א בהמה ווען ס'איז א מלך קומט, און קומט דער מלך ארויס און ער פרעגט אים וואס דארפסטו? און ער איז שוין אוועקגעגאנגען. אוודאי, ער פרעגט אים וואס דארפסטו? און ער איז שוין אוועקגעגאנגען.

Speaker 2:

איך בין נישט מסכים מיט גאל ישראל. גאולה איז די... גאולה איז... גאל ישראל מיינט יציאת מצרים. גאולה איז די הזכרת יציאת מצרים. גאולה איז די תפילה... ווארט, וואס זאל דאס מיינען? ניין, אבער וואס, גאל איז נאך אזא ווי ווי איז גאולה אויסגעלייגט ביי די גאולות אין מצרים.

Speaker 1:

יא, די ווארט איז נאר אז מ'קען עס אנקוקן אזוי ווי דער המשך פון שבח, מען איז מסדר שבחו של מקום, ואחר כך מתפלל. ואחר כך מתפלל, איז מ'לייגט מען דאס אויך צו צו די תפילה, און נאכדעם קומט תפילה.

עממ... ממילא איז יעצט א גוטע צייט צו מתפלל זיין פאר די אייגענע צרכים. **מתפלל מעומד כמו שאמרנו**, אלעס וואס מ'האט געלערנט. זייער גוט. ער שטעלט זיך אויף. יעצט שטעלט ער זיך אויף. זייער גוט. אה, דער רמב"ם זאגט אז ער זאל אויפשטיין שוין ביי גאל ישראל. ס'איז משמע אז ער זאל אויפשטיין פריער, ער זאל קענען גלייך... כדי שתהא תחילת תפילה ממש.

סדר נאך שמונה עשרה — נפילת אפים ותחנונים

Speaker 1:

און ווען ער ענדיגט, זעצט ער זיך אוועק, און ער מאכט נפילת אפים ותחנונים, וואס דאס האבן מיר געלערנט פריער. דער רמב"ם רופט דאס אן השתחואה, רייט? **כשישלים ישתחוה ויפול על פניו ויתחנן.** דא קומט די תחינה וואס קומט מיט נפילת אפים. ווי א רושם, נאך די נפילת אפים, שטעלט מען זיך אויף, און מ'זאגט נאכאמאל אביסל תחנונים ותחנונים ווי מ'זאגט נאכאמאל יהי רצון, תהילה לדוד, נאכאמאל תהילה לדוד, ויסחננו כפי כוחו, און נאכאמאל בעטן כפי כוחו, וואס פעלט נאכאמאל אויס? מ'האט זיך געבעטן שוין צוויי מאל, ויפוטר למעשה, און ער זאל גיין טון וואס ער האט צו טון. יא, גוט. ער איז נפטר, ער זאגט א גוטן, און ער גייט ווייטער, ער גייט צו דער ארבעט.

סדר תפילת מנחה

Speaker 1:

נאכדעם ביים מנחה, הייבט ער אן נאכאמאל תהילה לדוד זיצנדיג, מען האט געוויסט אז מען דארף זיצן ביי א מנחה פאר אשרי, ווייל מען פירט זיך נישט אזוי, אז מען דארף נאכאמאל מתפלל זיין תפילת המנחה, דאס איז א געכאפטע זאך. יא, אום די מספר תפילת המנחה. די ליטאים וואס גייען א ליטווישער מנין זאלן דאס קענען זען, מען זעצט זיך אוועק פאר אשרי.

נאכדעם ווען ער ענדיגט, מאכט ער ווייטער אלעס זעלבע זאך, אל תהי רשע בפני עצמך, דאס האט נאך אן ענד פון די תחנונים פון נאך די תפילה למעלה. יא, דו דארפסט זאגן תהילה לדוד, ער זאגט נאכאמאל.

סדר תפילת ערבית

Speaker 1:

מעריב זעלבע זאך, קודם זאגט ער קריאת שמע וברכותיה לפניה ולאחריה, זעלבע זאך נאכאמאל תפילה, **מתפלל מעומד, כשיש לו מי שיענה אמן,** ויפוטר. אה, דארף זיצן א ביסל, נפש כל חי, מען דארף זיצן נאך עמידה של שמונה עשרה ברכות. אה, נישט זאגן קיין נפילת אפים במעריב, דאס האט דער רמב"ם געזאגט.

אבער ער זעצט זיך אוועק. דער רמב"ם האט נישט געהאט דארטן קיין קדיש מיט קיין עלינו, אבער ער רעדט דא פון א יחיד, תפילת יחיד. מארגן ביי די נעקסטע פרק וועלן מיר זען יחיד און קדיש.

בהמשך נאך תפילת ערבית, **הרי זה משובח.** אה, דאס האט דער רמב"ם געזאגט אז יש יחידים וואס זאגן תחנון ביי מעריב, דער רמב"ם זאגט דא אז הרי זה משובח.

דיסקוסיע: השכיבנו און סמיכת גאולה לתפילה

Speaker 2:

דער רמב"ם מקשה, מהיכי תיתי דו זאגסט ביי שחרית סמיכת גאולה לתפילה, דו זאגסט נאכאמאל נאכדעם, וואס איז דער פשט? תירץ איז, סמיכת גאולה לתפילה, אבער השתא קא ברכה אחרת שצריך להסמיך לתפילה. אקיצור, די גמרא זאגט אז ההוא מינייהו אזוי ווי איך זאג, אדער וואס קען זיין אזוי ווי דו זאגסט.

אז די גאולה לתפילה מיינט די ברכה פון גואל ישראל ספעסיפיקלי, אדער עס מיינט די גאולה זעלבסט פון די ברכה? ספעסיפיקלי די ברכה אליין איז די חומרא. דער ההוא מינייהו פאוקסט אזוי אויף מיין וועג, אז גאולה לתפילה, היינט גואל ישראל מיט השכיבנו, דאס איז סמיכת גאולה לתפילה. נישט

ריכטיג, סתם די גמרא זאגט אז השתא דתקינו רבנן השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא, וואס מיינט כגאולה אריכתא?

Speaker 1:

דער פוינט איז, איך הער, דו זאגסט א גוטן פשט, לויט מיין וועג איז עס א גוטן פשט. איך האב געמיינט אלעמאל אז ס'איז פסוקי דזמרה, וויל מען מיט אים. מ'האט געלייגט נאך א ברכה. ס'איז נאך אלץ פארט פון די ענטפער.

Speaker 2:

דו מיינסט אז די ווארט "גאולה" אין "גאולה לתפילה" מיינט וועגן די ווארט "גואל ישראל"?

Speaker 1:

ניין, ס'מיינט די ברכה איז א קריעת ים סוף. נישט קלאר. איך הער, איך ווייס נישט. ס'איז נישט מסתבר אויף אזא מורא'דיגע זאך אז דו האסט אפשר א פוינט. אפשר. אבער איך האב נישט קיינמאל געטראכט אז דאס איז די פשט פון די נקודה. איך האב געמיינט אז די פשט איז, אזויווי יעדע זאך איז מלכות א הנהגה. נאכדעם אז די סידור שטייט... מ'האט געלערנט אפאר זאכן. אויב די סידור האט שוין געמאכט די תקנות, גייט מען מיט די סידור, ס'איז נישט קיין פראבלעם.

סיום

Speaker 1:

אקעי, עניוועיס, עד כאן, מ'האלט שוין זייער לאנג, צוויי שעה די שיעור. עד כאן איז פרק ז' פון די תפילה. שיין.

Generated by Shiur Upload Automation